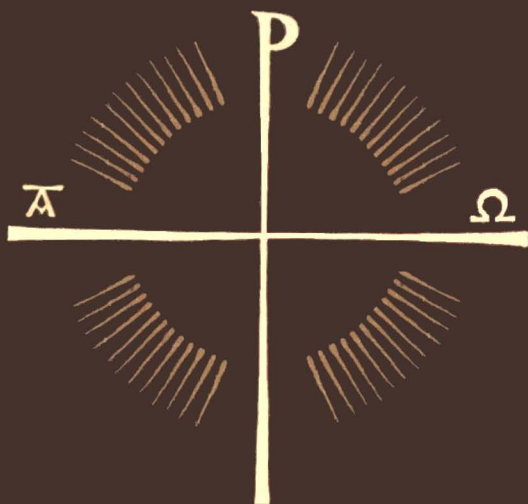

CHARLES S.J. - GÁLFFY S.J.

PÁL GY.

ISTEN KÖZELÉBEN

I.

KORDA R.T. KIADÁSA BPEST

ISTEN KÖZELÉBEN

ELMÉLKEDÉSEK

IRTA:

P. CHARLES S. J.

FORDITOTTA:

GÁLFFY LÁSZLÓ S. J.

I. KÖTET

HARMADIK MAGYAR KIADÁS

B U D A P E S T 1943

K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nr. 16. 1942. Imprimi potest. Budapest, die 15. Jan.
1942. P. Eugenius Somogyi S. J. Praep. prov. — Nihil
obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus.
Nr. 1223. 1942. Imprimatur. Strigonii, die 19. Februarii
1942. Dr. Ioannes Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest.

A MAGYAR KIADÁSHOZ.

Életünk értéke attól függ, hogy mennyire kapcsolódunk Istenbe, mennyire élünk a természetfölötti isteni erőforrásokból és hogy az Istentől meritett lelki életünk mennyire sugározza be, mennyire irányítja egész külső életünket. Összehangzó egységet kell teremtenünk a két ellentétesnek látszó világ, a természetfölötti és természetes, isteni és emberi életünk között. De ez a kapcsolat a kettőnek nem egymás mellé helyezése, hanem a legbensőbb egybeolvasztása úgy, hogy a természetfölötti egészen átjárja, éltesse az emberit, mint a lélek a testet, mint a gondolat a szót. Egészséges, erős lelkiesség, virágzó hitélet csak ebből a legbensőbb egységből fakadhat.

Ennek a benső kapcsolatnak megteremtésére tanítanak bennünket ezek az elmélkedések. Utakat mutatnak, amelyeken szüntelen Istenhez juthatunk. Meggyőznek bennünket, hogy életünk bármely pillanatában, a legkülönbözőbb körülmények közt is, nyitva áll előttünk az út Istenhez, vagyis még inkább, hogy mindenütt, a legközönségesebb teendő-

ink közepelte is ott vagyunk Isten közelében, csak rá kell eszmélnünk.

P. Charles elmélkedései nem zárják be lelkünket valami földtől elszakadt fellegvárba, hogy így a mindennapi életből kimeneküljünk, hanem a „mi köztünk lakozó” Istenhez vezetnek és a vele való egyesülés szentélyéből látni engedik, vagyis Isten nézőpontjából szemléltetik velünk igazi emberi életünk valóságát és megmondják, hogyan tehetjük azt istenivé. Fölbresztik lelkünkben a boldogító tudatot, hogy Isten bizalmasai, gyermekei vagyunk, de nem azért, hogy e tudatban tétlenül megpihenjünk vagy érzélgősen olvadozunk, hanem hogy istengyermeki életünket szüntelen tevékeny szeretettel kifejlesszük és a mindennapi élet egyszerű folyásában is érvényre, diadalra juttassuk.

P. Charles nem veszi sorra sem az evangélium eseményeit, sem a hitigazságok valamelyik csoportját, hanem kiragad egy-egy mélyértelmű szót mint szikrát a Szentírásból vagy az Egyház liturgikus imáiból, kibontogatja annak belső gazdagságát, lelki élet-értékét és a szikra fényénél Istenhez vezet. Az elmélkedő lélek meglepődve látja, hogy az a kis szentírási vagy liturgikus jelszó mily mélységekbe világít. De azért az elmélkedés nem válik bölcsekedéssé; mindig imádság marad,

s az emberi lélek — a mi lelkünk — mesterkéetlen, őszinte hangja szólal meg benne, mintha a gyermek szólna az Atyához.

Ezeknek az elmélkedéseknek üde eredetiségük mellett abban van a kiválóságuk, hogy a hagyományos őskeresztény szellem árad ki belőlük. Mintha írójuk a Vallomások szerzőjének nemes zengésű lelkén hangolta volna lelkét! S az a meghitt közvetlen hang, amely csak az istengyermeki lélekben csendülhet meg, ugyanaz, mint amelyet Krisztus szólaltatott meg a Miatyánkban.

A következő elmélkedések közt nincsen sem az evangélium eseményeinek egymásutánjából, sem a hitigazságok rendszeréből fakadó egység, de egy szempontból mégis sikerült az elmélkedések egységesítése, s ez az, hogy a legváltozatosabb különféleségük és eredetiségük mellett mégis mind egyformán Isten közelébe vezetnek és vele egyesíteni igyekeznek.

Ha e könyvben a lélek mélységekre is bukkan és szépségekre talál, azt hisszük, nincs meg a veszély, hogy elkápráztassa magát, vagy hogy a pusztá gyönyörködésben megállapodjék, mert mindig fülébe hangzik saját gyöngeségének szava és serkentve érzi magát igazi alázatosságra, önmegtagadásra, szóval az önszeretet legyőzésére, hogy önzetlenül

Isten szeretetének élhessünk. Nem egyszer talán kíméletlennek is véli azt a folyton megmegújuló támadást, amely az önszeretet és önzés különböző fajait bennünk letörni igyekszik, hogy így elhárítsuk a legfőbb akadályt az Istennel való egyesülés útján.

1925. Jézus szentséges Szívének ünnepén.

GÁLFFY LASZLÓ S. J.

A HARMADIK MAGYAR KIADÁSHOZ.

Örömmel bocsátjuk útjára a harmadik magyar kiadást, amelyet már sokan vártak és sürgettek, mert P. Charles-t már sokan megszerették nálunk. Az „Isten közelében” előbbi két kiadása már négyezer példányban terjedt el Magyarországon. Az „Apostoli lelkeknek” c. elmélkedéseit is nagy szeretettel fogadták.

Időközben a jelen munkából a francia eredetiben már több mint százötvenezer példány terjedt el. A fordítások — időrendben: magyar, angol, olasz, német, lengyel, spanyol, katalán, portugál és más készületben levők — elterjedési számáról nincs pontos adatunk, de hozzávetőleg bizonyos, hogy több tízezer példányról van szó.

Bízunk benne, hogy ez új kiadás is kedvező fogadtatásra talál, mert P. Charles-nak nagyon sok mondanivalója van a Katolikus Akcióra hivatott mai katolikusok számára. Ráneveli lelkünket a tevékeny keresztény élet legfontosabb kellékére, az önzetlen, önfeláldozó és leleményes szeretetre.

1942 január 25-én, Szent Pál megtérése napján.

GÁLFFY LÁSZLÓ S. J.

BEVEZETŐ.

Ha csak élete mellé helyezi valaki imáját, mégha egészen mellé helyezi is, az nem egyéb, mint a kovászt nem a tésztába, hanem a tészta mellé tenni, vagy a kulcsot nem a zárba, hanem melléje tolni.

A keresztény életnek imádságosnak kell lennie. Innen van, hogy minden közönséges külseje és hétköznapi formája ellenére is istenivé lehet a mi életünk.

Olyan gyarlók és gyámoltalanok vagyunk, hogy a megállapított hivatalos imádságok gyakran, minden mély értelmük és tiszteletre-méltó szent tartalmuk mellett is hidegen hagyják lelkünket. Nem tudjuk egészen át-érezni és megérteni azok Isten-szeretettől izzó mondatait s e miatt azt hisszük, hogy imádságunk nem ér semmit. Isten nem kívánja, hogy többnek mutassuk magunkat annál, mint amik vagyunk. Pedig sokan nem mernek Istennel szemben olyannak mutatkozni, amilyenek vagy amilyennek Isten őket alkotta. S ez az oka, hogy nem ismerik meg igazán az imaéletet, mert az kristálytisztá őszinteség-

ből fakad. Néha talán a külső pontosságra vagy a szabatosságra való túlságos törekvés sorvasztja el a lélekben azt a boldog tudatot, hogy Istennel szemben őszintén olyannak mutassa magát, mint amilyen.

Ma a gyakori szentáldozás kezdi ismét visszavezetni a keresztény lelkeket a mindennapi élet Istenéhez és szétfoszlatja a lelkekben a külsőséges előítéleteket. A mindennapi élet Ura és Istene belevegyül a hétköznapi eseményekbe és megszenteli azokat. Belevegyül a sok lőtás-futás, apró gondok és bosszúságok nagyon is gyarló világába, hogy ott is világítson és irányítson.

Belevegyül, mint hajdan Názáret poros utcáin a gyermekek közé, Galilea ismeretlen néptömegébe, a nagyon is közönséges falusiak ezrei közé, hol az ő boldogságainak új életmagvait veti el.

Miért is ne lenne az imádság a mi istenadta földi életünknek megszentelése azáltal, hogy mindig öntudatosabban és minél nagyobb megnyugvással közreműködünk a néma kegyelemmel?

Azt mondják némelyek: ha letérdelek Isten előtt, búcsút veszek mindentől... és ha az Úrhoz szólok, hirtelen elnémul bennem szokásos szókinccsem háromnegyedrésze. Ritkább szavakat keresek és félek megnevezni

a közönséges dolgokat; úgy teszek, mintha más volnék és nem merem neki megmondani, hogy fáj a fejem az északi szél miatt, vagy hogy zarándok lábam fájdalmasan ég szűk cipőmben a fáradságtól.

Mire való ez a pogány félénkség? Talán titkolódnia kell vagy színlelni valamit az Igazság előtt? A kánai menyegzőn nem hozott-e helyre maga az Úr egy vigyázatlanságot, pedig nem lett volna oly végzetes? Nem ajánlotta-e Jairusnak egész egyszerűen, hogy ebédeltessek meg az ifjú leányzót, akit az imént föltámasztott? Nem fájlalta-e Simon farizeus házában, hogy elhanyagolták vele szemben a vendéglátás szokásait, nem adtak „vizet lábainak és illatszert hajára?...”

Ha tehát, keresztény testvérem, közönséges, nagyon is közönséges szavakat találsz ezekben az elmélkedésekben, ne botránkozzál meg rajta mint valami tiszteletlenségen, és ne üzd el azokat, mint a tolakodókat szokás! Ezek a közönséges és mindennapi valóságok otthon érzik magukat az Atya házában, ahol csupán a mi büszkeségünk, kényes világfias viselkedésünk, klasszikus nyelvszépségre való túlságos áhítozásunk és fennhéjázó lenézésünk nem helyénvaló, sőt nevetséges.

Az ég és föld Istene, a mindent létrehozó Ige, ki mindent fönntart erejével: az Atya,

Fiú és Szentlélek semmit sem vetnek meg abból, amit alkottak (Bölcs. 11, 25.), — és minekünk is az első és utolsó kötelességünk a valósággal megbékülni. A kisgyermek, amikor az abc-ét tanulja, az iskolát keresztvetéssel kezdik és az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében éneklük órahosszat, hogy kétszer kettő négy. A gazda is a Szentláromság nevében vágja föl a nagy kerek kenyeret, amelyre a kés hegyével a kereszt jelét írja. Ugyancsak a Szentháromság nevében keresztet vetve iszik a keresztény egy pohár vizet vagy eszik egy darab kenyeret. És ha sérti fülünket hallani, hogy Isten szüntelen belevegyül a mi sürgő-forgó életünkbe, a múló kis férges világába, akkor ez nyilvánvaló bizonyítéka annak, hogy még nem értettük meg, mik vagyunk és nem tudjuk életünk értelmét.

Nem láttuk szükségesnek, hogy dialektikus formát adjunk ez elmélkedéseknek, vagy hogy előgyakorlatokra, pontokra osszuk és felbuzdulásokat vagy imatársalgást is adjunk. Még a sorrendben sem akartunk szigorúan meghatározott egymásutánt követni. Az ember életének órái nem működnek megmásíthatatlan szerkezet szerint, és az erények nem a *Secunda Secundae* (Szent Tamás) tudománya-

san megállapított sorrendje szerint válnak szükségessékké.

Aki e könyvet olvassa, különben is észreveszi, hogy a gondolatok nem pusztá vaktában sorakoznak, és az érzelmek sem alkotnak zűrzavaros fejetlenséget benne. Amit óhajtottunk, — s bizonyára csak nagyon csekély mértékben értünk el — a Szentlélek útjának egyengetése, a Szentléleknek, aki saját eljárásának korlátlan ura, és akit senki sem köthet meg szigorú módszerek közé. Megmutatni, hogy *Isten közel van*. — *Dominus enim prope est* (Fil. 4, 5.), — ez az apostolok munkájának folytatása és az örök evangéliumi üzenet magyarázata!

A Szentírás szövegét, mint az imádságos élet segítőeszközét használjuk. Szent Bellarmino mondotta valaha, hogy a Szentírást annak szellemében kell érteni, aki azt sugalmazta, vagy a Szentlélek szellemében. Kétségkívül meg van engedve, hogy a szent szövegen tarlózzunk és böngésszünk, vagy a misekönyvből vegyünk egy-két indítást az elmélyedésre és buzdítást az imádságra. A Szentatyák sem cselekedtek másként és maga az Egyház is hasonlóképen ad elénk ilyen vonatkozásokat és alkalmazásokat az introitusokban és antifónákban. A gyermekeknek joguk van anyjuk nyelvén szólani. Van joguk azt

gondolni, hogy a sugalmazott szavakban Isten számukra világosságot és oktatást rejtett el, és csalhatatlan magyarázatának tiszteletben-tartása mellett szabad nekik a Szentírásban azokat a jóleső vigasztalásokat is fölfedezni, melyeknek keresésére buzdít többek között a „Krisztus követése” szerzője, s amelyeket a Szentlélek, a szegények Atyja — Pater Pauperum — készített titokban számukra.

Louvain (Belgium), 1922 pünkösd ünnepén.

P. CHARLES S. J.

I.

*Ubi caput reclinet.
Ahova fejét lehajtsa.*

Keresi, hol pihenhet meg erős és éber szeretet oltalmában. Keresi, hol nyugodhat, hol alhatik békében, távol a lármás zűrzavartól és a nyugtalan tolongástól. Keres lelket, amely befogadja, és boldog, ha virraszthat ő mellette, még ha hallgat is az Úr; lelket, amely örvend, hogy az Úr az övé, még ha mozdulatlan, csendes és szinte alszik is az Úr; lelket, és pedig vendégszeretőt, odaadót, amely neki biztos otthona lehet, *ahova fejét lehajtsa* (Mt. 8, 20.).

Keres és nehezen talál, mert az emberek nagyrésze túlságosan önmagával foglalatoskodik, semhogy abban keresné boldogságát, hogy Istenük bennük édesen megpihenjen. Mi emberek azt szeretjük, ha beszélgetnek velünk. Aki hosszabb ideig hallgat, az fáraszt bennünket, és a csend üresnek látszik. Nem értjük meg a néma Istent. Nincs elég hitünk, hogy őt jelenlevőnek mondjuk, tevékenynek és isteninek még akkor is, midőn nyugszik és alszik mozdulatlanul.

Ahova fejét lehajtsa! — Keres tartalmas lelket, telve igazi erényekkel, lelket minden durvaság és merevség nélkül, és mégis szilárdat és erőset; lelket, amelyik ellenkezés nélkül megnyugszik az ő akaratában és nem zsugorodik össze, hogy az ő kegyelmének ösztönzését elhárítsa; lelket, éspedig szelídet és alkalmazkodót, lelket, amely önmagát elefedni tudja és magát átadni képes.

Én telve vagyok önmagammal, kemény és érdes, szeszélyes és sértő, előzékenység és szelídség híján. Nem hagyom, hogy ő rajtam, bennem, szívemben nyugodjék. Hogy zavartalanul nyugodhassék, kerülnöm kellene a nyugtalankodást és a megrázkódásokat; pedig a jó is meg a rossz is megzavar, nyugtalanságba ejt. Még a jó törekvések is telve vannak bennem rendetlenséggel és féktelenséggel.

Mikor engedelmeskedni akarok, lelkesedésem szilaj meggondolatlansága könnyen túlhajt a célon. Rajongok a szép tervekért és magam is csinállok bámulatos programokat az életszentség nagy művéhez, előre megjelölök magamnak erényideálokat, amelyekért lelkesülök a nélkül, hogy talán valaha is megrostálnám törekvéseimet az ő isteni akaratán és megjavítanám nézeteimet az övéinél. Nem minden jónak látszó vonzalmat kell

mindjárt követnünk is — mondják a lelki élet mesterei.

És azután mi marad a sok szép programból és naívvul magasztosnak vélt elhatározásaimból? Alig marad sokszor egyéb, mint belső csalódás, titkos szenvedés és helytelen felindulás önmagam ellen, tehetetlen önmegvetés; pedig ez éppen nem keresztény lelkület.

Ahova fejét lehajtsa! — Talán az ilyen lélekben találhatna biztos és gyöngéd otthont? Vagy lehajthatná-e isteni fejét ilyen kebelre, amely telve van földies, zűrzavaros kapkodással, nyugtalankodással? Hogy neki nyughelyet készítsünk, nem kellene-e szüntelen megőriznünk a belső békét, és hogy a belső békét megőrizhessük, nem kellene-e mindig az ő szellemétől, a Szentlélektől kérnünk tanácsot, még a jó szándékot illetőleg is?

Az erényes élettervek, a nagy életreform-programmok szükségesek ugyan, de hogy ne legyenek azok pusztá játék és ábránd, kell, hogy a belső önlemondásban gyökerezzenek, abban a készségben, hogy teljesen és szelíden megnyugszunk az Isten reánk vonatkozó gondviselésében. Uram, mutasd meg, melyik életformát választottad nekem. Nem akarok semmit, mielőtt te nem akarnád, és mindig

elég nekem tudnom, hogy óhajodnak megfelelek!

Ahova lejét lehajtsa! — Nem hagyhatom őt kint a szélben, az út porában és az éjtszakai harmatban. Nem engedhetem, hogy kövön nyugtassa a szegény isteni főt, amely máris nedves az éjjeli harmattól, mielőtt még véres verejték áztatná. (Ének. 5, 2.) — Lelkem legyen számára csendes magány, ahol mint a szentélyekben, csak csendes léptekkel járnak; ahol, mint az alvók mellett, nem szabad csak halkán beszélni. A lélek összeszedettségének legjobb indítóoka és legjobb eszköze a határtalan tisztelet, telve szeretettel Isten iránt, aki bennünk nyugszik. *Lakóhelyet szerzünk nála.* (Jn. 14, 23.)

Igy az összeszedettség nem más, mint a hit aktusának gyakorlása, és Krisztus szelleme kell, hogy lelkünkbe ültesse azt. Az összeszedettség csendességgel és várakozással van telve. Nem virrasztunk mellette, mint valami halott mellett, hanem mint a dicső feltámadott mellett. Virrasztunk és szívünk fényeskedik a szent vágyaktól, mert tudjuk, hogy ő minden sötétség felett diadalmaskodik és az ő hajnala olyan, mint a fényes nappal; és az ő idejében, amikor ő akarja, hirtelen felébred látszólagos és ideig-óráig tartó mozdulatlan-ságából, és akkor minden szem látni fogja...

azok is, akik általverték őt! (Titk. Jel. 1, 7.)
— Tehát összeszedettség, telve csenddel, várakozással, szeretettel; szeretettel, amely imád és hálát ad. Az összeszedettség hódolat és tömjénfüst.

És miért oly nehéz az nekem? Azért, mert lelkem még telve van idegen, nyugtalan töprengéssel, titkos és követelődző vonzalmakkal, hitvány és goromba érzelmekkel? Minden szeretetemet egybe kell fűznöm, egybe kell olvasztanom. De én szét vagyok szórva belső zűrzavaromban, és e rendetlenség és kuszáltság miatt lehetetlen neki a nyugodt és pihenő álom keblemen.

És mégis, Istenem, én nem vagyok közömbös kívánságoddal szemben, nem vagyok érzéketlen és hideg vágyaid iránt, és szeretném megérdemelni én is azok örök áldását, akik téged hajlék nélkül látva, megnyitják előtted kapujukat és befogadnak. — *Jövevény voltam és befogadtatok engem* (Mt. 25, 35.) — Mert ha téged befogadunk, önmagunkat találjuk meg, és a nyugalom, amelyet neked készítünk, bevonul lelkünkbe is, és jutalmul szolgál nekünk is. És ha te tudsz aludni nálunk békében, a mi szegény fejünk is megnyugodhat és elűzheti minden aggodalmát. *Békében vannak, amiket bír.* (Lk. 11, 21.)

Uram, jól tudod, hogy minden jó szándé-

kunoknak még a kezdete is mindig tőled van, és hogy segítséged nélkül sohasem leshetünk neked. Fogadd be lelkemet, amint én téged befogadni akarlak, és maradjunk így egymásban, mint ugyanannak az isteni szeretetnek foglyai, azé az isteni szereteté, amelyet irántam tanúsítasz és amelyet kegyelmed lelkemben éleszt!

Add, hogy kívüled semmi más vágyam ne legyen és hogy téged mindig előre helyezzelek minden adományodnál! És ha neked úgy tetszik, hogy csendben és mozdulatlan maradsz bennem, hosszú ideig is, mintegy sírba temetve, adj elég hitet, hogy elfogadjam ezt a bánásmódot, hogy szeressem mint különös kegyelmet, és hogy örvendjek neki mindenkor!

II.

*Coenabo cum illo.
Vele vacsorálok.*

Ő maga mondta ezt; különben sohasem merészeltünk volna ilyen bizalmasságra számítani. Ő mondta, hogy jönni fog. Úgy mondta, mint azok, akik vágyakoznak és a meghívásra felelnek, azt mondta, hogy leül majd a mi szegény faasztalunkhoz, hogy velünk vacsorázzék, és azután együtt marad velünk az éj

csendjében és nyugalmaiban, amikor bizalmas és meghitt gyöngédség borul a szüzi lelkek lársalgásra. Meg kellene őt ismernünk ilyen módon is; őt, a békéthozó, megnyugtató Krisztust; őt, az alkonyat vendégét, amikor a kiáltó fény nagy ünnepélyessége leáldozott és a teremtés halk hangon beszél, mintha rejtett titkokat suttogna.

Vele vacsorálok. (Titk. Jel. 3, 20.) — Vele vacsorálok, mint hajdan tetiék az emmauszi kis kastélyban; mint övéivel az utolsó vacsorán, vagy amikor zárt ajtókon át hozta őt szeretete közéjük; mint a hű lelkek Bethániában, s mint a misztikus, az Istennel egyesült lelkek.

Ezen az isteni vacsorán én, akinek semmim sincs, aki szegény koldus vagyok, mindennapi cselekedeteimet ajánlom fel, teszem elébe, mert ez az, amit tőlem elfogad, s amivel az ő megváltó Szívének szeretetét táplálni kívánja. Az ő láthatatlan eledele, az Atya akaratának tökéletes teljesítése. — *Az én étkem az, hogy annak akaratát cselekedjem, ki engem küldött.* (Jn. 4, 34.)

Mindent elébe tehetek, ami megegyezik bennem az isteni tetszéssel, minden belenyugvást az ő akaratába, szelídséget, rendíthetlenséget, minden silány és gyatra erényemet, amely az ő kegyelme ösztönzéséből fakadt és

növekedett az én kis barázdáimon. — Uram, nagyon hitvány készlet az, amit eléd teszek, és oly kevéssé törekedtem természetfeletti táplálék beszerzésére; szégyellem, hogy csak ezt tehetem eléd; gondatlanságom miatt vagyok inségben. Hozd csak, hozd, — hallom szavadat — még ha csupán egy-két árpa-kenyér és egy-két hal is az egész!

Láthatatlan áldásom megsokasítja azt, amit nekem ajánlanak föl, és sohasem szoktam megvetni, amit nekem felajánlanak. — Uram, nem merem neked felajánlani szeretetem maradékát, a szeretetet, amelyhez már mások hozzányúltak. Életem egy részét zsákmányul engedtem a sátánnak és önszeretetemnek; hogyan merészkedjem asztalodra tenni azt, ami már talán nem kell az embereknek!... Hozd csak, — hallom az Úr szavát — add csak ide... mert remélem, hogy mai felajánlásod őszinte és semmit sem tarthatsz vissza titokban magadnak! Az utolsó vacsora termében is egy darab maradék halat adtak kérésemre, egy darab sült halat. (Lk. 24, 42.) — Értsd meg az evangélium szavainak rejtett értelmét és ne restelj oly egyszerű lenni a hitben, mint ösatyáid és ne áhitozzál többre!

Uram, itt hozom mindenemet, anim van és őszinte készségemet, hogy soha semmit sem tagadok meg tőled. De Uram, mit hozol te,

fölséges és jótevő Vendég, az isteni vacsorához, amely megismétlődik a léged szolgáló léleknél?

Hogy mit hoz ő? Társalgását, szavainak fényét és melegét; azokat az elbűvölő szavakat, amelyek örökre hozzá láncolnak engemet. Igen, Uram, szólj, beszélj nekem magadról, ez az, ami engem megnyugtat! Fáradt vagyok, ha rólam kell veled beszélnem és magamról szólanom, mintha csak én volnék érdekes és mintha az én, nem pedig a te személyed volna minden dolog alfája és omégája. Mondd, Uram, mit érzel te, mit tapasztalsz te, mit kívánsz te és min bánkódol te? Mondd el nekem részletesen, mit tettél és mit szándékozol még tenni, mondd el mindezt csendesen, bizalmasan, nekem, a szegény megváltottnak. Taníts meg engem az én betániai Mária-szerepemre, hogy végtére tudjalak hallgatni, amikor csak magadról beszélsz!

És ő elmondja nekem az ő bennem való rejtett életét, minden törekvését, és isteni haditerveit, amelyeket az én meghódításomra készített. Elmondja életemet az ő nézőpontjából szemlélve: hogy mennyiszer kellett újrakezdenie munkáját, amelyet az én balgaságom oly nehézre tett, és hogy minden csalódás és sikertelenség ellenére miért nem mondott le arról, hogy engem keressen és megnyerjen.

Oh! milyen is az én életem, az én szegény emberi életem ily szemszögből nézve; milyen életem lefolyása, amelyet az én Uram beszél el nekem, s amelyben minden az ő szeretetéről szól; milyen az én életem, amely most mint isteni siker tűnik fel előttem, hiszen annyira jutottam vele, hogy az Urat tisztelhetem vendégül asztalomnál. Mindent készséggel elfogadok, nem panaszkodom többé semmiről; még hibáim emléke is édes, mert Udvözítőm megszentelte azt. *Mindig és mindenütt hálát kell adni.* (Praef.)

Beszél azután terveiről, az akadályokról, amelyek útját állják, és a módról, ahogyan azokat elhárítja. Beavat földi műveinek titkaiba, és én mindenemet rendelkezésére bocsátom és alázatosan megvigasztalom, ha az elszenvedett keserőségek emléke elszomorítja a jó Pásztor szívét. Elmondja nekem nagy kívánságait: Vannak még egyéb juhaim is, akik nincsenek még benn aklomban, *azokat is el kell hoznom* (Jn. 10, 16.) — és kell, hogy őket is megtaláljam és visszavezzem. Uram, beszélj nekem e juhokról és adj nekem nagy apostoli lelket!

Kérjétek az aratás Urát. (Mt. 9, 38.) — A vetés sárgul a földeken, kérjétek az aratás Urát, küldje el az aratókat! Uram, beszélj

nekem titokzatos kalászaidról, és ne nyughas-
sam, míg le nem arathatom azokat!

Vigyázzatok és imádkozzatok! (Mk. 14, 38.) — Vigyázni kell és imádkozni, amíg én szenvedek és bűnhödöm, hogy a kísértés ne hiúsítsa meg belétek vetett reményemet. Hol vannak, akik készek egy órát virrasztani velem? — Uram, beszélj magányodról és elhagyatottságodról, oktass engem! — részletezd kívánságaidat, hallgatlak, ha a csendben beszélsz, amikor leáldozóban van a nap és életem árnyéka megnyúlik. (Én. 2, 17.)

S mialatt ő szól, dicsőítik őt az égben és az összes angyalok énekelnek. De ő mégis velem beszél; nálam van, az ő publikánusánál, mintha mindama dicsőség semmi sem volna, s mintha én létezném egyedül számára. Beszélünk, hallgatok, és mi történik, Istenem? Úgy tűnik fel, mintha egy fátyol lebberne el, szemem megnyílnék és te mind különösebb fényben ragyognál; mi történik? Látom magamat halálom pillanatában, s ez az a boldog halál, amely sohasem szakítja meg a lélek társalgását Istennel, és amely lehullatja a földi élet fátylát, szétoszlatja a hit ködét, és látni engedi színről-szinre a szeretett Társalgót, isteni Mesteremet — *Jesu quem velatum nunc aspicio, oro fiat illud . . . ut te revelata*

cernens facie. — Folytatom az isteni vacsorát az Atya országában mindörökre.

III.

Et Galilaeus es!
Te is galileai vagy!

Az ő szeretete szívós és maradandó; kitörölhetetlen jellel jelöl meg mindent, ami az övé és rányomja örök pecsétjét. S ha valaki eltávolodik is tőle, még ha rossz társaságba jut is, és gyöngeségből vagy gonoszságból legdühösebb ellenségei közé tévelyedik, megőríz valamit régi viselkedéséből, kiejt szavakat vagy tesz oly mozdulatokat, amelyeket csak az ő iskolájában tanulhatott; és a hanghordozás, a kiejtés is elárulja a lelket, amelyet Krisztus szeretett. — *Te is galileai vagy.* (Mk. 14, 70.) — Igen, galileai! Kívüle mindenütt idegen az ember, és ha egyszer őhöz tártozott, nem tud többé nemcsak büntetlenül, de különben sem, teljesen más lenni.

Ime! Megismerni őt ilyen szempontból egy új kapocs, amely bennünket hozzá fűz és sejtet velünk valamit az ő ingyen-ajándékszeretetről; megérteti némiképen az ő szeretetének csodálatos erejét, megnyitja nekünk a töredelem és a bizalom forrását a pusztaságban is, és pedig a hit által.

Mily nagy kincs megismerni őt az ő végtelen gyöngéd szeretetében, amelyet ha durván félre is tol valaki, nem távolodik el tőle teljesen — ő a *bűnösök barátja*; — megismerni őt az isteni szeretet tüzeiben, amely nem alszik ki teljesen még mikor a lelki szétszóródás és tudatos önzés el is fojtja azt. Ott marad mégis mindig a lélek mélyén egy szikra, a ragyogó föltámadás reményszikrája.

Galileai vagy! — Meg kell őt ismernünk, mint a jó Pásztort, aki követi a tőle eltávolodó lelkeket tévelygésük szeszélyes ösvényein, oktalan bolyongásaikban és veszélyes próbálkozásaikban! Meg kell értenünk, mily kitörölhetetlen az ő szeretete, s hogy ha egyszer őt szerettük, soha többé nem gondolkozhatunk úgy, mint a hitetlenek, és nem akadályozhatjuk meg, hogy ő igazán Mesterünk maradjon!

Galileai! Igen, Uram, amikor mindig csak húztam-halasztottam, hogy teljesen a tiéd legyek, amikor késlekedtem, hogy magamat neked átadjam és lemondjak az utolsó ellenállásról s hogy kiszolgáltassam — végre valamikor — legkedvesebb vágyaimat; amikor halogattam teljes őszinteségben megnyitni előtted lelkemet és elismerni téged Uramnak, Győzőmnek; amikor számítottam a holnapokat, amelyeknek hajnalpirkadása szüntelen

késlekedett önző nemtörődömségem szerint, igen, Uram, akkor is galileai voltam, és volt valami bennem belőled, valami a te szeretetedből. Mert későbbre halasztani végleges és teljes győzelmemet az én kevélységem felett, nem azt jelentette-e, és nem volt-e bevallása annak, hogy előbb-utóbb győznöd kell és szükséges vagy nekem? Nem ismertem-e el azáltal, hogy a tökéletes hűségen kívül minden más viselkedésem ideig-óráig tartó bizonytalan helyzet és hamis megnyugvás volt?

S ha vonakodtam tüstént megfizetni tartozásomat, nemde ezzel ügyetlenül bár, de mégis elismertem, hogy igazán hitelezőm vagy? *Galileai vagy!* — Ügyetlenségük is elárulja őket, mint apostolodat is a főpap házában; gyámoltalanságuk elárulja és megmondja, kié az a csoport, amely csak távolról követ téged és mindig későbbre halasztja, hogy hozzád teljesen hű legyen.

Galileai vagy! — Eltávolodnak tőled, miután egyideig kísérték. Eltávolodnak szórakozottan és félrefordulva, oda se néznek, mert gyanítják, hogy valami nagylelkű szolgálatot vársz tőlük és isteni óhajoddal megkörménykezed őket valami adomány érdekében, amelyet most nem szeretnének megadni...

Nem is mernek reád nézni. Miért? Mert nagyon jól tudják, hogy ha tekinteted egyet-

len sugarával találkozának, az minden ellenállást lefegyverezne és térdre kényszerítené őket előtted... És abban a tettetésben is, amikor kívüled valamibe elmerülni igyekeznek, nemde mily könnyű felismerni a rejtett félelmet a Mester hatalmától és kikerülhetetlen igényeid észrevevését.

Galileai vagy! — S hogy ne hallják hívásodat, hogy kelletlen panaszaid és jóakaró szemrehányásod elnémuljon a tőled elpártoló lélek mesterséges zajában, nagyon hangosan beszélnek önmagukkal, fennhangon nevetgélnek másokkal és így bensőjükből valami szüntelen, fárasztó lármát csapnak. Olyan lelkek ezek, akik szándékosan keresik a zűrzavart, hogy azáltal a te vonzó meghívásaidat feledjék; olyanok, mint a gyermekek, akik kiabálnak a sötétben, hogy elhitessék másokkal, hogy nem félnek, pedig gyermekes viselkedésük éppen annál jobban megmutatja hamis mesterkedésük okát. Mindez a gyávászkodás, hamiskodás, furfangos próbálkozás, csűrés-csavarás, összevissza való kapkodás, mindez a felemás cselekvés elárulja a szégyenkező tanítványt, aki nem tudja lelkéből kitörölni az isteni vonásokat és nem tud megszabadulni a megváltó szeretet kapcsaitól.

Istenem, tehát mégsem undorodtál meg tőlem? Még akkor sem, amikor lealacsonyító

gyávaságom minden jóra valóságomból kiforgatott engem. — Gyöngéd szeretetedet megtalálom hűtlenségem legmélyén is, úgyhogy még bűneim tüskés bojtorjánja is szereteted édes szőlőfürtjeit termi számomra. *Mert szeretted, szeretetre méltóvá lettél engem.*

Minden csalafinta ügyeskedésem, hogy kegyelmed hatáskörét elkerüljem, minden ravasz törekvésem, hogy megszűnjem kíváncsi lenni számodra — mindez csak még inkább ragyogtatja nagylelkű ajándék-szeretetedet, amellyel a te mindent átfogó szerelmed azt teszi bennem szeretetreméltóvá, amit akar. És ebből a te szeretetedből nekünk úgy nem lehet kiosonnunk, mint a halnak a tenger vizéből.

Add nekem érzelmeidet, hogy megtanuljam úgy megítélni magamat, amint te ítélsz meg engem, és hogy oktan durvasággal ne tördeljem az úgy is hajlongó, gyenge nádszálat, amely én vagyok; és türelmetlenül vagy dacosan, nem tőled tanult kegyetlenséggel ki ne oltsam a füstölő mécsest!

Taníts meg, hogy tapintatos és szeretettel teljes legyek magam iránt miattad és annak a kedvéért, ami a te jóvoltodból van bennem! S határtalan legyen bennem a megvetés minden iránt lelkemben, ami a te jóságos oltalmad köréből ki akarna szakítani és jogokat

követelne vagy képzelt önértékre hivatkoznék. E helyett mutasd meg, Istenem, aki szeretted a lelkeket, hogyan lehet és kell mindenütt — még vétkes hanyagságaim emlékében is — megtalálnom állhatatos szereteted nyomait.

A cibórium nem szolgálhat közönséges használatra a nélkül, hogy meg ne szentségtelenítenék, de még az ilyen cibórium is oltár-edény marad. Így lelkem-testem minden megszentégtelenítése nem akadályoz meg, hogy mindig Mesterem maradj, és felségjogaid nem szűnnek meg még makacs vonakodásaink vagy kiáltó lázadásaink által sem. Tied vagyok... Kiejtésem, hanghordozásom mindig elárult. Tied közül való vagyok, galileai országodból, keresztségem óta, öröktől fogva, amikor kiválasztottál...

IV.

Pone me juxta te!
Tégy engem magad mellé!

Ki kell ragadnom magamat minden gyatraságból, tehát főképen önmagamból. Kérem tehát őt, hogy tegyen engem egészen maga mellé, az ő oltalmába és az ő világosságába.

Igen, tégy engem egészen magad mellé, mint a gyöngé, naív és gyámoltalan gyermeket, akit segíteni és támogatni kell, akinek

veleszületett ügyellensége halálveszedelemmé, félelmetes ellenséggé változtatja még a leghasznosabb eszközöket és a legjótékonyabb dolgokat is; mint a gyermeket, aki megsebzí magát, amikor a kést élénél fogja meg és megégeti magát, amikor a pajkos tüzzel játszik. Istenem, ez a naív, kíváncsi és gyöngé gyermek én vagyok, talán nem csekély számú halandó éveim ellenére is. Igen, én vagyok az; és ha vonakodom elismerni, nem fejezheted be lelkem nevelését, és nem léphetek be a kicsinyekkel a mennyek országába. Én vagyok az, aki magamat oktanul megsebzem, amikor a kést élénél fogom meg mindannyiszor, midőn ellenállok gondviselőküldte megpróbáltatásaidnak, midőn panaszkodom, zúgolódom, midőn önző törekvéseim által lelkem isteni békéjét megbontani engedem.

Megvan a módja, hogyan kell a kést és a megpróbáltatást megfogni, úgyhogy könnyen lehet azokkal elbánni, s ezt a fogást meg kell tanulnunk, hogy jól ismerjük és gyakoroljuk. Megpróbáltatásaidnak is van fogója, amelyen lelkünk megfoghatja, és ezt a módot béketűrő megnyugvásnak hívják. De ez viszont önmegtagadást kíván, s ezt a szót már nehezen akarjuk megérteni.

Taníts meg, Uram, hogy felhasználjak

minden alkalmat és minden eseményt a nélkül, hogy megsebezsem és gyötörjem magamat! Taníts meg, hogy a jót a rossztól megkülönböztessem, hogy ellenállhassak azoknak a dőre csábításoknak, amelyek hivogatólag felém integetnek imbolygó fényforrásokból, amelyek nem egyebek kegyetlen, halálthozó lángoknál.

Megvan a módja, hogyan kell bánni a tűzzel, amely ha nem volna többé, életünk is kialudnék vele együtt. Uram, én vagyok az a gyarló és tudatlan gyermek. Mutasd meg, hogyan kell bánni mindazzal, ami melegít, ami szikrázik és vidáman lobog, hogyan kell óvatos figyelemmel lenni és bölcs mérséklettel. Taníts meg, hogyan szenvedhetek valamit a nélkül, hogy megsebezsem magamat és hogyan örvendhetek a nélkül, hogy valamikor is megalkudnék!

Helyeztess engem melléd! (Jób. 17, 3.) — Tégy engem egészen magad mellé mint okatlan és csacska gyermeket, akire folyton vigyázni kell és akit fékezni kell, akit nem lehet soha hosszabb ideig figyelmen kívül hagyni, akinek szüksége van arra, hogy érezze maga körül mindenütt a gyámolítást, hogy ostoba szeszélyeit és ellenmondó vágyait, tetteit zabolázva lássa. Mert ez a gyermek, akinek lelki világa még nincs határozottan

kialakulva, aki nem tud ellenállni ösztönszerű ötletes kitöréseinek, ez a gyermek ismét csak én vagyok, Uram! És egyetlen érdemem szent kegyelmed folytán talán csak az, hogy nem igyekszem elpalástolni gyöngeségemet és gyarlóságomat, hanem őszintén bevallom azt.

Igen, én vagyok az, aki alighogy abba-hagytam imádságomat, alig keltem föl a szent asztaltól, máris gyermekes türelmetlenséggel nyugtalankodom, hirtelen haragra gyulladok, tapintatlan, sértő módon viselkedem a nélkül, hogy e rendetlenség okát adhatnám. Én vagyok az, akinek a kedve megváltozik, mert az ég beborul, én vagyok, aki cserbenhagyom jófeltételeimet a lustaság tanácsára. Uram, vigyázz reám, hogy mindig egészen melletted maradjak, mert ha nem tudom és ha szent kegyelmed folytán a hit nem sugallja, hogy engem látsz, hogy a te jelenlétedben vagyok, oktalanságom tönkre tesz és lerontja művedet bennem. *Kyrie eleison!*

Tégy engem egészen magad mellé mint kedvelt szerszámot, amelyre mindig számíthatni s amely mindig jó szolgálatot tesz. Ott látom magam körül dolgozóasztalomon azokat az egyszerű jó eszközöket, amelyek szinte meghosszabbítják ujjaimat, írni engednek, támogatnak, melyek jelzik az idő folyását

vagy megőrzik számomra annak emlékét, amit elfelejtenék.

Uram, szeretném a te tevékenységedet is hasonlóképen kiterjeszteni, szeretnék tanulmányi eszközöd lenni és éppenúgy közeledben állni, mint a kard a katona mellett és a könyv annak a kezében, aki azt tartja. Szeretném, ha reám hagyatkozhatnál, felhasználnál bennem mindent, amim csak kegyelmedből van a nélkül, hogy engedelmet kérnél vagy hogy attól tartanál, hogy érzékenységet megsejtet. Mert szükséged van munkatársakra és megváltó művedet nem akarod egymagad bevégezni. Tégy engem magad mellé, használj és taníts meg, hogy hasznodra lehessek!

Tégy engem egészen magad mellé mint meghitt jóbarátot, akinek legtitkosabb gondolataidat bizalmasan megmondod és legkedvesebb reményeidet feltárod! Tudom, hogy méltatlan vagyok örök gondolataidat megismerni, és szívem nem elég tiszta, hogy abba öntsd isteni vágyaidat, azokat a végtelenül finom és gyöngéd vágyakat, de mégis tedd meg, Uram, hiszen ez az egyetlen módja, hogy szívemet megtisztítsad. Ha nem jönnél hozzám addig, amíg én magam erőimből nem gyógyítom meg szegény nyomorúságomat, akkor előbb szállok a sír mélyére, mintsem hogy megismerhetném megszentelő belső barátságodat.

Ő titokzatos módon fűz magához minket, mi pedig a mi szegénységünk és meztelenségünk folytán ragaszkodjunk hozzá, és nyomorunk minden erővel ő felé irányítson; gyöngeségünk és tehetetlenségünk egész súlya hozzá húzzon. Ha egyszer nem éreznők, hogy nélküle mindenünk hiányzik, oktalanságunkban még azt hinnők, hogy ő nem feltétlenül szükséges. Éppen azért ő nem akar bennünket egyszerre megjavítani és minden gyarlóságunkat eltüntetni, hanem mint a napsugár, amely mindennap visszatér, nem szűnik meg segítségünkre jönni. Így a mi szegénységünk révén alkalmunk van őt jobban megismerni és vele bensőségesebben egyesülni.

Istenem, nincs-e számomra minden összefoglalva ebben az egyszerű kívánságban: *egészen közeledben?* — Mert vajjon minden hűtlenségünk nem eltávolodás-e tőled és minden igazi szerencsétlenségünk forrása nem onnan van-e, hogy téged elhagyunk? Ha valaki helyén marad, minden, még a halál is érdemszerző és dicső reá nézve. És az én helyem, ezé a gyarló, tétova, szeszélyes léleké, amely mégis vágyakozik utánad és szeret téged, az én helyem nem lehet távol tőled. *Melletted...* és e szó az örökkévalóság visszhangját hordja magában, mert a mennyország sem lesz más, mint amit éppen

e kis szó mond. Bár szüntelen óvna figyelmező tekinteted és védene isteni jóakaratom, *mert nem szűnöl meg kegyesen tekinteni azokra, akiket ily segítséggel kegyes voltál támogatni.* — Semmit sem kérek, Uram, ha csak nem miattad; annak emlékére, amit lelkemért tettél, tarts meg igaz hűségedben és ne engedd, hogy elhagyjalak!

V.

Rabbi ubi habitas?
Mester, hol lakol?

Nem elég vele csak úgy véletlenül találkozni és futólag társalogni. Ha ezzel a múltó kíváncsiság talán beéri, az igazi hívőt ez nem elégítheti ki. A buzgó tanítványok, bár akkor is hallgatják őt, amikor a tömeghez beszél, mégis azonkívül is módot találnak, hogy hozzá jussanak és nála maradjanak — *nála maradának aznapon.* (Jn. 1, 39.) — Tudniok kell, hol lakik ő és milyen helyre szokott közötünk visszavonulni, — és *miköztünk lakozék* (Jn. 1, 14.) — ott, ahol biztosan meg lehet őt taláni egy kis várakozás árán és ahol el nem kerülhetjük őt.

Hol lakol? (Jn. 1, 38.) — Hol van a lakásod? Állandó lakását nem ismernők, ha ő maga meg nem mutatja és oda nem vezetne — *jertek*

és lássátok! (Jn. 1, 39.) — Hozzá csak általa juthatunk; ő az út és a cél, alfa és omega. — Azért csak azok a lelkek fedezik fel őt és maradnak nála, akiket az ő világossága irányít és az ő szent akarata kormányoz. És ő minden módszer fölött van, ő az irányadó. Vagy inkább minden módszernek és minden tökéletességi gyakorlatnak ő az éltető lelke. Az ő szelleme, Lelke, ad neki erőt és fejlődést — *jertek és lássátok!*

Hogy hol lakik? — *Mi köztünk . . .* Bennünk, közöttünk: mert a világ telve van az ő láthatatlan jelenlétével és ha nem is látszik jelenlevőnek, hitünk biztosít, hogy csupán csak rejtve van, de ott van. Ott van minden nemes és tiszta gondolat eredeténél, minden őszinte és eleven bűnbánat forrásánál. Az én szegény kis ártatlan vagy bűnbánó lelkem is az ő hajléka, amelyet ő nem óhajt elhagyni. Mester, hol van a lakásod lelkemben?

Taníts meg, mily utak vezetnek önmagamhoz és mutasd meg azt a rejtett menedékhelyet, amelyet önzetlen szeretettel készítettél magadnak lelkem legbensejében s hogy megjárva egyenkint lelki életem ösvényeit, az ösvények eredeténél mindig megtaláljam irgalmasságot, amellyel tevékenységemet megelőzted és igazi értéket adtál tetteimnek. Akaratom tevékenységének titka nem magyaráz-

ható meg a te jelenléted és működésed nélkül, értelmem is nagy megvilágosítást kap kinyilatkoztatásod fényétől és gondolataim mélyén ismét csak téged talállak!

Uram, hol lakol? — Vezess el hajlékodba! És ő elvezet abba az annyira szeretett kivált-ságos szentélybe, az ő szentjeinek és szeret-teinek lelkébe, mindazokéba, akik az embe-rektől ismerve vagy ismeretlenül lelkükbe fogadták szellemét, kitárva előtte a buzgó, figyelmes készség kapuit. De hogy meglássam őt választottaiban, kell, hogy az ő szemét kölcsönözze nekem, mert egyedül csak ő ismeri önmagát. És ha a hitnek e látása az én hibámból elhomályosul, minden cselekedetem durva és közönséges lesz. Az ő hajlékát sértem meg, ha bántom azt, akiben ő lakik.

Uram, taníts meg téged tisztelni az erényes lelkekben, taníts meg arra az édes, jóleső öröme, hogy téged nyugodtan, csendesen szemléljelek azokban a téged szerető és áltad megszentelt lelkekben. — *Jertek és lá-sátok!* — Tudom, hogy megismertethetsz engem a lelkek e titkos szentélyével, mert hiszen te magad vagy az — *minden mindenben.* — Ha hitem nagyobb volna, ha belső látásom megvilágosodnék, úgy látnám mindezeket a kedves kiválasztott lelkeket, mint istenhordo-zókat (theophoros) és krisztushordozókat

(christophoros), és akkor róluk való vélekedéseim, ítéletem és irántuk való viselkedésem a szerint igazodnék.

Uram, hol van a lakásod? — Ott lakik ő a jócselekedetek és szenvedések apró-cseprő alkalmában, ott van e szerény hajlékokban, mint a szentostyában; ott van a hirtelen jövő kellemetlenségekben, amelyeket az alkalmatlan látogatók vagy váratlan betegség okoz, vagy a hálátlan munka, a megkívánt áldozat, az érdemszerző engedelmesség magával hoz. E színek alatt ő mindenütt lelkileg jelen van, mint testileg is ott van az eucharisztikus színek alatt. Életem folyama e hajlékok mentén megy és mindennapi tevékenységem kannyargós útja szüntelen találkozik egyikkel vagy másikkal. De nagyon vak vagyok, hogy észrevegyem azokat és elhanyagolom a jócselekedetek és jó szenvedések alkalmát, amint nem törődünk az útszéli elhagyott kunyhókkal vagy a dűledező tanyákkal. — Jertek és lássátok!

Uram, nyisd meg szememet, hogy megtanuljalak megismerni a te alázatos leereszkedésedben és megtaláljalak mindennapi tennivalóm megszentelő egyszerűségében, mert igazán ott lakozol, és biztos vagyok, hogy ebben vagy abban a még oly szerény kis teendőben meg lehet léged találni nemcsak

úgy futtában és lopva, hanem állandóan és szüntelen. Ott soha sincs mit félni csalódástól, mert azok, akik neki engedelmeskednek, akik zúgolódás nélkül szeretettel átkarolják mindennapi teendőiket, azok nem valami képzelt árnyképet ölelnek, amikor könnyörgő karjuk irgalmas jóságodat átfonja. Hangjuk nem vész el a síri magányban, ha küszködésükben segítségül hívnak. Velük vagy, egészen mellettük. Vagy inkább, ha kötelességeiket hűségesen teljesítik, ők vannak melletted, laknak nálad egész életükön át — és *nála maradának*.

Inkább úgy kellene őt kérdeznünk: Rabbi, ubi non habitas? Mester, hol nem lakol? — Bennem vagy, embertársaimban vagy, ott vagy a mindennapi eseményekben, munkáinkban, járás-keleéseinkben, szenvedéseinkben, minden áldozatunkban... Tehát hol nem vagy? Melyik az a hely, ahol nem vagy található? S ő azt feleli, amit már régen mondott az embereknek, hogy ő ott nem lakik, ahol az önző akarat lakik, ahol a hatalmaskodó, kihívó, nevetlen és mesterkedő én uraskodik. Ő azt mondja, hogy annyi hely üres az ő jelenlététől, amennyit nem akarok neki átengedni.

Az ő mindenható szeretete megáll azok előtt az ajtók előtt, amelyeket a tudatos gyávaság csukva tart, megáll azok előtt a korlátok előtt, amelyeket a függetlenségre való

hamis törekvés emel elébe. Szabadnak kell lennem minden tulajdonhoz való ragaszkodástól, minden önmagamhoz való szándékos vonzalomtól, hogy lelkem semmi titkos zuga se maradjon elzárva az ő tevékenysége elől s hogy mint korlátlan úr lakjék hajlékában és hajlékaiban, mert igazán itt is a földön éppúgy, mint az Atya házában — sok lakóhely vagyom. (Jn. 14, 2.)

Uram, nagyon is szórakozott és feledékeny tanítvány vagyok. A te láthatatlan jelenlétedről szóló leckét, amelyet ma megértettem, újra és újra ismételned kellene számomra napról-napra, mert mindennap elfelejtem és hatalmába ejt a durva csalódás, amely érzékeim rabszolgájává tesz. Növelj szeretetemet és tiszteletemet, hogy végrevalahára megtanuljak meglátni ott, ahol vagy, amíg egyszer arra a szüntelen megújuló kérdésemre, hogy *ubi habitas*, be nem vezetsz mennyei birodalmad örök hajlékába.

VI.

Verba delictorum meorum.
Vétkeim szava.

Amióta megbocsátod bűneinket, azok is a te szereteted hírnökei, és ha helyesen megkérdezzük őket, evangéliumot hirdetnek,

vagyis a megváltás jó hírét. Töredelemről és bánatról szólnak, de szavuk homályos és érthetetlen a földies gondolkozású lelkeknek. Azért nem tudtam én sem, mit is akartak velem megértetni. Istenem, világosítsd és finomítsd bennem szellemed erejét — *aki híveid elméjét a Szentlélek felvilágosító kegyelme által oktattad.*

Van egy módja a bűneink fölött való eszmélődésnek, a rossz tetteink felett való töprengésnek, amely gyöngít, erőtlenné és kislelkűvé tesz. Talán én sem óvakodtam ettől eléggé. Néha úgy mutatták be nekem a bűnbánatot, mint valami szomorúságot a sívár, pusztá romhalmaz felett, mint a rideg megállapítását valami menthetetlen veszteségnek, teljes, végleges kudarcnak.

Pedig így szegény jószándékaimmal sem mire se megyek, mert úgy látom, hogy lelki életem minden szakaszát súlyos vereség jellemzi, nekibuzdulásaim mintha derékban törnének, és jó elhatározásaim halomra dőlnek. S még hozzá arra ösztönöznek, hogy újra és újra ezekbe merüljek, hogy végigjárjam e lelki temető csarnokait és szorgalmasan számlálgassam sikertelenségeimet, mindazt, amit nem tudtam megvalósítani! — *Magában ül és hallgat.* (Jerem. 3, 28.) — Ott a magános temetői csendben! Ez az eszmélődés mindig

gyötrő, ha így végzi valaki; nem erőt, hanem levertséget, keserőséget okoz a lélekben. És ha még azt is mondják, hogy ezt napról-napra újból kell kezdenünk, mert ez a mi legjobb foglalkozásunk s másra gondolni csak önámítás és helyrehozhatatlan lévedés volna — mindez a buzdítás és ösztönzés úgy hat reánk, mint ítélet, és bűneink emléke csak undorítja és megtöri lelkünket.

Pedig a bűnbánat mily lélekbeható és bensőséges valami! — Így azonban úgy tűnik fel, mint valami temetési szertartás. És talán nem kicsiny azok száma, akik elfordulnak tőle, mert nem akarják ezt a szüntelen nyomasztó terhet fáradt lelkükön hordani. Helytelennek látják vagy kevéssé célszerűnek, hogy a holt multat folyton feltámasztgassák és abban az iszapos mocsárban keresgéljenek a helyett, hogy örökre leplet borítanának arra, amit semmi évődés, semmi tépelődés nem tehet megnemtörténtté.

A bűnbánat a keresztény lelket kell, hogy táplálja, mert a bűnbánat erény. Tehát kell, hogy a bűnbánat a léleknek ízletes eledele legyen. Azért nem lehet homokból gyúrt kalács, sem valami keserű, ragadós szurok-pogácsa, amely beteggé tesz, amelyet senki meg nem emészt het vagy meg nem kívánhat. Pedig ilyennek tartja a bűnbánatot az, aki azt foly-

ton a saját tehetetlensége fölött való tépelődésnek gondolja. Így a meg hasonl ás és zavar a lélekben csak növekszik, mert hiszen, mint mondja, saját tehetetlensége ellenére is szüntelen ígérte, hogy a jövőben minden egészen másként lesz. És mégis maradt minden majdnem úgy, ahogy volt. Vagy pedig úgy látszott, hogy mindennap összeomlik az, amit fölépített. Az ilyen fölfogás nyomasztó, szomorító, kétségbeejtő és ellensége a lelki fejlődésnek. Másként kell a bűnbánatot tekinteni!

A bűnbánat Isten megismerésének egyik eszköze és hibáink utak, amelyek Krisztushoz vezetnek, mert épen ezeken az utakon jött és jön az ő bocsánata. A gyermekek számlálják az égbolt csillagait s csodálják a tejutat, a világító utakat a mennybolton. Mi bűnösök számláljuk bűneinket életünk boltozatán, s mert azok titokzatos ösvények, amelyeken az isteni irgalom hozzánk jött.

A bűnbánat nem a nyomorúságom felett való sopánkodás, nem gyengeségem és tévelygésem siralmas szemléje, — mire is volna jó az a magános siránkozás — a bűnbánat közös szomorkodás a Megváltóval együtt és sírás a közös baj felett, hogy annál inkább megismerjük a félreismert isteni szeretetet. Az ilyen sírásból fakadó könnyek fényforrások. És vannak dolgok, amelyeket csak nedves

szemmel láthatunk. A megváltó szeretet egy azok közül.

A bűnbánat nem sztoikus hidegség, sem haszontalan lealázás, hanem gyöngédség és erő, mint minden keresztény érzélem. A szeretet növekszik az engesztelés által, szeretetünknek szüksége van bánatra, önvádra, töredelemre, jól tudják ezt mindannyian, akik még a földi dolgokban is — hogy a pislogó szeretetet új lángra lobbantsák — ösztönszerűleg valami okot vagy ürügyet keresnek kibékülésre és gyengéd szemrehányásokra. Aki bocsánatot nyert, annak szeretete erős, mint a halál. Bűneinknek új kötelékeknek kell lenniök, amelyek Istenhez kapcsolnak. — *A hármas kötelék!* (Eccles. 4, 12.).

Tehát ez az a közös mű, amelyet gondatlanságom, restségem és okatlan szeszélyeim akadályoznak, ez az ő megváltásának műve bennem. Ha bánkódni akarok, mindenekelőtt hozzá kell fordulnom. Távol legyen tőlem a gondolat, mintha félénken valami elhagyott zugba kellene vonulnom — mint a büntetett gyermeknek, aki magában siránkozik — mindaddig, amíg a bánatom méltóvá nem tesz őhöz. Meg kell értenem, hogy nélküle méltóvá sem tehetem magamat, és hogy már az első mozdulat is, amellyel feléje közelgek, az

ő megelőző szeretetének műve: *királyi bárányok Pásztora!*

Igy édes lesz a bánat. Magános és gyötrő lemetői járkálás helyett szeretet-zarándoklat lesz belőle, amelyet vele együtt végzek. Onvizsgálatom így még gondosabb lesz, mert nem rémülök meg, ha vétkesnek találom magamat, sőt ellenkezőleg szent mohósággal kutatom botlásaimat — és szinte mérték nélkül vádoló magamat még ott is, ahol Jézus jóságosan kimenteni igyekszik engem. Nem engedem, hogy valamely hibám rejtve maradjon, még talán nagyítom is fogyatkozásaimat és tartózasomat . . . mert minden hibámban az ő bocsánatának tárgyát s így az ő szeretetének jelét és meggyőző bizonyítékát látom.

Mennyire meg lehet így érteni azt az annyira keresztény lelki szükségletet, — amelyet az álbölcsek betegesnek mondanak — azt a lelki sóvárgást a megalázó igazság, a gyakori gyónás és a mindennapi lelkiismeretvizsgálat után! S mennyire járatlanok — talán öntudatlanul — a katolikus szellemben, a Megváltó szellemében azok, akik elítélik, nem szívlelik és korlátozzák a bűnbánat szent gyakorlását, a bűneinkre való emlékezést, a töreelmet és a fájdalom könnyeit.

A bűnbánat isteni dolog és kinyilatkoztatás, mert a vigasztaló Istent tárja fel előttünk.

S vajjon erényemnek vagy inkább bűnömnek köszönhetem-e, hogy őt így megismerheltem? Ime ezért édes nekem a vétkeztem és a régi *mea culpa* hangja, mert az ő szeretetének biztosítéka és végtelen irgalmának záloga. Ő az, aki nekem mondja: *ne sírj, bátorkodjál! Vigasztalódjatok, én népem!* — Ő az, aki teljesen meg tud vigasztalni, mert egyedül ő szenvedett igazán mindazért, ami bennem bűnös volt.

VII.

*Fatigatus ex itinere.
Elfáradván az úton.*

Hogy hozzá hasonló legyek, nem kell megváltoztatnom földi életem vele született kerekeit, nem kell megszűnnöm embernek lenni, hanem csak úgy kell lennem, hogy vele egyesülve maradhassak. Ő megszentelte életünkben a legszerényebb valóságokat is, amióta felvette magára a mi gyarlóságunk formáját. És mert megismerte és magára vette fáradozásainkat, maga a fáradtság is isteni dolog lett.

Az a fáradtság, az a nyomorult emberi fáradtság, amelyet oly jól ismerek s amely mindig úgy tűnt föl nekem mint valami okatlan és otromba akadály lelkem és Isten közt; az a nyomasztó fáradtság, amely akadályozza

inámat, elzsibbasztja lelki erőmet és megakasztja buzgalmam lendületét; az a szüntelen megújuló fáradtság, amelyet mindig ellenségnek tartottam, vajjon nem hozhat-e az is talán számomra valami felderítő jóhírt?

Hiányzott belőlem az igazi keresztény lelkelet, hogy a fáradtságban is az ő evangéliumának szellemét keressem; én is úgy voltam, mint az apostolok — *rémnek vélek* (Mk. 6, 49.).

A fáradtság is sok ellentmondás és rémlátás tárgya. Krisztusnak kellett a fáradtságot magára vennie, hogy megtanuljuk azt becsülni.

Igen, az a mindennapi küszködés fáradtsága, ha alkonyatkor a test lehanyatlik és az álom elhomályosítja gondolatainkat, egész valóunkat hatalmába ejti valami haldokláshoz hasonló nagy testi nyomorúság. Uram, hát mi nem volnánk egyéb, mint tehetetlen gépezet, amelyet erőink időnkinti kimerülése ilyen szármalmas gyámoltalanságba visz? Vagy talán azokban az álmos percekben, midőn testi gyengeségünk fogva tart, méltók vagyunk még előtted megjelenni?

Vajjon, hogy isteni audienciádon részt vehessünk, nem szükséges-e mindig friss és eleven szellem, tettekreész, ruganyos akarat, csillogó szem és kitárt kéz? — *Elláradván az úton!* — Hogy Istenhez hasonlítsak, nem kell

elérhetetlen magasságba kapaszkodnom, sem pedig lelkem összes rúgóit megfeszítve tartanom. Hogy Istennel találkozhasam, nem kell kivetköznöm emberi gyöngeségeimből vagy tettetni, mintha erős volnék. Nem kell semmi hamis szerepet játszanom és semmi külső látszatot kölcsönkérnem, elég, ha ember vagyok és hasonlítok az ember Fiához. És ameddig nem süllyedek le a bűn színvonalára, együtt vagyok vele, aki minden nyomorúságunkat magára öltötte a bűnt kivéve — *aki megkísértetett úgy, mint mi, mindenben a bűnön kívül* (Zsid. 4, 15.).

Hiszen ismerte a mi szegény fáradalmainkat, amint mi ismerjük azokat, tehát érezhette azok súlyát, kellemetlenségét és lealázó voltát. Azok, akik tagadják, hogy ő ennyire leszállt hozzánk és tagadják, hogy igazán elszenvedte a mi nyomorúságunkat, azok Isten dolgait emberi mértékkel mérik és járatlanok az ő szellemében.

Ha Krisztus nem támadt fel, feltámadásunk minden reménye odavan; ha Krisztus nem szenvedett igazán, akkor a vele való találkozást, egyesülést valahol a szenvedésen kívül, a szenvedés mellett vagy a szenvedés fölött kell keresnünk. De ő az igazság, és amikor leült a kút szélére, igazán fáradt is volt, mert nem kímélte erőit, hogy bejárja országaink

útjait. Miért is a fáradság isteni dolog, s ha nem bírom tovább, hasonlítok Krisztushoz.

Uram, taníts meg engem a keresztény fáradság e titkos szentségére! Mutasd meg, hogy a fáradság megszentelő, mert van benne valami belőled, mert minden ember a fájdalom Emberére emlékeztet és testi gyöngeségünk mélyén van valami titkos kapocs, amely ahhoz fűz bennünket, aki fáradságainkat és szenvedésünket magára vette és hordozta — *fájdalmainkat ő hordozta.* (Iz. 53, 4.)

Gyakran tünődtem azon, mit adhatnék, mit ajánlhatnék fel, ami nem volna méltatlan hozzád. Körülnéztem és látva a csekélységet, amim van, és nyomorúságomat, amelyet jól ismersz, igazán nem tudtam, mily tömjént tegyek a te láthatatlan tömjénfüstölőd paraszára.

Most már kezdem érteni a dolgot és szégyénységem kezd kedves lenni nekem. Csak az méltó hozzád, amit méltóvá teszel, és pedig nem csupán azáltal, hogy külsőképen elfogadod, hanem belülről is megszenteled mindent átható kegyelmeddel. Csak azt lehet neked felajánlani, ami már a tied és csupán az tetszhetik neked, amit kedvessé tettél.

Uram, íme, felajánlom tehát gyöngeségeimet, fáradságaimat, hosszantartó kimerültségemet és azt a kábultságot, amelyet időnkint

érzek és amelytől teljesen alig lehetek szabad. Láthatatlan tömjénfüstölőidre árasztom mint szüntelen hallgatag hódolatot összes testi gyöngeségemet, a test porhüvelyének halotti szagát, mint Szent Pál mondja: — a *halál illatát* (II Kor. 2, 16.), — amely mióta megölted a halált, az örök élet illata lett.

Szegény, lealázó fáradtságom, amely této-vázóvá és ingadozóvá teszi szellemi életemet, akadozóvá szavaimat, beszédemet! Ez az a fáradtság, amelyet már választott néped ismert Egyiptomban, mikor földet és téglát hordott — *kezei kosárral szolgáltak*. (Zsolt. 80, 7.) — S ezt a fáradságot veled együtt el kell fogadnom s éretted megadással, keserűség és bosszúság nélkül, szelíd nyugalommal kell viselnem. Ime, ez az, ami hozzád hasonlóvá tesz engem.

Minden emberi fáradtságot magadévá teszel, kivéve, ha vétkes. Tehát fel lehet ajánlani neked és semmi sem méltatlan hozzád, ami a tiéd. Szegénységem a mennyek országát érdemli számomra, és ha gyöngé vagyok, a Mindenható a támaszom.

Most már megtaláltam esti áldozatomat és reggeli felajánlásomat. Tudom, mivel lássam el magamat arra az időre, amikor mindentől el leszek hagyatva, s midőn az élet fáradalma oly nagy lesz beteg s elnyűtt testem-

ben, hogy minden megszűnik ellenállni, küzdeni és lüktetni bennem, amikor a fáradtság győzedelmeskedik rajtam és meghalok, akkor, Uram, fogadd el ezt az utolsó nagy fáradtságot, mint utolsó hódolatot és bennem élő szereteted utolsó földi tömjénillatát!

Elfáradván az úton. — Ha földi életem útján zarándokolva nem tudok tovább menni és eljön az órád, a te órád, — amelyet mi emberek fiai nem ismerünk — emlékezzél meg, hogy te is küszködve szenvedtél, amint mi szenvedtünk és magadévá tetted összes gyöngeségünket — *azokból, amiket szenvedtél, tanult.* (Zsid. 5, 8.)

Szeretem az igazi, nehéz fáradtságot, amelyet te megszenteltél, és megértem az arsi plébánost, hű szolgádat, aki örömét lelte abban, ha érezte teste kimerültségét, erőinek hanyatlását, életének leáldozását és szétfoslását abban a kemény munkában, amelyet jóságos Gondviselésed irgalomból reánk szokott szabni. Oh fáradt esték öröme, bőjt és virrasztott éjszakák fáradalmának sóhaja, amikor a test a maga módja szerint nyomorúsága csendes jajsavát hallatja, amelyet a lélek víg allelujává változtathat!

VIII.

Lecythus olei.
Egy korsó olaj.

Tanítványai mindig nagyon bizalmatlankodók. Nyugtalan aggodalmaskodásuk akadályozza az ő isteni békét adó tevékenységét és gátolja kegyelmének munkáját. Megmondta rólunk, hogy milyenek vagyunk, amikor az emmauszi úton figyelmeztetett, hogy balgák és lassúk vagyunk a hitben, és nem merünk szavában bizakodni.

A bizalmatlankodás, amely nem egyéb, mint a csüggedés kezdete, nagyon jó ismerős nekünk és sokkal otthonosabb lelkünkben, semhogy könnyedén kivetnők azt onnan mint oktalanságot. Ritka lelkek azok, akiket ez az alattomos ellenség soha semmiképen hatalmába nem ejtett. Még ha kivonul is a lélekből, ha az isteni jóság eleven érzete vissza is szorítja a kislelkűség és bizalmatlanság áramát, mégis mindig valami egészségtelen iszapréteget hagy a lélekben, mint az áradások szoktak a mezőkön. S így a jó elhatározások is a földhöz tapadnak és beszenyyeződnek azon a ragadós, süppedékes területen, ahol semmi igazi eleven lendület nem tud szárnyra kapni Isten felé, hanem erőtlenül visszahanyatlík.

Mi tehát az a hamis bölcsesség, amely folyton éleszti bennünk a régi tévedést és micsoda istenáldása tudja azt kiűzni belőlünk? Honnan van ez a régi tévedés, amely újból és újból szemünkbe ötlik mint valami régi koldusrongy; honnan van a kislelkűség és bizalmatlanság e csökönyös hibája, amelyet annyira megszoktunk már, hogy végtére szükségesnek tartjuk; honnan van és mi jupon tanyázik lelkünkben?

Bátortalanok is vagyunk néha, de mindig kislelkűek, mert biztonságunkat törekeny és ingadozó alapra építjük, mert lelkünk békéjét és belső értékünk biztosítékát saját véleményünkbe helyezzük, amelyet tehetségünk-ről és érdemeinkről alkottunk.

Izgatottan kérdezzük önmagunkat és tudni akarjuk, mily energiakészlet felett rendelkezünk; évődünk, hogy kipuhatoljuk s jobban megismerjük magunkat, hogy a látszat meg ne tévesszen. Rengeteg időt veszünk, mert azt számolgatjuk, hogy mit tettünk volna valaha és mit tehetnénk esetleg később. Ilyen számíthatásunkra alapítjuk összes megnyugvásunkat. Pedig ez hitvány támaszték, dülékeny alap, amely mindennap megrendülhet és a legcsekélyebb rázkódásra meginog és összeomlik.

Bizalmunkat nem a mi eszközeink nyilván-

tartásába kell vetnünk, hanem annak jóságos irgalmába, aki sohasem hagyja el azokat, akiket az Atya rábízott. *Akiket nekem adtál, azok közül senkit sem vesztettem el.* (Jn. 18, 9.) — A mi biztonságunk és megnyugvásunk a hitből fakad, és a mi belső békénk alapja láthatatlan valóság.

Amikor Illés próféta Isten erejével megáldotta a sareptai szegény özvegy olaját, ez az áldás is egészen láthatatlan maradt. Egy kis korsó alján volt még néhány csepp olaj és a Próféta áldása folytán alig lett több benne. (III Kir. 17, 12.) Látszólag úgy maradt, ahogy volt. De azok a cseppek megújultak, amikor szükség volt rájuk, és a korsóban, bár mindig majdnem üres volt, mégis volt annyi olaj, hogy vele szükségét nem szenvedtek.

Hasonlóképen tesz Isten lelkünkkel. Mindennap megadja a szükséges kegyelmet, de nem engedi, hogy annak teljességét egyszersmindenkorra érezzük. Az a közönséges biztonság, amely a nagy kincsek tudatos birtoklásából fakad, az a biztonság és bizalom, amelyet a gazda érez, amikor a termést csüreibe hordta, a birtokosok biztonsága és bizalma, nem pedig a hit szelleme.

Sajnos, mi mégis azt akarjuk elérni.

Érezni akarjuk, hogy erősek, gazdagok.

hatalmasok vagyunk; érezni, tapasztalni, hogy azok az isteni szekrények, amelyekbe nyúlhatunk, kimeríthetetlenek, nyitva állnak mindig előttünk, rendelkezésünkre vannak — ez az, amit mi kívánunk. Érezni óhajtjuk, hogy senkitől sem függünk és nyugodtan alhatunk. Minden veszélytől és szükséglettől távol lenni — ez a mi vágyaink netovábbja. A becsülésnek jeleit is nehezen nélkülözzük, ha nem is azért, hogy mások becézzenek, hanem hogy megnyugodjunk; nem annyira hiúságból, mint inkább gyöngeségből, nem hogy megtudjuk, mit gondolnak mások felőlünk, hanem hogy mint vélekedjünk mi magunk. Ettől a rossz szokástól akar bennünket Isten megszabadítani.

Meg akar tanítani, hogy reá alapítsuk minden bizalmunkat és függetlenítsük magunkat önszeretetünk ítéleteitől, hogy ne a magunk, se mások, hanem egyedül az ő ítéletére építsük lelki életünk biztonságát. S mihelyt felhagyunk azzal, hogy önmagunkban keressük biztonságunkat, és arra bízunk a gondot, hogy lelkünk állapota felől véleményt mondjon, aki az élők és holtak bírása, nagy béke száll szívünkbe és mérhetetlen megkönnyebülés.

Mennyire nehéz és haszontalan teher az, amelyet annyian hordoznak az önző lelkek,

mennyire hiábavaló dolog a sok gond és évdés, hogy mit érünk és mire vagyunk még képesek. Ezzel nem jutunk előre, csak rák módjára hátra vagy csigamászást végzünk. A mi bizalmunk Istentől való szüntelen függésünkben van. Isten mindennap megadja a szükséges olajat korsónkba, vagyis minden alkalomra elég kegyelmi segítséget ad. Így folyton érezzük, hogy Isten szüntelen támogat, de magunk erejéből sohasem járhatunk; érezzük, hogy naponként táplál, de sohasem szűnünk meg újból éhezni. Ezáltal egész lényünk Istenhez kapcsolódik, szegénységünk hozzá fűz. Ez a mi nyomorúságunk szüntelen segítése, de meg nem szüntetése, amely által a megváltás fel-felújul bennünk, megérteti velünk, mennyire szükséges nekünk az Isten.

Nem fogy ki a korsó olaj. — Ismerem őt, tudom, hogy holnap éppen úgy nem felejtkezik meg rólam, amint ma sem, és irgalma szüntelen tart. Ha vidám vagyok és szembezőkö nyomorúságom közepette is énekelek, dolgozom gondtalanul, mint az ég madarai, bizalmam imádással van telve és örömöm olyan értékes hódolat, amelyet semmi sem pótolhat. — *Tudom, kinek hittem.* (Tim. 1, 12.)

A mi csöpp bölcsességünk nagyon kevésbé érti meg ezeket az igazságokat, s bár igyekszünk tetszeni Istennek, mégis elfeledjük,

hogy nélküle, kívülre nem lehet neki tetszeni. Kívánunk vele találkozni s nem tudjuk, hogy vele kell hozzá mennünk és hogy egyedül csak ő vezethet bennünket arra a helyre, ahol szeretete velünk találkozni óhajt. Értékesnek akarunk látszani előtte és elfeledjük vagy sohasem tudtuk, hogy nincs más érték bennünk, mint az, ami az ő jóságából osztályrészül jutott. Nehezen szánjuk rá magunkat, hogy gyakorlatban is elismerjük, hogy megváltottak vagyunk. Megváltottak! Igen, mert bennünk minden az ő kegyelméből források, és ez a tudat kell, hogy kiöljön belőlünk minden csüggedő bizalmatlanságot.

IX.

Colligite fragmenta!
Szedjétek fel a morzsákat is!

Az igazi szeretet semmit sem vesz csekélység számba. Aki azt mondja, hogy csekélység az a szenvedés, amelyet másnak okoz, vagy az az öröm, amelytől mást megfoszt, — az nem tudja, hogyan kell szeretni, az nem ismeri a szeretet titkát.

A kis dolgokat mindig szentnek tartja a hit. Azokkal nem törődni vagy azokat a világiak bölcsességével félvállról lenézni és megvetni nem egyéb, mint szegénységi bizo-

nyitványt adni közönséges észjárásról és a lelki finomság hiányáról.

A kis dolgok rejtett kincsek, amelyeket a természetfeletti látóérzék segít felfedezni Atyánk birtokán. Kis dolgokból áll a mi életünk is, amely parányi cseppekben, pillanatokban pereg. Kis dolgokból van összetéve lelki erőnk is, amelyet akaratunk apró cselekedetekre darabol. Kis dolgoknak látszanak az isteni kegyelem csöppjei — *mint a csöpppek a pázsiton* — vagy mint a legszentebb áldozat parányi részecskéi; kis dolgok, mint a szentély kis örökmécsese, az oltár kis csengője, a tömjénfüst fölszálló illata. S mégis: — *Szedjétek fel a morzsákat is!* (Jn. 6, 12.)

Ne hagyjunk semmit se elveszni abból, amit Krisztus megszentelt. A nagy dolog, az aratás is, kis kévékből gyűlik össze, a kévék kalászból, és a kalász összefűzi a kis magvakat, amelyeket Isten adott.

Ha tehát szükséges, hogy a kis dolgokra is gondoljunk, meg kell fontolnunk, milyen szellemben kell azokkal törődnünk és miért hasznos tarlózni a lekaszált barázdákon.

És mit kíván tőlem a kis dolgok iránt való gond? Talán valami nagy, pontoskodó és tudakos felkészültséget? Vagy tépelődő — aggodalmas kötelesség-érzetet? Olyan legyen-e, mint a számadásvezető, akit folyton kérdőre

vonhatnak s aki nem törődik mással, mint a számadataival, hogy minden kínos meglepetést elkerüljön, ha hirtelen kérdőre vonnák? A kis dolgokkal való törődés talán aprólékos pontosság legyen, hogy minden figyelmet megfeszítve, minden dolgomat elvégezzem és minden hanyagságot távol tartsak? Szüntelen dolgozzam és folyton örködjem magam felett, hogy pontról-pontra megvalósítsam programomat, ellenőrizve, összehasonlítva és vizsgálva, hogy semmit se feledjek? Így minden figyelmem a pontosságra irányulna, s másra, mint teendőimre nem is gondolhatnék. Így olyan lennék, mint a szabályosan működő gépszerkezet, és más örömöm nem lenne, csak az, hogy esténként elmondhatnám: minden a maga helyén van, mindent számon tartottam és felülvizsgáltam, nyugodtan alhatom pontosságom párnáján. Ennyi volna az egész?

A kis dolgokra való gond csupán csak pontosság volna? Nem, az nem elég. A kis dolgokra való gond a hűséges ragaszkodás bizonyítéka és a nagyratörő szeretet megnyugvása. Hiszen mindig vele vagyunk. Nem csupán szemelátlára, hanem *vele együtt* dolgozunk. Ő nemcsak szemlélő, hanem munkatárs és jóbarát is. Mielőtt valamit kívánna, megelőz szeretetével. S a pontosság, hogy

akarátának megfeleljünk, nem egyéb, mint hűségese követése sugalmainak.

Megváltó Istenem! Mily kedvesek és ízletesek így nekem e kis dolgok, ha veled együtt szemlélem azokat s ha rágondolok, hogy te azokban és azok által akarsz engem megszentelni!

Semmi sem közömbös bennem számodra, ezért minden fontos és mindennek meg kell szentelődnie. Bennem minden hódolás válasz a te hívásodra. Együtt fáradozom veled, hogy olyan lehessen, amilyennek te óhajtasz.

Szedjétek föl a morzsákat is! Érdeklődik, hogyan járok-kelek, s ha a kelleténél izgatottabb vagy lanyhább vagyok, az sérti őt, amint sérteni szokott minket a hiba valakiben, akit szeretünk. Érdeklődik magatartásom, mozgólataim iránt, s ha túlságba megyek, rendetlenül vagy hanyagul viselkedem, szomorkodik felette, mert óhajtja, hogy mindig szerény és egyszerű maradjak. Érdeklődik arckifejezésem és hanghordozásom iránt; ha hangomat felemelem vagy ha felindulásnak átengedem, ha éles az ingerültségtől és a bágyadtságtól szenved miatta, amint mi is szenvedünk a többé-kevésbé szándékos tapintatlanság vagy durvaság miatt, ha olyannál látjuk, akit szeretünk. Minden iránt érdeklődik, mert semmi sem közömbös előtte. A papiros, ame-

Ilyen írok, a szavak, amelyeket szívem sugalmaz tollamnak, még külsőm is, ruházatom, annak rendje és tisztasága mind, mind érdekli őt. Látja tekintetem jártatását és ajkam állását, és helyesli vagy helyteleníti azt.

Meg kell értenem mindezt, hogy a kis dolgok szellemébe behatoljak. Ezek a kis csekélységek nem valami aprópénz, amellyel a jövő dicsőséget, az örök boldogságot megfizetjük, ezek mindenekelőtt és főképp az ő kíváncsiságai és alkalom számomra, hogy reá gondoljak és neki hódoljak.

Szedjétek föl a morzsákat is! Semmi sem csekély annak, aki hisz a nagy szeretetben, Isten szeretetében. Semmi sem csekély, ha meg vagyok győződve, hogy az ő szeretete mindent átfog, mert ő igazán úgy tekint engem, amint vagyok és így mindenestül akar megnemesíteni. Semmi sem csekély annak, aki a nagy szeretetre nagy szeretettel akar felelni és meggyőzi magát, hogy a csekély dolgok is lehetnek ragyogó bizonyítékai a figyelmes szeretet hűségének. Így nemcsak a kicsinyeskedést és kislelkűséget kerülöm el, amellyel magamat emészttem, hanem a tévesen széles látókörűnek vélt lelkületet is, amely nem törődik az isteni ajándék kis részecskéivel, amelyekből életünk összefűződik és nem

gyűjti össze a krisztusi kegyelem mennyei láplálékának a morzsáit.

Istenem, add meg, ami hiányzik nekem! Folyton ingadozom az aprólékos szűkkeblűség és a hanyag nemtörődömség között. Egyedül te teremthetsz rendet és igazságot bennem, mert te vagy az igazság, és te mindent a maga helyére teszel, mindent helyesen megvilágítasz és így rendet teremtesz a lelkekben és összhangot a lélek törekvéseiben. Ismerem lelkem fájdalmas szemrehányását, amikor hűtlen voltam hozzád a kis dolgokban.

Tudom tapasztalatból, hogy van köztünk valami szent és néma megállapodás, amelyet alig sejthet valaki kívülről, s e megállapodás gyöngéden kényszerít, hogy tapintatos legyek irányodban, hogy figyelmes hűséggel megelőzlek s bizonyos nemes, istengyermeki büszkeséggel teljesítsem kötelességeimet, vagyis kívánságaidat. Ha mások bátorítanak és vigasztalnak engem, amikor futólag talán cserben hagylak — s azt mondják, „hiszen ez semmi vagy csekélység!” — Uram, tudod, hogy ezek a közönséges szavak és kopott szólások úgy kínoznak, égetnek, mintha tüzes vassal sütögetnének. Sokkal jobban ismerem szeretetedet, semhogy meg ne tudjam ítélni, mivel tartozom, s meg ne lássam, milyen részt kell vennem az önfeláldozásban, vagy

hogy mennyire kell vágyakoznom teljes és tökéletes uralmad után.

Vezérelj tovább és értesd meg velünk, hogy nem a messze távolból szemléled lelkünket és figyeled küszködésünket, hanem együtt vagy velünk s a közvetlen-közelből ösztönözöd lelkünket, hogy magunkat teljesen átadjuk, mert hiszen teljesen a te tulajdonaid vagyunk. — Dolgozzunk tehát együtt: így nyomorúságom édes lesz és boldogító; s mint-hogy magamtól semmim sincs, belátom, hogy egészen a tiednek kell lennem.

X.

*Singulis manus imponens.
Mindegyikre kezeit tévén.*

Jóságos és irgalmas szeretete jeléül kezét reájuk téve gyógyította azokat, akik hangosan esedeztek hozzá vagy szótlanul néztek reá; azokat, akik maguktól jöttek elébe vagy akiket odahoztak messziről hordozható ágyon, amelyre őket a betegség és a sorvasztó baj szegezte; mindazokat, akiknek nem volt egyéb jogcímük szeretetére, mint szükségük és nyomoruk.

Mindegyikre külön gondolt, mindegyiknél megismételte áldást osztó kézfeltevését. Az ő mozdulatai szinte evangéliumok, magatartása

örök tanítás, s amit hajdan tett, nem szűnik meg újra és újra tenni, és megváltói munkája folytatódik láthatatlanul és titokzatosan a lelkek rejtekében. Köztünk jár, beteg, gyöngé, béna emberek közt, és reánk teszi kezét *mindegyikünkre*.

Még eddig sohasem értettem meg az isteni szeretet e kézmozdulatát, pedig ez a tudatos és eleven belső élet kezdetét jelenti a lélekben, a személyes és bensőséges áhítat ébredését. Krisztus keze nyomán mindenkinek újra kell születnie, amint Krisztus kezébe kell hogy ajánlja magát minden haldokló. — *A te kezedbe!*

Meg kell értenem, hogy Istenem előttem is megáll, külön miattam és az én nyomorúságommal is törődik és isteni kezét az én fejemre is ráteszi.

Amíg csak úgy tekinthetjük magunkat, mint a névtelen tömeg ismeretlen atomját, ameddig azt gondoljuk, hogy Krisztus szava csak a véletlenül összeverődött hallgatóság-hoz van intézve és nem külön az egyesekhez is, amíg azt hisszük, hogy ígéretei, amelyeket mindenkinek szánt, senkinek külön nem szólnak, amíg a vallás csak valami elmosódott közös tömegfeladatnak látszik, addig alszik bennünk a keresztény lélek.

Annak kegyelméből azonban, aki soha sen-

kinek szívét nem keményítette meg, egyszer csak felderül a világosság, hirtelen vagy fokozatosan és valami belső tapasztalat, valami egészen belső megrezdülés figyelmezteti a lelket, hogy Isten személyesen feléje fordul. Közeledését érezzük és látjuk, hogy mindenható két szeme a mi szemünkre irányul, és egy mozdulata, amely csak nekünk szól, figyelemre int; ő az, aki jön és én vagyok jövetelének célja; jön, felém irányítja lépteit, kiválasztott a tömegben, felismert, — egész bensőm valami édes borzalommal telik meg; csupa vágy, lendület, félelem és szorongás vagyok. Aki felém jön, az az, aki életet ad és feltámasztja a sírok halottait...

Mindegyikre kezeit tévén. Egyenkint rájuk teszi kezét. Ha a papszentelő püspök kezét az új papra teszi, ez az érintésből megérti, hogy minden megváltozott benne. Új, magasztos hivatásba lépett, amely nem engedi meg többé, hogy kedve szerint rendelkezze magával. A kézfeltevés láthatatlan pecsétet nyom minden cselekedetére, minden törekvésére. Benne minden papi lesz. Minden keresztény léleknek hasonló átalakuláson kell keresztülmennie.

Krisztusom, mikor értem meg valahára, hogy rólam van szó, mikor fogom már igazán belátni, hogy mi kellőnknek nagy kérdésről

kell beszélünk, és mikor fogom már, mint illik, megbecsülni és szeretni a te isteni kezed feltevését rajtam, mint hű, tanulékony híveden? Mindennek igazán kereszténynek kell lennie bennem!

Én nem vagyok csupán egy az ezrek közül s nincsenek itt „ezrek”, csak te és én, mert benned és általad, nem pedig melletted vagy kívüled kell embertársaimat is látnom. A szavak, amelyeket mondasz, mindez nekem szól éppen úgy, mint a baráti szemrehányások és a szomorú lélekből fakadó figyelmeztetések.

Mindegyikre kezeid tévén. Én is sorra kerültem... Reám tetted kezedet a kereszt-ségben, tied lettem és te egészen az enyém vagy, amíg megszentelő kegyelmedhez hű maradok. Egész életem a te áldó kezed között folyik le. Tehát mindig rajtam van a sor, hogy kezed rám tedd, mert mindig munkálkodol bennem és megszentelő Lelked szüntelen dolgozik művén.

Éreznem kell tehát isteni kezedet magamon, mindig színed előtt kell járnom és kegyelmed segítségével el kell üznöm azt a csalfa ködfátyolt, a közönséges észjárás hamis elvét, amely annyi ideig akadályozott, hogy téged magam mellett lássalak, s amely azt hitette el velem, hogy csak úgy általában törődöl velem, mint valami tömeg meg nem

jelölt tagjával, mint a többi közt elvegyülő
atommal.

Szentelj engem szolgálatodra! Arcomba
világító tekinteted döntse romba bálványaimat,
mert egyet sem tarthatok meg lelkem önző,
hamis istenei közül. Mindaz a tudatos vonza-
lom, nemtelen, csökönyös vágy, amely meg-
akadályoz, hogy igazán teljesen a tied legyek
vagy hátráltatja bennem szent munkádat,
mindaz pusztuljon lelkemből a te kézfeltevés-
ed által! Hiszek kegyelmed mindenható
erejében és remélem, hogy általad méltó
lehetek hozzád.

Igen. Uram, tedd reám kezedet, mint be-
tegre szoktad, elernyedte betegre, aki nehéz
és gyötrő kábultságában nem tudja, mi a baja,
semhogymily veszélytől kell őt megszaba-
dítani. Úgy vagyok előtted, mint az inasza-
kadt, mert mindig oly lassú vagyok követés-
edben, tehetetlenül vánszorgok utánad s
folyton halogatom az igazi buzgóság kezdetét.

Már réges-régen kellett volna odaállnom
vagy odavitetnem magam a te utaidra, ahol
veled találkozni lehet és ahol kérhetem tőled
magadtól minden belső bajom megszünteté-
sét, azokét a másoktól alig ismert nyomorú-
ságokét, amelyeknek titkát mindenkinél, még
nálam is jobban ismered, sőt te ismered
igazán.

Gyógyíts meg isteni érintésed által, megváltó kezed feltevésével; azzal a kézzel, amellyel a mennyet és földet tartod és a kárhozat és mennyország láthatatlan kulcsát! Gyógyíts meg félénkségeből, aluszékonyságomból, hirtelenkedésemből, veszélyes vakmerőségemből, megfontolatlanságomból vagy számítgató mesterkedésemből! Igen, gyógyíts meg te, aki mindent tehetsz és akinek jósága semmi szükség elől el nem zárkózik! Rajtam van a sor, hiszen a tied egyike vagyok, egy azok közül, akiket eljöttél keresni. Szükségem van tisztulásra, megszentelésre mindaddig, amíg te nem leszel az én életszentségem és igazságom, amíg isteni megváltásod ereje teljes nem lesz bennem és az örökkévalóság meg nem pecsételi hűséges önátadásomat.

Amíg a te dicsőséged megnyilatkozását várom, engedd, Uram, hogy téged lássalak és engedd látnom, hogy te is reám tekintesz! — *Mint a szolgák szemei uraik kezeire... úgy néznek szemeink a mi Urunkra Istenünkre, míg könnyről rajtunk.* (Zsolt. 122, 2.)

XI.

Dum nescit ille.

A nélkül, hogy tudná.

Uram, gyakran évődöm azon, hogy mit érek a te becslésed szerint. Nyugtalanokodom a miatt, vajjon az erényekben növekszem-e? Többször aggódva kérdeztem magamat, vajjon haladok-e és milyen lépésben, vagy visszafelé megyek-e és mennyit; vajjon talán egy helyben tétovázom-e és mióta. Elárasztottam lelkemet sok fölösleges aggodalommal és az éltető hit derült békéje elillant lelkemből a sok láthatatlan hasadékon keresztül. Olyannak éreztem magamat, mint a kiszáradt föld — *mint a vízért szomjazó föld.* (Zsolt. 142, 6.)

Szeretném, ha megtanítanál, hogyan lehetek szüntelenül gondos, hogy semmit el ne veszítsek isteni adományaidból a nélkül, hogy ügyetlen töprengéssel fárasztanám lelkemet; a nélkül, hogy beengedném lelkem belső szentélyébe a beteges és izgatott vágyakat, amelyek olyanok, mint az alkalmatlan vendégek, akik csak panaszkodnak, sopánkodnak, rémüldöznek, okvetetlenkednek és gyötörnek. Vezess és téríts le a könnyelműség útjáról, hogy meg ne elégedjem mindennel, még a rosszal is. Vezess ki az aggodalmas

tépelődés útvesztőiből, amelyekben azza-
kínzom magamat, hogy mindennap biztos
megállapításokat és kézzelfogható eredménye-
ket akarok látni és a haladás biztos jeleit
akarom lelkemből kicsikarni. Kormányozd
lelkemet a két veszedelmes szirt között: a
lelki haladással nem törődő fásult érzéketlen-
ség és a beteges aggodalmaskodás között.
Íranyítson a te józan és éltető bölcseséged a
béke és világosság útjain!

A mennyek országa: a lelki élet birodalma
hasonlít a mezőhöz, amelyen a magvak
növénnyé lesznek, pedig talán csak úgy
véletlenül szóródtak oda, s aki odavetette,
úgy látszik, semmit sem törődik többé azok-
kal. A magvető is, mintha másra bízna a
gondot: felkel és lenyugszik, jön, megy, alszik
és pihen, és ráhagyja magvát a föld türelmes,
rejtett munkájára. Először csak egy kis zöld
fű az egész, amelyet a legcsekélyebb szellő
meglenget, gyöngye, vékony kis szár; de
apránként a fűszál megnyúlik és kalászba
verődik, és a kalászban fejlődnek, erősödnek
a magvak, az acélos, ízletes gabona. Valaki
talán éppen átmentében odadobott egy-két
magvat, — és íme, itt a kalász, az aratás!

Uram, ha több bizalmam volna természet-
fölötti működésed eredményes hatásában,
akkor életem minden túlzó aggodalomtól meg-

szabadulna és minden türelmetlenség eltűn-
nék lelkemből. Meg kell elégednem azzal,
hogy mindig közvetlen közeledben legyek,
hogy közreműködjem kegyelmeddel s minden
fölösleges gondot távol tartsak életemtől,
amelynek te vagy az ereje, te vagy a célja.

Sokáig azt hittem, hogy van valami termé-
szetes és emberi iparkodás, ami pótolja kegyel-
medet vagy siettetni annak működését. Azt
hittem, hogy ha okoskodom, felizgatom ma-
gamat és mesterkedem, jobban tehetem azt,
amit te művelsz és többre jutok, mint a te
közreműködéseddel. Azt hittem, — s ez ugyan-
az a haszontalan ábránd — hogy az életszent-
ség műve inkább vállalkozás, mintsem elfoga-
dás, inkább személyes kezdés, mint hódoló
felelet, azt hittem, hogy mindenekelőtt nekem
kell a nagy művet megkezdenem, holott a
legelső tennivalóm az, hogy hálát adjak neked
azért, amit már kegyelmeddel minden törek-
vésemet megelőzve bennem megkezdteél. Amit
pedig bennem tettél, azt továbbra is teszed.

Mint családátya, mennyei kincseket ter-
melsz számomra; magadnál őrzöd érdemeim
vagyonát, mert általad és benned szereztem
meg azt. Hogy mi vagyok, nem tudom; hogy
mit érek, te látod; de egy vágyam van, és
remélem, hogy ezt kegyelmed nem engedi
kiveszni lelkemből, sőt látva nyomorúságo-

mat, napról-napra növeszted azt — s ez a vágy az, hogy téged mindinkább imádjalak mint Uramat, szeresselek, mint Megváltómat; az a vágy, hogy semmit tulajdonomul ne tekintsek — főleg erényeimet ne — és hogy téged lássalak mindenütt, ahol vagyok, mindenben, amit teszek, mert egyedül te tehetsz engem magamnak elviselhetővé és te akadályozhatod meg, hogy gyatra erényeimtől meg ne undorodjam. Szeretem tehát azokat is, mert a te kezed nyomát, munkád, szereteted jelét látom azokban. Szeretem, mert te ültetted azokat lelkembe, mert mint isteni magvak, lelkemben olyan talajt kaptak, amelyet te tettél termékennyé.

Szeretem érdemeim kis kalászkévéjét, összefűzve az önmegtagadás, lemondás, önátadás, fogadalom, ima, bánat és remény szálaiból. Szeretem, mert mindez a kalász és kéve a te aratásod és a te dicsőségedet hirdeti. — *Krisztus király, a bátrak ereje, te egyedül művelsz nagy dolgokat.* (Breviárium.)

Igy aztán mi szükségem van sokat évdőni, vajjon növekszenek-e erényeim! Nem elég-e nekem az önludat, hogy teljes erővel és hűséggel követem irányításodat? Reád bízom a siker gondját, szerctettedre hagyom minden teendőm befejezését és örök színlátásod idejére bízom a végleges véleményadást és a

megnyugtató bizonyosságot. — *A nélkül, hogy tudná.* (Mk. 4, 24.)

Nagy tévedés volna az erényt összecserélni annak birtoklási tudatával. Ezáltal a lélek békéjét a legbizonytalanabb sorsra juttatnók. Tudnunk kell benne bízni és csak arra vigyázunk, hogy Krisztussal a lehető legjobban együttműködjünk. Reá többet kell gondolni, mint magunkra, inkább az ő dicsőségére, mint a mi értékünkre, inkább az ő jótéteményeire, mint a mi érdemeinkre — vagy helyesebben, minthogy a mi érdemeink az ő jótéteménye, a mi lelkünk értéke az ő dicsősége; s minthogy mibennünk őt kell látnunk, — e dolgokat is isteni nézőpontból kell tekintenünk, az ő szemével, vagyis isteni eredetük igaz fényében. — *Mikor érdemeinket megkoronázod, ajándékaidat koronázod meg.*

S mily boldog a tudat, hogy a lélek így mindent Istenre vonatkoztat, helyes felfogással és tiszta szándékkal mindenünket őtőle eredezteti és reá visszavezeti! S mily mennyei édes örömet okoz ez a lelki szegénység, amikor így magunkról megfélelkezünk, amikor nem is tudunk magunkra gondolni másként, mint Istenben és Istenért.

Ez nem azt jelenti, hogy magunkat sötétségbe borítjuk, hanem hogy megelégszünk egyedül az ő fényével, mint a mennyek orszá-

gában, amelyet csak az ő világossága ragyog be; ez nem azt jelenti, hogy tétlenül várakozzunk és képességeinket tehetetlenül pihentessük, hanem hogy mérsékeljük függetlenségi vágyainkat azáltal, hogy minden tevékenységünket az ő uralma alá rendeljük és vele *minden* erőnkől *együttműködünk*.

Teljesen az ő tanítványaivá kell lennünk; csak az ő hűséges szolgálata legyen minden vágyunk, ebben a két mondatban benne van egész életprogrammunk. Nem lehetünk békében mindaddig, amíg nem vagyunk azok, amiknek lennünk kell; és nekünk nem kell egyébként lennünk, mint csupa tevékeny készségnek és teljes önátadásnak. Add meg nekem, Uram, az igazi békét, minden csalfa ábrándtól és hamis csillogástól menten, minden aluszékonyság és földi gyönyör után való epedés nélkül, a te békédet, azt a békét, amelyet szüntelen készítesz számomra — a nélkül, hogy rágondolnék; — add meg azt a békét, Uram, a szívtisztaságban, az igazságban és igazságosságban!

XII.

*Unde et memores.
Reú emlékezvén.*

Földhöz tapadt lelkem még nem ismeri az istenes szent életet saját multam emlékéből. Nagyon gyakran nem tekintem egyébnek az emlékezést, mint eszköznek, amellyel a jelen untató pillanatain könnyíthetek és a mindennapi élet szürke egyhangúságát kicifrázhatom. Ha látok valamit, ami bánt vagy gyötör, emlékeimbe menekülök és vigasztalásként vagy bosszútöltésből elvonultatom lelki szemem előtt azt, ami már nincs többé.

Mire használok az emlékezést? Arra, hogy szórakozást vagy élvezetet szerezzek magamnak, hogy bánkódjam vagy könnyítsek magamon; hogy szomorúságomat tápláljam vagy nagyravágyásomat növeljem, hogy reményszálakat szövögessek vagy kislelkű bizalmatlanságba zárkózzam. Úgy használok, mint valami hitvány vagy értékes készletet, amely felett kényem-kedvem szerint rendelkezhetem a nélkül, hogy számot kellene valakinek adnom a használatról. Úgy bánok vele, mintha csak tőlem függne s csak nekem volna közöm hozzá. Úgy teszek, mint a halász a tenger halaival, amikor kiveti hálóját jobbra vagy balra, előre vagy hátra, s elmeríti azt vaktá-

ban a tenger mérhetetlen vizében és semmire sem gondol, csak a szerencsés fogásra. Hasonlóképen teszek emlékező tehetségemmel.

Pedig az ilyen viselkedés pogány erkölcsre vall. Aki így bánik az emlékekkel, így nyúl Isten tulajdonához, az tiszteletlenül bánik azokkal. Nem Istené-e multam, éppúgy mint jövőm? És azok az emlékek nincsenek-e az ő kegyelmének illatától átitatva és megváltó erejétől át meg átjárva, azok az emlékek nem az ő világosságának ismertetőjelei-e, nem szent dolgok-e? Ha pedig élvezetem vagy szélséylem szolgálatára használom azokat, nem úgy teszek-e, mint az a gyermekes és könnyelmű babiloni király, ki az istentiszteletre szentelt edényeket megszenteltségtelenítette lakomáinál, mert mindenáron Jahve templomának aranyserlegeiből dőzsölve akart megrészegetni!

Istenem, taníts meg, hogy helyesen tudjak multamra emlékezni és keresztény módon használjam emlékező tehetségemet, mintha szent ténykedést végeznék. Szeretnék úgy bánni a bennem élő multtal, mint jószágod adományaival és megelőző szereteted gyöngéd jeleivel. — Fogadd emlékezetemet!

Isten ismeri egész multamat. Ő sugalmazta mindazt, ami jó vagy üdvös benne és elűzte, megbocsátotta, amit gonoszságom vagy gyön-

geségem vétkezett vagy tisztátalant abba belekevert. Nem határolhatok el letűnt életemből egy pillanatot sem, nem kapcsolhatom ki az örök Ige működéséből a legparányibb szót vagy cselekedetet sem. Ott van ő minden kezdetnél és minden kezdet előtt. Ábrahám (a hívők atyja) előtt, az első ember (a bűnösök atyja) előtt.

Ha emlékeim világában körülnézek, úgy vagyok, mintha valami nagy magános kertben volnék, amelynek egyedül nálam van a kulcsa s elfelejtem, hogy ő mindig ott volt s ott van most is, hogy ő a *hű tanú*, aki mindent látott és mindent tud, aki kortársa volt lelkemnek minden balsorsomon és szerencsémeken keresztül. Az emlékezet hosszú társalgás, háláadó himnusz, amely mintegy tömjénfüstölőn égeti multamat.

Az emlékezet — mert övele van tele — derült komolyságot ad gondolataimnak, meg gondolt, tudatos nemességet áraszt szét lelkületemen és valami bensőséges és szelíd méltóságot kölcsönöz magatartásomnak. Vajjon nincs-e minden igazi nagyság áthatva a mult emlékeivel? A hagyomány, a hűség, a nagylelkű odaadás, a faji, családi és nemzeti erények, mindaz, amiből kifejlődhetünk, amiben növekszünk, nem gyökerezik-e a mult

emlékeiben, amely mint éltető nedű, száll föl a gyökerekből?

Sajnos, én ide-oda futkosom és a pillanat embere vagyok. Elmerülök a röpke jelenben, nincs meg a nyugodt távlatom az örökkévalóság látóhatárával. Mindíg kapkodó vagyok és különös vágyak dagasztják keblemet; nem is merem senkinek sem elmondani vágyaim szertelen nagyratörését, a vágyakat, amelyek megvalósítására szűk a jelen kerete és ezért a sok vágy úgy küszködik lelkem talaján, mint valami rendetlen katonacsapat, amely a szervezatlenség miatt nem tudja érvényesíteni hősiességét.

Nem úgy kell multamra gondolnom, mint valami elpusztult dolgokra vagy javíthatatlan romokra, mint elmúlt ábrándra vagy boldogságra, amely nincs többé, hanem mint valami maradandó valóságra, mint kincsre, amelyet hű barát őriz számomra, tehát mint kincsre, amely nem szűnt meg sohasem sajátom lenni. A földi, emberi emlékek, amelyeket megrág a moly vagy ellep a rozsda, hamar elvesztik fényüket és foszladoznak. De ha Istenemet megőrzöm bensőmben, őt, aki mindent fenn tart szava erejével, ha vele maradok, akiben minden teljesség lakozik, ha őt látom egész multamban, aki életem örök és változhatatlan világossága, vajjon mit veszíthetek el egyik

napról a másikig vagy születésemtől halálomig?

Szentnek, megszenteltnek kell lennie emlékezetemnek, mintha templom volna az isteni kegyelemtől áthatva, a kapott jótétemény emlékéből építve. Fogadd emlékezetemet, Uram, nemhogy megsemmisítsd, hanem, hogy a tied legyen, ne az enyém; hogy többé másról ne beszéljen nekem, hanem csak rólad és hogy neveljen engem a te dicséretedre, hívő kötelességemre, örök imádó tisztségemre! Légy te emlékezetem egyetlen tárgya, vagyis a te jószágos megelőző szereteted és nagylelkű megbocsátásod!

Ha így gondolkozom az emlékezetről, akkor az könnyen rásegít engem a lelki összeszedettségre és önkénytelenül is becsukja szememet és imára kulcsolja kezemet. Akkor megértem a *sicut erat in principio* (miképpen kezdetben vala) mélységes értelmét és tudnám igazán, hogy Isten mindenfelől eláraszt és túláraszt engem, és hogy semmi sem veszett el, ami belékapcsolódik. Ha ráemlékezem, hogy mibe és mennyibe kerültem neked, isteni Megváltóm, megtudom, milyen isteni költséget jelentek én, akkor mintha valami határtalan alázatban rendületesen önérzet szállna lelkembe. Akkor büszke vagyok rád, a te mű-

vedre, és mindent a reád való emlékezésből teszek.

Add meg, hogy helyesen emlékezhessem, hogy tudjam, mit kell felednem, vagyis az én önző érdekeimet, kicsinyes, ravaszkodó számításaimat, hamis okosságomat és nagy oktalanságaimat. Add, hogy isteni képekkel népesítsem be emlékezetemet és ott őrizsem azokat, mint hálám szüntelen sarjadó magvait a te Szentlelked kegyelmének isteni ereklýéit és titokzatos zálogát, emlékét mindannak, ami a világosság Atyjától szállt lelkembe! Add, hogy megértsem, hogy te mindig előttem és mögöttem vagy, és hogy minden kulcs kezedben van!

XIII.

*Rumor multitudinis.
A tömeg zivaja.*

Kerestem, mi az én igazi nevem, amely legjobban rám illik s amely jellemzően meghatároz engem; s íme most megtaláltam. Uram. Annak a szerencsétlennek a feleletében leltem meg, akit te megszabadítottál a gonosz szellemtől, amelyek őt fogva tartották belülről. Az én nevem is *légió*, mert sokan vagyunk (Mk. 5, 9.), mert nem vagyok egyedül, mert nem vagyok egy. Több vagyok, zavaros, nyug-

talan sokaság vagyok. Mit látok bensőmben? Ellenkező törekvések fejtelenségét, egymásba ütköző szellemek oktalan csoportját, egymás ellen való küzdelmet, mert mindegyik hatalmába akarja keríteni igazi valómat, lelkemet.

Most már látom, bizonyára ez az, ami megakadályoz engem, hogy lelkem mélyére hatoljak, hogy lényem legbensejét, legsalsóbb rétegét megvizsgáljam. Előre tudtam, hogy ott nem az egyszerűséget találom, nem a nyugalmat és rendet. És ez az oka annak, hogy mindig meghátráltam lelkem vizsgálatától, amely csak fájdalmas csalódást okoz. Nem mertem kutatni fáklyafénynél bensőm rejtett zugaiban, mert féltem, hogy ott mindenféle különös, visszataszító dolgokra akadok.

Légió: sokan vagyunk! — Van lelkem mélyén egy hatalomravágyó valaki, telve hideg önzéssel, aki képes volna mindent feláldozni saját jólétének: az a ravasz és kíméletlen szellem, aki ellensége a derült őszinteségnek és a számíthatni nem tudó egyeneslelkűségnek, aki szeret keresztutakon, mellékösvényeken járni és magát rejtegetni. Jól ismerem ezt a bujkáló szellemet, tudom, hogy telve van hazugsággal és nem mondhatom, hogy lelkemnek idegen, hogy tőlem egészen különböző valaki, mert hiszen néha az én ajkammal szó-

lalt meg, és amelyik beszédemből hiányzott az őszinteség, azt ő mondta.

Ott van továbbá lelkemben egy erőszakos és ingerlékeny szellem, aki haragos, ha akadályra bukkan, ki nem tűri az ellentmondást, nem akarja elszenvedni a legkisebb kellemetlenséget, akiben az udvariasság külseje alatt néha forrong a düh, aki mint durva és igazságtalan támadó szeretné magát rávetni felebarátjára, ha az ővele ellenkezik vagy neki ellentmond.

Uram, nem mondhatom, hogy ez a valaki is egészen idegen lelkemben. Hirtelen viselkedése nagyon hasonló az enyémhez és belső haragjának durva kitörésében ráismerek magamra. Az ő erőszakossága az én gyöngeségem bizonyítéka. Az ő garázdálkodása sokkal többet ártott nekem és sokkal kézzelfoghatóbban, semhogy letagadhatnám azt.

Ott talállok egy rest és elpuhult szellemet is, aki álmosággal és semmittevéssel vesztegeti a drága időt, akinek mindig van oka, hogy későbbre halassza a fáradságos tennivalót és másra tolja a kellemetlen feladatot; aki semmit sem szeret inkább, mintha élni hagyják kénye-kedve szerint, ha hordozzák mindenfelé, aki a kötelességgel, tennivalóval fölszínesen bánik és nem vár semmit az erőfeszítéstől és nem becsüli azt. Uram, ismerem ezt is; annyira

hasonlít ez is hozzám, hogy nem lehet más, mint én. Ismerem huza-vona eljárását és szokását, ahogyan a neki kemény teendők között tovasiklik és kikerüli azt, ami fájdalmat okozna. Annyiszor hallottam panaszát és vágyait, hogy most az én megváltó Istenem megdicsőítésére őszinte leszek és megmondom, hogy ez a lomha és érzéki ember én vagyok.

De van lelkem mélyén még egy szellem, akit a kegyelmedből fakadó jószándékok ösztönöznek, aki szereti inkább kulcsolni kezét, aki töredelmes bánatot indít és téged hív segítségül, Istenem, és szeret reád hallgatni. Van bennem valaki, aki szüntelen keresett téged, aki sohasem volt elégedett, ha távol volt tőled és aki szívesen feláldozott volna neked százszor annyit is, mint amennyit felajánlott.

Sohasem mertem mondani, Uram, hogy ez én magam vagyok és egyedül én, mert annyian meghazudtoltak azok a többiek bennem, azok a közönségesek és gonoszok, akik elnyomtak, elhomályosítottak, félrelöktek, úgyhogy alig tűntem szembe, sőt nevetségesen jelentéktelen lettem. De mégis, Uram, te tudod, hogy belső vágyam mindig feléd irányult, és ha hibáim nem is voltak ritkák, legalább bánatom mindig őszinte volt, olyan őszinte, amilyen lehetséges volt az én tapogatózó lelkiismerem.

temmel és a kis világossággal, amely lelkemben derengett. Sohasem mondtam le teljesen a reményről, hogy tied leszek, és lelkem mélyén megvolt a meggyőződés, hogy te mindenél szükségesebb vagy nekem.

Uram, ki vagyok tehát, milyen névre kell keresztelkednem? Vajjon mindig zűrzavar és fejetlenség lesz-e a nevem? Vajjon Szentlelked, aki a teremtet világ arányait és viszonyait rendezte, nem tudná-e bennem, az én zűrzavaromban és szétszóródottságomban is uralomra juttatni kegyelmének művét: az egybehangzó rendet? És a te bölcseséged, amellyel a csillagok járását szabályoztad, nem igazgathatná-e szívem mozdulatait és nem teremthetne-e békés egyensúlyt összefüggéstelen, zilált életemben?

Hallom feleletedet. Régen kimondtad azt, de hosszú az út, amely az igazságot az ember füléhez vezet: úgy, hogy csak ma kezdtem érteni isteni üzenetedet. — *Az én nevemen nevezlek, enyém vagy te* (isteni és Istené). — Tehát nem vagyok magamé, hanem tied, s ez az egyetlen módja, hogy magam fölött uralomra jussak. Kijutni teljesen önmagamból, hogy teljesen átmenjek a te birtokodba, ez az egyetlen módja, hogy igazi énemtől el ne szakadjak, megszabaduljak a belső szétszóródottságtól, amely sorvaszt és így megtaláljam

életem értelmét és értékét. Tied vagyok és mi ketten meghódoltatjuk bennem az ént. Minden szabadságomat, amellyel rendelkezem, néked adom át, hogy annak közreműködésével felvonulj fokozatosan ama homályos terület ellen, lényemnek mélyen fekvő műveletlen, elhagyott része ellen, ahol még javában garázdálkodnak belső zsarnokaim, és kérve-kérlek, hogy meghódoltasd azokat.

Isteni Megváltóm, igazán neked kell átadnom magamat mindenestül! Ha majd később a mennyországban boldogságom abban áll, hogy nem lesz semmi az enyém, még önmagam sem, hacsak nem általad, akkor majd nem ismerem önmagamat és nem akarok semmit, hacsak nem téged ismerve és téged szeretve. De nem kellene-e, hogy a jövő dicsőség már itt megkezdődjék? Hogy egész erkölcsi lényem ne legyen enyém, hacsak nem általad?

Úzz ki belőlem minden gonosz szellemet, mert egyedül te tudsz hozzájuk szólni uralkodó hatalommal, te tudod őket elűzni vagy elnémítani! Add vissza vagy inkább add meg a nyugodt derűtséget, hogy olyan legyek, mint azok a lelkek, akik egyetlen reményüket a te jóságodba helyezték, amelyben soha senki sem csalatkozott. s akik mindig minden balszerencse ellen biztonságban érzik magukat oltalmadban. Add, hogy igazán tied legyek,

mert ha tied vagyok, akkor te az enyém vagy,
és ez az örök élet!

XIV.

*Ut enarrent mirabilia tua!
Hirdessék a te csodáidat!*

Némelyek azt mondják, hogy a szentek lelke az Úr Jézus tökéletességének a tükre. Ez a hasonlat nem egészen helyes. A szentnek a lelke sokkal kevesebb, de sokkal több is, mint a tükör; és ezt nagyon üdvös jól megérteni, hogy el ne tévedjünk jó törekvéseink útján, sem erkölcsi értékelésünk szabályában!

A szent sokkal kevesebbet mutat Jézusból, mint valami tükörkép, mert egy teremtmény sem tükrözheti vissza a végtelen tökéletesség teljes képét. Viszont a szentek hasonlíthatatlanul többet tárnak elénk, mint valami tükör. A tükör nem magyaráz, nem fejteget, nem tár fel semmit, csupán visszaadja annak a valóságnak képét, melyet elé állítanak.

Márpedig a szentek lelke föltárja, kifejleszti és magyarázza Krisztus tökéletességét. De hogyan lehet kifejleszteni azt, ami tökéletes, s ami minden teremtmény befejezett példaképe? Hogyan lehet elbeszélni, részletezni a megtestesült Ige kincseit?

A szentnek Jézus Krisztus tükörképének

kell lennie, amint a virágok vagy még inkább a színek a nap tükörképei.

A virágok nem tükrözik közvetlenül a napot; mégis nincs egy árnyalat sem az ő színpompájukban, amely ne jönne egyedül a nap világosságától. A rózsza bíborvörös színe éppen úgy tőle van, mint a júniusi lilium selymes hófehérsége; minden virág, még a legszerényebb mezei virágocska is elmondhat nekünk valamit a napról, amely reaszórja néhány sugarát.

A nap fénysugara csillog a szivárványszínekben, a gyöngyházon, a napsugár fényétől ragyognak az ártatlan szemek. A nap sugarai borítanak alkonyatkor halvány violafátyolt a távoli hegyek körvonalaire és árasztanak rózsaszínt hajnalban a gleccser hómezős ormaira; a napsugár csillog változatos színekben a rovarokon és madarakon.

Ha tudni akarjuk, mi minden van abban az egyszerű, átlátszó és színtelen napfényben, ha a napsugár életét, történetét akarjuk leírni, hiába tükrözzük azt vissza, hiába sokszorosítjuk a fénysugár képét mégannyi tükörben is, ezzel nem hatoltunk be belsejébe, nem tártuk föl különféle képességeit. Hogy a napsugár belső gazdagságát megismerjük, meg kell kérdeznünk mindent, ami csillog, ami színes. Gyűjtögetni kellene a napfényből szét-

szóródó színek összes árnyalatait és sorra mutatni minden színt, amelyet a tiszta fény-sugár magában rejt s a látható világban szét-áraszt.

Ami a nap a fény birodalmában, az Jézus Krisztus a lelkek világában. A szentek lelke pedig az a kristályüveg, amelyen a krisztusi kegyelemsugár átverődik és szétárad számtalan színárnyalatban. A szenteken ragyog a krisztusi fényesség színeképe. S e színekép gazdagságából mindegyik szent mutat valami színt, valami eredeti vonást.

Amit nem tudott Krisztus megvalósítani, halandó testének szűk kereteiben és földi életének rövid folyamában, azt ugyanő megvalósítja az idők végéig titokzatos testében. Amit nem mondhatott el ajka, elmondja Szentlelkének kegyelmével az apostolok által. A balzsamot és bort, melyet az ő szent keze nem árasztathatott a sebekbe, szétárasztja híveire, a hozzá hasonló irgalmas szamaritanusoknak keze által, hogy az ő nevében gyógyulást nyerjenek a szerencsétlenek.

Mikor közénk jött és emberi természetünk valóságát magára öltötte, ő is egy „egyén” lett a sokak között, mert senki sem lehet magában közvetlenül az *emberiség*. Ember lett, egy bizonyos ember. Magára vette mindazt a korlátozást, amely a megtestesüléssel járt.

Férfi lett s nem nő. Meghalt fiatalon a nélkül, hogy ismerte volna az öregséget. Nem volt sem katona, sem hajós, sem tisztviselő, sem kőműves, sem napszámos, hanem ács. Megvolt a maga termete, arculata, kiejtése, a galileai szójárás. Megvolt a testtartása, amelyről messziről megismerték, kifejezése, szavai, kedves gondolatai, amelyek gyakran előfordultak beszédeiben... Egy volt közülünk, Jézusnak hívták, mint másokat Andrásnak vagy Pilátusnak.

Férfi volt, nem nő. Tehát sohasem érezte halandó testében az anyák szenvedélyes, odaadó szeretetét gyermekeik iránt. Mégis, ha megcsodáljuk a keresztény anyák nagy szeretetét gyermekeik iránt, találunk bennük is valamit Krisztusból, az ő Szentlelke munkáját, az ő kegyelme gyümölcsét. Amit nem valósíthatott meg érzékelhető, anyagi teste keretében, megvalósítja titokzatos testében — amelyben a szentek kitárják, megnyitják és megnyilatkoztatják tökéletességének kimeríthetetlen gazdagságát. Mindegyik szentnek megvan a maga színárnyalata, a maga szerepe, és a különböző színek mind tőle, Krisztustól vannak.

Ő sohasem hordott fegyvert, és amikor két kardot mutattak neki, tudtul adta, hogy nem akarja azokat használni és a veszély idején

visszahelyezte hüvelyükbe. Mégis, midőn a keresztény katona életét adja az igaz és szent ügyért, amikor ott öröködik, rendületlenül harcol és helytáll lankadás nélkül a háborúk legrettenetesebb viharában, ebben a katonában is találunk és megcsodálunk valamit Krisztusból; mert amit az Úr nem valósíthatott meg érzékelhető, anyagi testében, megvalósíthatja titokzatos testében, hívei által; az ő ereje tartja a keresztes harcosok karját, ő önt bátorságot a keresztény katonákba, tehát általuk is megmutatja lelkének kimeríthetetlen gazdagságát.

Krisztus nem lett aggastyán. Övéi, akik nem fogadták be, feláldozták, mint „fiatal bárányt”, mielőtt éveinek száma teljes lett volna. Mégis, ha az aggastyán a sír felé hajtja ősz homlokát, rajta is valami krisztusit találunk és tisztelünk, mert az ő teljességét mutatja be és így elmond valamit titkaiból. Amit az Úr nem valósíthatott meg érzékelhető testében, megvalósítja titokzatos testében, azokban, akik az övéi, akik által nem szűnik meg cselekedni és magát kinyilatkoztatni.

Hirdessék a te csodáidat! Minden feladatunk abban foglalható össze, hogy utánozzuk Krisztust, akiben minden isteni tökéletesség teljessége megvan. És mit jelent Krisztust utánozni? Talán csak utána tenni azt, amit ő

tett, ismételni külsőleg az ő cselekedeteit és lépéseinket az ő nyomaiba tenni? Vajjon csupán tükrözni kell az Emberfiának arculatát, mint a tükör az eléje helyezett tárgyat? Nem, hanem inkább úgy kell cselekednem, ahogy ő cselekedett volna, ha olyan helyzetben és ott volna, ahol én. Hűnek kell maradnom az ő viselkedéséhez, tanulékonnak és figyelmesnek kell lennem az ő Lelke iránt, hogy általam és bennem tökéletesíthesse, folytathassa művét, s az ő ereje és hatalma átragyoghasson egész életemen keresztül. — *Igy van mindaz, aki a Lélektől születik.*

XV.

*Cognoscunt me meae.
Ismernek engem enyéim.*

Olyan mértékben ismerjük őt, amennyiben az övéi vagyunk. Az örök élet is, amely az ő ismeretéből áll, nem más, mint őhöz tartozni, övé lenni. Azok, akik egyáltalában nem akarnak az övéi lenni, arra ítélik magukat, hogy amikor róla beszélnek, értelmetlenül szólnak. Oktalanságuk, amely eltávolítja őket az igazságtól, arra viszi őket, hogy Krisztust Belzebubnak nézzék. Ez az ő bölcsességük ítélete, ez az ő szellemi mértékük.

Csak a hit fényéből kapjuk a világosságot,

hogy őt olyannak ismerjük, amilyen, vagyis, hogy mindenütt felismerjük őt. Tudni meggyőződésből, hogy Krisztus az apostoli római katolikus Egyházban van, és hogy egyedül csak ott van — ez a legnagyobb ismeret, a legtökéletesebb, amelyet a mi zarándok voltunk mellett bírhatunk, és ezzel a hit homályában előkészíthetjük a dicsőség látását.

Hogy így ismerhessük, övéinek kell lennünk. És senki sem lehet övé, ha ő nem választja ki a lelket, és ha a lélek meg nem felel e választásnak, e mindenható szeretethívásnak gyermeki odaadás és tiszteletteljes meghódolás által. A hit Isten ajándéka, amely mindenkinek szól, senki sincs attól eleve és korlátlanul kizárva: mindenki meg van hívva az isteni szeretet ismeretére a testté lett Ige által.

A hit Istentől kapott ajándék, amelyet, mint valami törékeny edényt, mindnyájan eltörhetünk lelkünkben vagy tönkre tehetjük azt lassan, amint a növény is elpusztul, ha gondot nem fordítunk rá, mint a küszöb, amely elkopik lépéseink alatt, s mint az ismeret, amely feledésbe vész, ha föl nem újítjuk. Egy durva cselekedet szétrombolhatja Istennek ezt az ajándékát. Hosszú hanyagság, nemtörődomség vagy restség elveszteti azt velünk lassan, szinte észrevétlenül. Hirtelen balesetek

és ravasz támadások ellen küzdenie kell Istennek bennünk és ellenünk. Ez az ő megváltó és engesztelő kegyelmének a szerepe, amelylyel megakadályozza és ártalmatlanná teszi oktalanságunkat.

Megértettem-e valaha, hogy ez az isteni hit, amelyet az álbölcsek oly könnyen megvetnek, minden ízében mennyei ajándék, amely a világosság Atyjától ered és Isten közvetlen műve bennem? Úgy gondolom talán a hitet, mint valami természetes meggyőződést, amely több-kevesebb erővel van lelkemben gyökerezve, és amelyre tisztességes és odaadó erkölcsi életet lehet építeni?

Megvan a veszély, hogy csak szórakozottan és felületesen látom a hitet és a gyakorlatban elfelejtem annak szerepét és természetét, amint alig törődünk azzal, hogy lakásunk alapját megvizsgáljuk és az alapköig leássunk. Ki gondol közülünk arra, hogy dicsekedjék hitével, nem ugyan az emberek előtt és az emberek kedvéért, mert az kellemetlen következményekkel járna, hanem azért, mert az a hitbeli meggyőződés, hogy Krisztus Isten, hogy Egyháza igaz — a Szentlélek műve bennünk, és Isten örök szeretetének a jele? Ki gondol komolyan arra, hogy megköszönje Istennek nem csupán a sok gondviseléses körülményt, amely őt a keresztségre, a keresz-

tény hitvallásra vezette, hanem már magát a hit ajándékát? Ki köszöni meg Istennek, hogy oly bizonyosságot adott nekünk, amely üdvözít, és tudnunk adta, hogy minden úgy van, ahogy az apostolok mondták?

Még az egészen belső hit is, az az elméleti hit — minden következménytől eltekintve a gyakorlati életre nézve — az a Krisztus igazságához való belső természetfeletti csatlakozás, az sem lehetséges, hacsak nem általa, aki világosságot ad a vakoknak. És ennek a belső hitnek titkát senki sem ismeri, ha ő nem tárja fel előtte. Az ő juhait megismerik hangjáról igazi pásztorukat. Azok a hűséges örökös szolgák, akik a fényes kapukat őrzik az éjben, azok a figyelmes és állhatatos szívek érdekesítve vannak, hogy hallják a magános ösvényen közeledő isteni Mester halk, de biztos lépteit.

Ha nem akarnánk hinni, nem hinnénk, de bármennyire is akarhatnánk, még sem tudnánk hinni magunktól, Krisztusnak kegyelme nélkül, nem ismerhetnők meg őt, nem lehetne igaz és igazságos ítéletünk felőle. Mert csak egyedül Isten ismeri magát titokzatos világában; az angyalok és az emberek csak annyit tudhatnak felőle, amily mértékben egyesek Istennel. Hogy egyesek legyünk Istennel, kell hogy Isten hódítson meg és egyesítsen ön-

magával. Az ő egészen szabad és nagylelkű kezdeményezésére van szükség, az ő végtelen leereszkedésére, és az üdvösség ez isteni kezdete a hit kegyelme.

Ennélfogva nincs meg többé a jogom, hogy értelmemet úgy használjam, mintha csupán az enyém volna. Meg van az is szentelve a hit által, mint a szentély lámpája. Ha értelmünk Istenre gondol és isteni dolgokat méltó módon fontolgat — ez a gondolkozás értelmünk hódolata Isten előtt, vagyis istentisztelet.

Minthogy el vagyunk árasztva természetes és földies felfogással, gyakran azt gondoljuk, hogy az egyetlen felajánlható ajándékunk, külső cselekedeteink, magaviseletünk. Azt hisszük, hogy értelmünk és meggyőződésünk tisztán természetes dolgok, amelyeket Isten nem kíván tőlünk, nem irányít és nem szentel meg bennünk.

Ellenkezőleg! Hozzá kell szoknunk, hogy értelmünket ne nézzük valami laikus és profán tehetségnek, hanem olyan területnek, amely isteni gabonával van bevetve. Van értelmi viselkedés és magatartás, amely nem katolikus; van szellemi megvetés, gyöngeség, félelem és vakmerőség, amely telve van bűnnel.

Félni az igazságtól annyi, mint kételkedni Istennek értelmünkben való jelenlétében. Sze-

szélyeink, elhamarkodott ítéleteink szolgálá-
tába fogni az igazságot nem más, mint Krisz-
tust megköttözve hurcolni az utcai csőcselék
kigúnyolására.

A keresztény nagyon büszke és nagyon
alázatos egyszersmind, úgy hitében, mint tet-
teiben, mert tudja, hogy ő Isten eszköze, de
tudja, hogy egyedül tőle van mindene és
önmagától semmije sincs.

Mínthogy egész életünk nem egyéb, mint
krisztuskeresés, az örökkévalóság pedig
Krisztus birtoklása, a hit, amely vele egyesít,
megismerteti és felismerteti őt velünk: — a
hit tehát minden javunk forrása és erénye-
ink elseje — az egész lelki épület alapja. —
A hit nem foszt meg semmi tehetségünktől,
nem olt ki semmi világosságot, nem kötelez
gyerekségre, nem kívánja, hogy szemünket
kezünkkel eltakarjuk, hanem természetfölötti
módon kiélezi tehetségünket és látni enged
Istennel együtt és Istenhez hasonlóan való-
ságokat, látni engedi a láthatatlant.

XVI.

*Propter nos.
Miérettünk.*

Istent meg kell találnom: el kell jutnom
hozzá. Van-e valahol akadály, amely elzárja
előlem az utat? Ha van, akkor mentve volnék

és nemtörődömségem bölcsesség lehetne. De ez az akadály, a teljes akadály, csak ámitás a lelki életben.

Az üdvösség első jó híre, az evangéliumi üzenet nemcsak arra oktat, hogy van járható út az Istenhez, hanem mindenekelőtt arra, hogy az út mindenütt járható, csak egyenesen előre kell menni igaz őszinteségben. A teremtmények arra vannak rendelve, hogy jó törekvéseink eszközei legyenek. Nem lehetnek ellenségeink, mert *propter nos*, miérettünk vannak.

Ez az elv az, amelyet Szent Ignác egy-két keresetlen szóval odaállított minden természetfölötti léleknevelés kezdetére, minden nagylelkűség küszöbére. Ez az a nagy, igaz tanítás, amely mindent átfog és a lelket kitágítja, ez a lelkigyakorlatok fundamentuma.

Vannak, akik nagyon hézagosan és kicsinyesen értik vagy megcsonkítják ezt az igazságot, amely pedig hatalmas, mint az élet és a mindenség, és csinálnak belőle könnyű kis receptet, szatócsgondolkozásra valló kis szabályt, félénk és bénító keretet. Azt gondolják, mindent megmagyaráztak, ha azt mondják, hogy semmit sem használhatok korlátlanul. Ezzel kétségkívül nagy igazságot mondanak és mindig üdvös ezt el nem felejtani. De ez csak egyik oldala, a negatív oldala a dolognak,

amely a szent egykedvűségre előkészít. Hozzá kell tennem, hogy kész vagyok mindent, minden eszközt felhasználni.

Nem követelek semmit, nem zárok ki semmit, akaratom olyan tág, amint Isten óhajtja és olyan hajlékony, mint az ő végtelen műve, amelynek egy részecskéjét sem lehet megtagadni. A szent egykedvűségben benne van minden derült elevenség és teljes készséges önátadás. A *propter nos* jelzés rajta van e földön minden dologon testemtől kezdve, le egészen a tengeralatti állatkáig. Rajta van még a ragadós betegségek bacillusain is, rajta a halálon, a rágalmon, a feledésen, a tehetetlenségen.

„Minden egyéb” „*reliqua omnia*”, minden, ami csak körülöttem van, látható vagy láthatatlan dolog, mind-mind eszköz számomra. Ennélfogva nincs sehol végleges, határozott akadály, valami, ami teljesen és csupán csak gátol, vagyis igazában belsőleg rossz, elvetni való a teremtmények közül. Sehol, legföllebb ha éppen önmagamban akarom azt megtalálni, ha az én akaratom nem lesz azzá azáltal, hogy nem akarom használni az eszközt, vagy rosszul használom, saját izlésemet és okatlan vágyaimat követve. Az akadály mindig csak részleges, időleges, látszólagos, mert alapjában és lényegében véve — minden

érdes, sértő felszínessége ellenére — minden mégis csak eszköz, az egy bűnt kivéve.

Mindent eszköznek kell tekintenem, még az ellenállást is. Erényeink hibáinkon kapaszkodva emelkednek és növekednek, mint a borostyán a falon. A nehézségek, a belső ellentmondások, a mindennapi küzdelem; a mi előhaladásunk feltétele, mert megtanítanak bennünket, hogy magunkra eszméljünk és bensőnket érleljük. Multunk éppen úgy nem akadály, mint jelenünk, mert az akadály el van hárítva, — *a halál kapuját és zárját egyformán széttörte Üdvözítőnk.*

Mily öröm tudni, hogy nincs sehol fatörzs az úton keresztül fektetve, sem híd lerombolva, sem átjárhatatlan szakadék, sem alatomos verem. Nem kell semmi halálveszedelmes sivatagon keresztül mennünk, hanem csak edző akadályokról van szó, mint pl. a meredek partok a folyam árjával szemben, vagy jótevő ellenkezések, mint a két kéz küzdelme, amikor egymást szorongatva és tördelve, egymást mossa. Nem szabad engedni, hogy a keresztény életre nyomasztólag rénehezedjék az akadály mindenhatósága, mint valami átok vagy szorongató rémület. A gonosz le van győzve, birodalma megszűnt, a testté lett Ige ajkáról az első és utolsó szó: a *bízzatok* mindazok számára, akiket követésére meghívott.

Ezekből a következményt mindig elhanyagoltam levonni: Isten művében semmit sem kell lerombolnunk, fel kell használnunk mindent; hasznát kell vennünk még elmúlt vétkeinknek is, amint felhasználják még a forgácsot is, amelyet az ide-oda járó gyalu felhalmoz a gyalupad alatt. Minden szolgáljon az örök célnak!

A lelki élet igazi, örök jelszava az „*abundantius*” (minél bővebben). A végleges mérték a túláradó, jól megtelt mérték. Ami bennünk készül, az a teljes kifejlődése mindannak, amik vagyunk, és ehhez a kifejlesztéshez még a gonoszléleknek is közre kell működnie akarata ellenére is.

Istenem, mily távol vagyok a te nyugodt és derült bölcseségedtől, mily kevéssé van meg bennem a te jóságos szellemed! Miért az a belső erőszakoskodás, amellyel vakbuzgón nekirontok ennek vagy annak? Miért a gyermekes és pogány dühöngés az akadály ellen? Miért a vakoskodás, amely nem engedi látnom, hogy a jó vagy rossz idő egyformán tud nekem valamit kinyilatkoztatni?

Miért nem értettem meg eddig, hogy az egészség és betegség, a szellemes és együgyű emberek, az alkalmatlankodók és jóbarátok éppenúgy nemcsak lépcsőfokok, amelyekkel előre juthatok, hanem hírhozói annak

a belső gazdagságnak, amelyet Isten nekem szán és küld általuk, láthatatlan, barátságos vagy durva kezük által.

Mindent eszköznek kell tekintenem, hogy segítségük, szolgálatuk vagy legyőzetésük által a mennyei kincshez jussak. Minden lelkem mélyén gyökerező gyöngeség, hiba, türelmetlenség, minden tudtomon kívül örökölt rossz hajlam, mind eszköz lehet. Hosszú tanulmányaim, amelyek oly könnyen megtámadják lelkem üde egyszerűségét és ránehezednek lelkemre kétkedő szellemességükkel, elmerülő szórakoztatásukkal és kérlelhetetlen kritikájukkal; az a kevés, ami vagyok és a csekélység, amit tettem, az én talán jelentéktelennek, hálátlannak látszó hivatalom és foglalkozásom — mind, mind eszköz, semmi egyéb, mint eszköz, kincsesbánya, amelyet ki kell aknáznom; titok, amelyet meg kell fejtenem; forrás, amelyet ki kell fakasztanom — a sokszor sivár, szürke pusztaságban.

De íme, Istenem, alig gondolok minderre, és mint a hűtlen nép, zúgolódom, panaszkodom, és abban marad a dolog. Bíbelődöm, értelmetlenül sopánkodom a fölött, hogy te a dolgokat így alkottad, vagy így engedted kialakulni. Eddig még azt sem tudtam, hogy a sopánkodást ki kell űznöm lelkemből, vagyis inkább minthogy semmi sincs elpusztítani

való, át kell azt is formálnom és a jelenre és jövőre kell irányítanom. Át kell alakítanom reménnyé és szeretetté, nem pedig hagynom, hogy ott legyen lelkem közepén, mint valami élősködő, haszontalan és mindent beborító penészfészek.

Át kell alakítanom a bánkódást és sopánkodást éleslátású, figyelmes szeretetté. A hibákat tanulságos leckének kell vennem, mindent fel kell használnom, hogy gyakorolhasam a *funda nos in pace* könyörgést, vagyis lelkem békéjének alapozását. Hiszen ez az egyetlen alapja a lelki békének. Isten nem a bebörtönzéssel vagy elmarasztalással kezdi, ha hozzánk fordul, hanem a megnyugtató és boldogság szavával szól hozzánk. — *Minden a tietek.* — Azok lehetünk, amik akarunk, mert Isten irányítja lelkünket és Isten csak eszközöket tett elénk, még ha akadályoknak nevezzük is azokat, mert eszközökké alakíthatjuk helyes használattal.

XVII.

Communicantes.

Egyek lévén mindnyájan.

E szót a szentmise kánonjában olvassuk, midőn az átváltoztatás titka közeleg. És amint e szó kimeríthetetlen és vigasztalót jelent, az

a mi reményünk alapja és örök életünk forrása. — *Communicantes*. — E szónak magában is teljes értelme van, nem kell hozzá semmi értelmező.

Nem vagyok egyedül. Mindenkorra meg vagyok mentve az egyedülállók, elkülönözöttek nyomasztó helyzetétől. Köztem és Isten minden szentje közt megvan a láthatatlan összeköttetés, minden javukban részesülők valamiképen. Nem vagyok senkifia, elhagyott, elvetett, támasz és segítség nélkül való, hanem egész természetfölötti lelki életem által az isteni családba kapcsolódom — azokhoz és az összes szentekhez.

Viszont semmi sem az enyém kizárólag. Semmit sem követelhetek, mintha csupán csak az enyém volna. A javak közössége, amit a szerzeteséletben gyakorolnak, csak halvány jelképe a lelkek egyességének a kegyelmi kincsekben, mert Isten minden barátja egy családot alkot.

Egyek lévén mindnyájan. — Nemcsak a megholtakkal vagyok ily közösségben, hanem Isten élő népével. Isten családja benépesíti a földet. Isten barátai és eszközei mindazok, akik által Isten hozzám fért és engemet megnyert, mindazok, akiknek tudtomon kívül sok hálaival tartozom lelki boldogságomért.

Van a parancsok közt egy, amely tiszte-

letet kíván azok iránt, akik az életet adták nekem, akik részesítettek engem az ő életükben, amelyet én folytatok, mikor ők már nincsenek az élők közt.

De hol vannak az én lelki életem, kegyelmi életem szülői? Hol van az az ismeretlen szegény vagy beteg koldus, akinek hálaival tartozom? Hogyan is van, hogy nem vagyok pogány, és miként lettem érdemes a kereszt-ség felvételére? Volt ott szülőföldemen egy pap, és jó szüleim elvittek hozzá a templomba, de mily láthatatlan erő irányította őket? Melyik az az öreganyóka vagy ifjú beteg, akinek állhatatos olvasóimája „a jó Isten szándékaira”, kiérdemelte, hogy keresztény legyek? És a válságos pillanatokban, ismeretlen veszélyekben melyik láthatatlan angyal néma megadása, alázatossága, lelki ereje érde-melte ki, hogy el ne vesszek?

Minden pillanatban óriási és végtelen az én hálaadósságom az egész Egyházzal szemben. Semmi sem volnék, hacsak nem azáltal, hogy egyesülve vagyok az egyetlen valósággal: Isten művével. A moha nem tudja, mivel tartozik a kőnek, amelyen tenyészik. A rep-kény kúszik a fatörzsön s nincs tudatában, hogy annak az erejére támaszkodik.

A szentek egyessége — ha én ezt egyszer igyekezném igazán megérteni! — olyan len-

dületet adhatna nekem és annyira megtisztíthatná szeretetemet, hogy nem élnék többé magamért, hanem hogy másoknak szolgáljak.

Ha nézem azokat, akiket környezetembe helyeztél, Uram, mindnyájan hitelezőim. — Te, Isten szolgálja, kinek köszönöd papi hivatásod kegyelmét és hol vannak lelki szülőid? Jól tudod, hogy e kegyelem nem a te érdemed, hanem talán szülővároskád egyik szegény vak koldusa érdemelte azt ki számodra. Talán az, aki ott a templom előcsarnokában kis gyertyákat árult és imádkozott egyszerű szívvel mindazokért, akiket nem látott. És ez az imádság megfogta lelkedet és megjelölte azt Isten számára. Te, Apostol, kinek köszönöd sarlódat és kévéidet, vagy pedig bárkádat és megtelt hálóidat? ... Jól tudod, hogy fáradságod gyümölcse nem tőled magadtól van, sőt még az elszántság, hogy a fáradságot magadra vegyed, még az is a kegyelem által tudott érvényesülni durva és önző természeteden. Mert íme, egy napon valamelyik kisleányka az apácák iskolájában összetette két kezét a lourdesi Szűz Mária szobra előtt és kérte Istent Szent Anyja által, hogy könyörüljön meg a szerencsétlen bűnösökön. És ez a két gyermekéz megindította az Isten szívét ...

A mi természetfölötti életirányaink szálai

kereszteződnek és egybefonódnak, mint a szövet fonalai, s erényeink és életünk alkotják a kölcsönös testvéri összetartást, az egyességet. Isten nem mondja meg, hol vannak jótevőink, hogy hálás szemmel tekinthessünk azokra. De ha szabad sejtenünk a módszert, amely által a mennyei Atya az embereket vezeti, nem vagyunk-e kényszerítve hinni, hogy a természetfölötti rendben ő a tudósokat a tudatlanok által támogatja, a felnőtteket a gyermekek által, az elöljárókat alattvalóik által, és a történelmi nagyságokat gyöngé, gyarló ismeretlenek által.

Nézd csak, kire alapítja az üdvösség nagy művét! Alázatos asszonyra, a természetfölötti rend Királynőjére, a közvetítő Szűz Máriára (*Mediatrix*). Gyertyaszentelő Boldogasszony napján, Purificatio napján, a jeruzsálemi templomban *aggastyán hordozta karjában a gyermeket, de a gyermek vezette az aggasztánt*. És a gazdagok, mondja Szent Kelemen, lelkileg a szegények által vannak fönntartva, hogy a gazdagok és szegények egymással közöljék, amijök van s kölcsönösen hálát mondassanak egymásnak, minthogy mindenki mindent mindenkinek köszön.

Istenem, hiszem, hogy megszenteled a szülőket a gyermekek által, a tudósokat a tanulatlanok által, a szellemi munkásokat a

kézimunkások által... Telve vagyok csodálkozással, ha arra gondolok, hogy milyen nagy hatalma van Egyházadban a megkeresztelték seregének és nem tűrhetem meg szívemben a neheztelés vagy ellenségeskedés érzelmeit azok ellen, akik nekem rosszat tettek, mert nem tudhatom, hogy ugyanazok mily névtelen jótéteményekkel halmozhattak el.

Az élőket segítik a holtak, a művelteket a műveletlenek, vadak, négerék vagy eszkimók, akik az örök Urat imádják. A bűnösöket segítik a szűzi lelkek, Éva gyermekeit a Szeplőtelen; az embert segíti Isten — *szentek egyességének tudatában és tisztelettel emlékezve.*

Meg akarom őrizni lelkemben mindazt a hálát, amellyel mint olyan tartozom, aki naponként megkapja, ami neki hiányzik. És mennyire hozzászoktunk, hogy ki legyünk elégitve és szolgálva, amint hozzászokunk a világosság mindennapos visszatéréséhez és annyira jutunk, hogy meggondolatlan, fásult és gépies felfogással elhitetjük magunkkal, hogy mások az élösködők és minket fosztanak ki. A keresztény lélek nagylelkű, józan, hálás és nemes gondolkodású. Nem vet meg senkit, még a bűnösöket sem, mert tudja, hogy a gyűlölet lelki sötétséget okoz, és ha az ellenfélre neheztel valaki, gyakran testvérét ismeri félre abban.

XVIII.

*Sancta Dei Genitrix.
Istennek szent Anyja.*

Akik az Egyházban a Szent Szűz iránt hidegek és zárkózottak voltak, természetsszerűleg mindig valami tévedés gyanújába estek. A protestánsok nem békülnek meg a katolikusok „máriás túlzásaival”, pedig kénytelen-kelletlen elismerik, hogy azok a történelem igen régi idejébe visszanyúlnak, annyira, hogy már szinte kezdettől fogva megvoltak.

Miért nem kell a vallásosságnak restelnie Szűz Mária iránti gyöngédségét? Mi az a mély forrás, amelyből ez az áhítat fakad? Igazán talán nőies ábrándozás volna az egész? S az erős, férfias lélek talán nem is érezné magát otthonosan a szinte gyermekes áhítatformákban, amelyeket a Mária-tisztelet kíván és szokássá tesz?

Ha valaki nem lát tisztán e kérdésekben és tétovázik, az könnyen bizonytalan utakra téved; és ha az áhítat nem támaszkodik az igazságra, beteges rajongás vagy hétköznapi szokás lesz belőle.

Semmi sem megy veszendőbe Isten művében; kegyelme nem öregszik, és az erények, amelyeket a lélekben ébreszt, nem ismernek hervadást. A keresztény lélek látszólag

ellentmondó tulajdonságokat is egyesíthet magában, s az aggastyán nagy tapasztalatból fakadó józan bölcsesége mellett meg tudja őrizni az ifjú lélek üde frissességét.

A keresztény lélek nem fonnyad el; az évszakok a lélek életében úgy helyeződnek el és úgy olvadnak egymásba, hogy az egyik nem űzi el a másikat, mint a látható világban. Megvan a gyermekszívnek a maga ereje, a jövő fejlődésére szánt erő és megvan a maga világossága a bölcs léleknek, a hosszú múlt tapasztalatának minden világossága. De nem lehetne-e együtt e két kincs egy életben; érett korunk nem áldhatná-e Istent, aki megörvendeztetni ifjúságunkat? — Miért volna ez lehetetlen? A mennyek országa azoké, akik a gyermekekhez hasonlítanak. A bizakodó lélek-jóság nagyon hasonlít az egyszerű gyermek-lelkülethez.

Ha Isten kegyelme óvja és vezérli lelkünket, akkor az fejlődhetik, érlelődhetik a nélkül, hogy értékéből valamit veszítené. Lelkünk láthatatlan életfáján a gyümölcs nem a virág rovására növekszik. Az örökkévalóság nem szüntelen futás a halál elől, hanem nyugodt birtoklása javainknak és mimagunknak. A mi kegyelmi életünk az örök élet kezdete. Tehát meg kell találunk már itt e földi, igaz életben a jövő dicsőség tulajdonságait csírájuk-

ban. A lelki életben szüntelen gazdagodhatunk a nélkül, hogy e lelki gazdagság lelki őst vagy hervadást jelentene, mint a látható természet gyümölcsöt hozó aratása.

De hogy megőrizzük gyermeklelkületünk üdeségét, ezt a szüzi nagy kincset kifejlett erős lelkünk mélyén, szükséges, hogy maradjon bennünk valami gyermekded. Talán valami mesterkedéssel visszafejlesszük magunkat s úgy tegyünk, mintha nem volnánk felnőttek? Legkevésbé sem. Elég, ha megmaradunk az igazság mellett, hogy még szükségünk van anyára.

Az embernek többször kell születnie, újra-születnie. Nem formálódik, nem lesz teljes és tökéletes, hacsak nem többszörös születés által. S ha általában csak az első és látható születésről szoktunk beszélni, tudjuk, hogy ez csak az első, ez kezdete a többi születésnek. A test él, de a lélek tevékenysége még nem született meg; azután megnyílik a szellem bimbója, a megismerés, de az erkölcsi akarat még szunnyad; majd az akarat is megszületik, de a jó szokások, erények nincsenek még meg... és így jutunk születésről-születésre, míg csak az örök élet számára teljesen meg nem születünk. És igazában a kegyelem rendjében, — amely a legfontosabb és egyedül irányadó, hiszen ez ad értelmet minden egyéb-

nek — még csak anyaméhben vagyunk, gyermekek és nem befejezett korúak, nem felnőttek — *még nincs kijelentve, milyenek leszünk.*

A keresztény jámborság megértette ezt az igazságot és a hívek ösztönszerűleg az isteni Ige Anyjához fordultak, mert őszinték, és mert nem gondolják, mint az öntelt és okatlan iskolásgyermekek, hogy a kegyelem rendjében túllépték volna már a kezdő fokot.

Nem szükséges tehát, hogy önmagunknak hazudjunk, amikor a hívők Anyjához gyermeki lélekkel és érzelmekkel járulunk. Elég önmagunkat ismerni és elhallgattatjuk a kevélység üres büszkélkedését.

És ez az áhitat Krisztus Anyja iránt táplálja és fönntartja az Egyházban az igazi családi szellemet. Nem tudom, vajjon tudós vagyok-e, erényes vagyok-e, nem tudom, vajjon erős vagyok-e vagy gyöngé, vajjon megérdemlem-e, hogy figyelembe vegyenek, mert a családi körben a gyermekek egyek. Az anya szeme egyformává teszi őket egyazon szeretetben: ők nem egyebek, mint „gyermekek”.

Megköszönöm a Szűzanyának, hogy így megérteti minden hívővel, hogy ő előtte nincsen „sem görög, sem szittya”, sem férfi, sem nő, sem tudós, sem tudatlan, hanem egy nép. Egyformák, mert egy családhoz tartoznak,

azok családjához, akiknek a világosságra kell születniök, és akiknek végleges vonásait a kegyelem alakítja ki.

Soha nem tudjuk neki eléggé meghálálni mindazt a nyugodt családi békeszellemet és tisztalelkűséget, amelyet az Egyházba áraszt. Csak a szándékosan megátalkodott vakok nem akarják látni és szeretni őt, a Szeplőtelen Szűzet, aki tavaszi friss lelkületet őriz meg és gyöngéd érzelmeket ápol az élet küzdelmeiben viaskodó öreg keresztényekben.

A haldoklók menedéke a Szűzanya, a harcosok Nagyasszonya, a vigasztaló Szent Szűz és a segítő Szűzanya, az a pártfogó Szűz, akit Krisztus tanítványa segítségül hív első imáitól kezdve holtá napjáig. Hogyan mondhatja valaki, hogy az iránta való tisztelet elfödi, elhomályosítja szemünk előtt az egy Közvetítő, az isteni Megváltó személyét?

*Splendor Patris
Factor Matris
Jesu, nostra gloria,
Da, ut fiam
Per Mariam
Tua dignus gratia...*

Igy énekeltek a régi szerzetesek összekapcsolva e keresetlen versben a jámborságot az igazsággal, a gyöngédséget az erővel, mert

tudták, hogy minden kegyelem tőled van, Uram, és minthogy téged magadat Anyád keze által kaptunk meg, ő sem lehetett közömbös, hanem érdekelve volt egész megváltó művedben és tevékenységében.

Most pedig nem kívánok csak egy jótétményt, hogy Egyházadban élhessek és maradhassak, nem mint tudós vagy bölcselkedő, nem mint valami szellemóriás, hanem csupán egyszerűen, mint Anyádnak, Máriának gyermeke.

XIX.

*Manibus junctis.
Összetett kézzel.*

Ha a gondolkozás fel is mondja a szolgálatot az imádságban, az ajkak még mondhatnak szavakat és így még valami által egyesülve maradunk Istennel. És ha nem tudunk beszélni, ha még szólni is fáradtak és tehetetlenek vagyunk, mindig marad egy módja az imádságnak, és ez az, hogy tiszteljük Istent magatartásunk által, és legalább ezt felajánlva hódolunk előtte.

Vannak, akik különösnek tartják a kézösszetételt. Sokan szégyelik és nem akarnak olyanoknak látszani, mint az egyszerű jámbor emberek. Nem is törődnek azzal, hogy mit

jelent az a hagyományos kéztartás; nem értették meg soha és így nem is szívlelhetik. Mindenfelé keresnek bonyolult módszereket az imához, pedig ott van előttük, amivel az Úr táplálni akarja lelkünket, az a lenézett mindennapi kenyér, a bibliai kenyér, amelyet a pátriárkák a hamuban sütöttek. Hogy jól imádkozhassunk, elég, hogy összetegyük a kezünket és lelkünket e külső magatartásnak megfelelően rendezzük.

Nem beszédesek-e azok az összetett kezek? A kisgyermek, az elsőáldozók összetett keze a hófehér fátyol alatt? A munkások összekulcsolt keze, a keresztény házastársak összetett keze, amint egymás mellett térdelve napról-napra kéri a mennyei Atyától a lanthatatlan erőt a holnap bizonytalanságával szemben. Nem beszélnek-e halottaink összetett kezei a csendes ravatalon? Halottaink összetett kezei, amelyeket talán mi kulcsoltunk össze, hogy jámbor kegyelettel rendezzük külsejüket, s hogy a föltámadás angyala megtalálja bennük a megkeresztelt testükhöz illő külsőt. Nem értjük-e, hogy ez ősi szertartás telve van csodálatos tanulsággal és nekünk e tanulságot terjesztenünk kell, mint az üdvösség jóhírét, mint a lelki béke és szentség eszközét?

Mit is akarunk azzal jelezni, ha Istent

imádva némán összetesszük halandó kezünket?

Az összetett kezek hódolatot jelentenek. Azok a kezek nem akarnak többé ellenállni, lemondanak függetlenségükről. Az összetett kezek önátadást jelentenek és az abban való megnyugvást. Az összetett kezek szelídséget, tanulékonytságot jelentenek.

Uram, ha feléd emelkednek mindenfelől az összetett kezek híveid sorából, egyedül te tudod, milyen láthatatlan kötelékek tartják fogva és mily gonoszlelkek akarják azokat hatalmukban tartani. Egyedül te tudod, hogy lázadásaink sohasem szerezték meg nekünk a szabadságot, egyedül te tudod, aki előttünk szenvedtél miatta, mennyire fogva tart minket régi szolgaságunk.

Ime, itt van, Uram, az én meghódolt kezem; nem akarok többé követelődzni, sem élvődni; fáradt vagyok és csak azután vágyódom, hogy téged megtaláljalak békében. Ime, összetett kezem magában foglalja imádságomat. És várok, mint akik a béke zászlóját tartják és akiknek ajka néma.

Nem tudjuk-e megérteni, hogy esténként otthonunk magányában mit teszünk, mikor férfikezünket összekulcsoljuk, amely által Isten cselekszik, áldást oszt, enyhülést ad, föloldoz, fölemel, küzd és harcol, noha annyi

titkos vétek, annyi gonosz kevélység és annyi ernyesztő lustaság bénítja és fogva tartja a mi kezünket. Összetett kézzel kérjük őt, szabadítsa ki kezünket és lelkünket minden bilincsből, hogy egyedül az ő szolgálatára használhasson bennünket.

Nem magamtól vagyok; tehát nem is lehetek teljesen független, szolgálni kívánok, törvényre van szükségem és az én személyemnél felsőbb irányító bölcseségre. Istenem, kezemet összetéve azt akarom mondani, hogy te vagy az én egyetlen Uram. És én hódolok, átadom magamat. Miért folytatnám hazug életemet, és tárgyalnék veled, mint egyik hatalmasság szokott a másikkal? Miért ne tenném le mindenható örök kezedbe összetett két kezemet? Benne van egész életem és mindenem. Őrizz meg, oltalmaz; mert csak így tudok kiszabadulni zsarnokaim karmaiból!

Mikor az Egyház a papi rend szentségében részesíti a szerpapokat és átadja nekik a nagy hatalmat, hogy a szentmiseáldozatot bemutassák, föloldozzanak, áldást adjanak, s miután a szentáldozásban részesítette őket, a szertartások végén a püspök, mintha valami nagy aggodalom szorongatná szívét, a felszenteltek felé fordul és egymásután magához hívja őket. Azok az oltár felső lépcsőjére térdelnek a főpap elé. A püspök két kezébe veszi

összetett kezüket és kérdi őket olyan komoly hangon, mint mikor az örökkévalókról szoktunk beszélni, hogy megígérik-e törvényes előljáróiknak a tartozó engedelmességet és tiszteletet. *Promitto, igérem*, feleli a pap. A püspök megöleli őt az egész Egyház nevében és hozzáteszi: Én pedig megígérem neked, hogy az Úr békéje mindig veled lesz!

Krisztus mindennap várja híveit egyenkint. Rajtunk a sor, hogy hozzá menjünk, — *lelkünk püspökéhez* (I Pét. 2, 25.) — óhajtja, hogy gyermeki bizalommal megváltó szent kezébe helyezzük összetett kezünket. Hagyjuk tenni, amit akar, engedjük át magunkat! És ha előbb ki akarja üresíteni kezünket, hogy összetehesse, engedjük és hagyjunk el mindent, amit az ő isteni keze nem akar átfogni és megáldani.

Ő is azt a mindig időszerű kérdést intézi övéihez: — *Promittis?* — Igérsz-e tiszteletet és engedelmességet zúgolódás és panasz nélkül, lankadás és kedvetlen elernyedés nélkül? Olyan engedelmességet, aminőt azok gyakorolnak, akik szívesen hódoltak meg és örömmel szolgálnak?

Lehetetlen, hogy az összetett kezek, amelyek minden mulandó gazdagságtól kiüresedtek, ne őrizzék meg számunkra az erény és a csalhatatlan béke láthatatlan kincseit. S

hogy Istent megtaláljuk, elég a csendben
imádkoznunk: *összetett kézzel.*

XX.

*Opus manuum tuarum.
Kezed alkotása.*

A szem mindent lát, csak önmagát nem;
és szomszédját, a másik szemet sem. A jobb-
és balszem hatvan esztendeig is együtt dol-
goznak és együtt oltódik ki fényük a nélkül,
hogy egymásra tekintettek volna.

A hozzánk legközelebb eső igazságok
azok, amelyeket a legkevésbé szeretünk
figyelembe venni. Elmerengünk fölöttük a
nélkül, hogy észrevennők azokat, és el-
megyünk a messzeségbe, a pusztaság mélyére
keresni azt, amit Isten hajlékunk ajtajához
tett, és amit ide-oda való járás-keelésünkben
észre sem veszünk a küszöbön.

Tudom, hogy Isten teremtett és azt hiszem,
hogy ennek az ismert igazságnak a mélyére
hatoltam. Nyilvánvaló bizonyossága annyira
megszokott lett előttem, hogy a felette való
elmélkedés alig hozza mozgásba lelkemet.
Tudom, hogy teremtve vagyok, amint tudom,
hogy kinek hívnak, és igyekszem más, új-
szerűbb eszmélődéssel foglalkozni és idő-
szerűbbnek látszó elveket fontolóra venni.

Isten teremtett, ez már nekem régi dolog, ősrégi esemény, amely a maga idején el van lajstromozva, s amelytől mindennap jobban eltávolít. Semmiből jöttem létre valamikor és most vagyok: ennyi az egész. Ugyan micsoda megható következtetést lehet levonni ebből az elemi bölcseletből?

Igazán elemi! Nagyon is! Teremtésem nem csupán valamikor történt esemény, hanem folytonos valóság. Teremtve vagyok a szónak nemcsak mult, hanem jelen értelmében is, vagyis létezésem oka Isten. A létezést nem úgy adják valakinek, mint az alamizsnát, hogy elfogadja és éljen vele, mert aki az alamizsnát kapja, már létezik és él. A létezés adományát a Teremtő úgy nem adhatja, mert a semmiből teremti azt, akit az élettel megajándékoz. A teremtés tehát létem megindító kezdete.

De amint magamtól nem kezdek meg a létet, úgy magamtól nem folytathatom azt. A teremtés létem szüntelen éltetőereje. Hiszen nemcsak azért van szükségem teremtő kézre, hogy létezni kezdjek, hanem egyszerűen, hogy létezzen. A kezdet vagy az idő itt nem a fődolog. Bennem ugyanis a létezés sohasem lesz megszilárdult szokássá. Századok múlva is éppen olyan tehetetlen lesz az

én lényegem magától létezni, mint létezésem előestéjén.

Az csak a képzelet játéka, ha úgy gondoljuk, hogy a létezést mint valami ajándékot egyszersmindenkorra megkaptuk s most már csak hálásnak kell lennünk a jótevő iránt. Úgy gondoljuk, hogy Isten egyszer megajándékozott a létezéssel és most, mint a koldusból lett gazdagok, birtokosai lettünk más adományának. Márpedig a teremtés nem egyszeri végleges adomány, hanem szüntelen függés, mert mindig szükségünk van a teremtetőre. Létem úgy függ Istentől, mint a visszhang a hangtól, mint a visszfény a fény-sugártól, a fényforrástól.

Teremtményi voltom és természetem legfőbb törvénye tehát, hogy készségesen meghajoljak, engedelmes legyek létem, életem forrása iránt. — Szüntelen keze közt vagyok, és az ő teremtető kezéből folyik életem árama.

Úgy vagyok, mint a fazekas kezében az agyag, amelyet az kedve szerint formál; mint a szövő kezében a fonál, amelyet tetszése szerint irányít; mint a kertész kezében a növény, a fa, amelyet úgy nyes és vág, hogy tetszése szerint növekedjék és idomuljon.

Lelkem mélyén van valami, aminek révén az egész isteni művel békés összhangba juthatok. Lelkem mélyébe van írva, hogy létezés-

met kaptam, és értelmem tudja azt, hiszen megismerheti természetét és tudatára ébredhet állandó függésének. Ebből fakad a lélek tanulékonysága, amely minden erény alapja és természetfölötti életünk lélekzétvétele. Nincs is más rossz, mint függésünket el nem ismerni, s ez a bűn. A teremtménynek függését el nem ismerni annyi, mint önmagát a lelki halálba vetni. A visszhang is megsemmisítené önmagát, ha nem ismételné a kiáltott hangot, mert így megszűnnék visszhang lenni, megszűnnék az lenni, ami.

Mily sajnálatos, hogy az egyszerű engedelmesség és meghódolás még nem gyökerezett bennem szokássá. Teremtményi voltom eredeti egyszerű romlatlanságát megzavarta a bűn katasztrófája. Azóta nem az Isten szolgálatának egyetlen szükségessége annak élete, hanem belevegyül abba sok rendetlen akarás és követelődző szeszély. Isten kezét nagyon keménynek és követelőnek találtam és úgy futottam előle, mint az esztelen vad. Miért? Hogy visszanyerjem szabadságomat! Mintha szabadságom feltétele nem az volna, hogy magamat az ő törvényeinek alávessem! Mintha igazán szabad lehetnék, ha megszűnöm az lenni, ami vagyok, vagyis mindenben Istentől függő teremtmény. Azt hiszem, hogy tőle elszakadva a magam ura lehetek, pedig csak a

fejetlenséget, zűrzavart és disszonanciát tesz szem így úrrá magamban.

Kezed alkotása! — A helyett, hogy a változékony ötletek és érzelmek után indulnék, bárcsak inkább azt választanám természetfölötti életelvül, hogy szeretnem kell az Isten kezét, amely engem teremtett és most is terem szüntelen, szeretnem kell azt az isteni kezet, amelyből kimenekülni nem tudok — *senki sincs, ki kezedtől megmenthessen.* (Jób 10, 7.) — És ha a láthatatlan Gondviselés kellemetlen vagy kedvező eseményekkel látogat meg, jobbra vagy balra irányít, ha sötét éjszakába állít veszélyek közé, — *akkor is bízom* (Zsolt. 26, 3.) — akkor sem csüggedek. Csak a teremtető isteni kezet nem szabad elhagynom és akaratommal hűségesen kell hozzá ragaszkodnom. Egész őszinteséggel legyek az, aminek lényegem szerint lennem kell, — vagyis a teremtető Istentől függő teremtmény, akkor kincseim, értékeim, egyedüli és igazi javam biztonságban vannak.

Kell, hogy a mi igazi egyetlen boldogságunk, büszkeségünk tárgya Isten legyen, mert Isten alkotása vagyunk és maradunk folyton, és egyedül az ő műve csodálatraméltó bennünk. Az isteni kezek közt teljes biztonságot és megnyugvást találunk, még a halál sem

tehet semmit az ellen, akit az isteni kéz oltalmaz és őriz.

Istenem, adj meg mindent, ami nekem hiányzik, ami szükséges, hogy megkedveljem a tanulékony engedelmességet és megszeressem a tőled való függésemet. Ez a függés nemes és erős valami, nincs benne semmi közönséges és lekicsinylő. Ez minden eleven erő feltétele, mint a gyökér függése a talajtól vagy a leveleké az ágaktól. Abban a pillanatban, amikor a levél leszakad az ágról, amely hordozza és létezésének alapja, abban a pillanatban, amikor otthagyja az ágot és tovafut a széllel, szabadon táncolva, amikor a levél már nem függ, hanem önmagában van — holt levél lett.

Igy távolít el engem tőled, Uram, a bűn, a kevélység, amely tiltakozik gondviselő intézkedéseid és a kegyelem hívogató ösztönzései ellen. Távolíts el tőlem, Istenem, minden vakmerő konokságot, elégedetlenséget, búslakodást. Űzd el oktalanságaimat, amelyeket kegyelmed kis fénysugara széttéphet, mint csalfa önámítást és hazug álmodozást. Add, hogy megértsem az igazi nagy valóságot, hogy semmi sem szebb, hatalmasabb, semmi sem szentebb számomra, mint hogy kezed alkotása vagyok.

XXI.

*Semper et ubique.
Mindíg és mindenütt.*

Mindíg és mindenütt? Mire vonatkozik ez? Bizonyára Istenre, az örök és mindenütt jelenlevő Istenre? Nem, hanem arra a mély és kitartó hálára, amelyet a hűséges hívő lélek — mint valami szüntelen visszhangot irányít Istene, Ura felé. — *Mindíg és mindenütt hálát adni!*

Nem tudjuk, mi mindennel tartozunk Istennek, még kevésbbé tudjuk, hogy a folytonos hálaímdáság mily ragyogó fényt derítene életünkre és mily eleven erőt adna tevékenységünknek. Küszködünk és vergődünk a mi kis bajainkba zárkozva és elrontjuk magunkban az istengyermeki szent örömet, siránkozunk, mint oktalan gyermekek s nem tudjuk, micsoda kincsekkel van tele kezünk.

Pedig hányszor hallottuk a liturgia énekének határozott szavait a mise prefációjában. Nem tagadjuk, hogy illő és igazságos, méltó és üdvös szüntelen hálát adni, de nem tudjuk pontosan, miért a dicséret, nem tudjuk a meg nem szűnő hála okát.

A megokolás pedig ott van a felszólítás mellett: *nos tibi — mi neked*; elég ha e két szót megértjük, mert ezekből fakad a hála-

imádság. Hány lélek tévelyeg a világban és nem gondol arra, hogy Isten mi mindennel halmozza el, nem gondolja meg, hogy mi ő nekünk.

Ő az, aki megbocsát és gyógyít. Még emlékezetben sem tudom tartani mindazt, amit megbocsátott. Csak azt tudom, hogy szükségem van irgalmára, mint a tengeri növénynek az óceán mélységeire, mert irgalom nélkül menthetetlenül elszáradtam, elpusztultam volna. Azok a csendes megbocsátások, amelyekben Isten nap-nap után részesít, az a jótékony, szelíd megbocsátás esténként a lelkiismeretvizsgálatnál, mikor az éj árnyéka, a halál jelképe borul mindenre; az a megbocsátás, amely megmentette lelkemet a haláltól, zarándokhajómat az éjszakai hajótöréstől!

Istenem, aki megállítottad féktelen hajszámat, megzaboláztad szertelen csapongásomat, hányszor zúgolódtam mérgemben, amikor a gondviselészerű akadály megállította vakmerő törekvésemet. — *Adjunk hálát!* — Köszönöm, hogy akaratom ellenére is megfékeztél, mint a szilaj csikót, és éreztetted velem, hogy Uram vagy, nehogy magamra hagyva tönkre menjek a zűrzavarban.

Te voltál lelkem szárnya, melyen fölfelé emelkedtem és így jót tehettem. Tiéd volt a

kezdet minden jóban, minden természetfölötti munkámban. Ha magamra tekintek, mindig csak téged látlok, minden lelki értékem forrásánál. Te szóltál hozzám valamikor annak a csendes templomnak homályában, midőn ott imádkoztam a kapu mellett és lelkemet lebilincselte a szentély csendje és vonzó bensősége. És a te akkori szavaid óta nem tekinthetem magamat idegennek, mint aki nem ismeri bizalmas barátságodat.

Tudom, hogy olyan szolgálatot kívántál tőlem, amelyet senki más meg nem tehet neked helyettem, mert az én életem az egyetlen felelet hívó szózatodra. Te tekintettél reám ifjúságomban mintegy derült tiszta égből, és az a vallásos szellem, amely előmlött lelkemben tanulmányaim idején, a te jóságos kezedből szállt alá. Te látogattál meg oly gyöngéden a gyász és kimerültség közepette, te sugalmaztad, hogy engedjek tenni bármit, hiszen az orvos is szenvedést okoz, hogy meggyógyítson a bajtól és szenvedéstől.

Mindegyik keresztemen megtaláltam szent nevedet, szent kívánságodat és éltető szent kegyelmedet. Ha nem akartam elfogadni egész ajándékodat, az én hibám volt és így néha megtartottam magamnak a keserűséget az erő nélkül, a mérget az ellenmérég nélkül, a szomorúságot a világosság nélkül. Pedig érez-

tem, hogy minden csapásban ott volt számomra az eszköz, hogy növekedjem jószágban és magam fölé emelkedjem.

Ha magamat nézem, csalódottnak érzem és unom magamat; inkább reád tekintek és hálát adok mindazért, amit híveidben műveltél. A te műved oly szép, Uram! Mások hadd sopánkodjanak és sóhajtozzanak! Én csodállak és minthogy küzdened kell ellenünk, bátorítlak. Csodállak, mily mérhetetlen szeretettel alkotad meg tanítványaid szívét. Csodállak műtermekben, a világban, hol szüntelen azon foglalatoskodol és fáradozol, hogy belőlünk minél tökéletesebb embereket formálj, hogy méltók legyünk hozzád. Köszönöm, hogy a világ nem merült el a pogányságban és a tudatlanságban, mert ezt is neked kell köszönünk.

Köszönöm, hogy akik engem körülvesznek, nem vetnek meg és nem akarnak ártani nekem; mert kegyelmed nélkül nem tudjuk, hogy ösztöneink mily örvénybe taszítanak.

Köszönöm, hogy voltak, akik megszántak engem és odaadó szeretettel enyhíteni igyekeztek lelki nyomorúságomon, mert te voltál e jócselekedetek sugalmazója, és a te szeretetedet jelentették az irgalmasság e tettei.

Köszönöm, hogy apostolokat adtál és hogy megformáltad azokat, mielőtt a mi szolgálá-

tunkra rendelted. Köszönöm a sok ismeretlen nagy jótéteményt, amelyeket kegyelmed hatalma naponként művel és a sok erényt, amelyet ismeretlen testvéreim szívében őrzöl és ápolsz. Miért gondolnám tévesen, hogy csak én vagyok számottevő, és miért ne próbálnám meg kiszabadítani lelkemet az önzés korlátaiból és megnyitni, kitágítani, hogy igazán katolikussá — általánossá legyen.

Hálát adok az egész keresztény multért és az egész jövőért, amely még dicsőbb lesz; az ifjakért és gyermekekért, akiket az ismeretlenség homályában készítesz elő, a világosságért, amely előljárónk által jut el tudatlanságunkhoz, gondviselésed minden most még titokban levő szándékáért, az egész bonyolult és izgalmas történelemért, a mi világtörténelmünkért, amely a te eljöveteledet készíti elő.

Mindíg és mindenütt. — A hit, remény és szeretet nem elég-e arra, hogy hálámat szüntelen táplálja? Mily emberi hatalom foszthat meg e hármass kincstől? Tehát utolsó órámig, bármilyen legyen lelki nyomorúságom vagy testi gyöngeségem, a csapások közt éppen úgy, mint a diadalban, de legfőképen a mindennapi élet feltűnésnélküli, megszokott egyformaságában, mindenütt igyekezni fogok az én prefációmat énekelni, és a *semper et*

ubique megóv engem a hűtlenségtől és árulástól. Mert elárul az ember téged, ha megszűnik hálát adni, ha elfelejti, ki vagy. Hiszen ez már hasonló a hitehagyáshoz. Hálát adni, ez a mi lényünk veleszületett tennivalója, feladata és az élet az Isten iránti hála iskolája.

XXII.

*Vox Domini.
Az Úr szava.*

Az Úr szavát csak a puszta magányban hallhatjuk jól, nem mintha félénk volna, hanem mert mély. És a magány lelkünk mélyére visz bennünket.

Ha néma imámban hallgatva figyelek, nem csak egy hangot hallok, hanem egy tömegét — *mintegy nagy sereg szózatát*. — A magány első tanítása az, hogy nem vagyok egyedül, hanem ott vagyok Isten műve mérhetetlenségének közepette. Sokan mások is vannak ott előttem és mellettem.

Igy hallottam azok szavát, akik megelőztek, akik oktatta irányítanak és kérve-kérnek. Honnan jön ezek szava? — Krisztus beszél szent pártfogóink szavával, ő szólt Szent Péter és a hajdani hithirdetők által, — *Krisztus Király, az erők ereje*. — Már csupán a keresztény mult beszédes emlékeinek a hall-

gatása is nagy lelki nemességet áraszt bensőmbé; örökös vagyok, több mint örökös: folytatása elődeimnek — szent dolog őrizete van reám bízva, a láthatatlan ősi szellemnek hangja mormolja ezt fülembé lelki magányomban. — *Isten minden szentjei.* Azoknak kíséretéhez tartozom én is, társuk vagyok azoknak, akik Krisztus ügyéért éltek, és most ezt az egyetlen ügyet csak a mai keresztények által folytathatják.

Az Úr szava! — Hallom a nagy sokaság hívó szavát, a kicsinyek hangját, akik kenyeret kérnek; a vakokét, akik látás után vágyakoznak; a süketekét, akik nem hallják a feleletet kiáltásukra. Ott vannak Isten népei, a keresztény népek telve szenvedéssel! Menynyien görnyednek ma is kegyetlen fáraók rabszolgaságában, pedig a fáraókat ők maguk választották uruknak s imádják azokat, vagyis: *a mammont, a testet és az önző ént!* És lelkük haldoklik, mert elfordult az életet adó Istentől.

Mindezek sorsa iránt nem maradhatok közömbös. Hallom közülük soknak segélykiáltását. Hívnak és várnak engem is. Várnak és kérnek tőlem sok mindent, ami talán nekem sincs, de amire szükségük van, ami enyhítene rajtuk, ami boldogítaná és új életre hívná őket. Várnak tőlem evangéliumi világosságot,

meleg krisztusi szeretetet, apostoli rendületlen erőt, amely segítse őket. Várnak és kérnek, hallom szavukat: néma nyomoruk és lelki ínségük hangosan kiált felém... S az Úr szava ez is: *vox Domini!* A szükségét szenvedő Krisztus könyörög az ő szavuk által, és íme, ébred lelkemben az éhség és szomjúság, hogy lelkiesebb, igazabb, adakozóbb és odaadóbb legyek.

Jobban kell szeretnem azokat, akiket gondviselésed utamra vezérel; meg kell ismernem őket, mielőtt szólanának, és tekintetem adja tudtukra, hogy hozzájuk tartozom. Hogyan élhetnék ezentúl csak magamra gondolva és abban a hiszemben, hogy amit másnak adok, elveszett számomra. Éltem összes utain találkozom olyan nyomorban levőkkel, akik által maga Isten hallatja a segélykiáltást. Add, Uram, hogy üresen ne álljak kérésükkel szemben és süket ne legyek panaszaik iránt. Néha oly nehéz felismerni őket, a te hűtlen híveidet, régi híveid arcvonásait bűnös külsejük és tépett ruházatuk alatt.

Az Úr szava szól hozzám. — Magános imámban szólnak hozzám messziről valami prófétai hangon mindazok, akik egyszer majd bántanak engem és akiknek sikerül ártani valamit nekem, akik neheztelnek reám vagy gyűlölnek, vagy akiknek szertelen buzgalma

valamikor megsért engem. Az Úr általuk, bennük előre is teljes bocsánatot kér, olyan teljeset, hogy még vétkük vagy durvaságuk emlékezete se keltsen bennem indulatot. Hal-lom, Uram, amit mondasz, megfordítom a Miatyánk szavát és kérlek, bocsásd meg nekik minden vétküket, mert én már meg-bocsátottam mindazt a rosszat, amit még nem tettek ellenem. Krisztus szava szüntelen fi-gyelmeztetés az irgalomra. A bosszútól meg-keményedett szívek pedig sírjukban marad-nak a nélkül, hogy az Úr hívása életre ébresz-tené őket. Süketek akarnak maradni, kíván-ságuk szerint történik.

Az Úr szava szól hozzám, vagyis mind-azok szava, akik segítettek, tápláltak, formál-tak, akiknek oltalmazó cselekedete most is él bennem, mint az ismeretlen építőmesteré a falak építményében. Néha oly természetesnek és egyszerűnek tartom, hogy gyermekkorom óta sok minden névtelen és viszonzás nélküli szeretet oltalmazott engem. Nem esem bámu-latba, ha erénnyel találkozom. Nem kiáltok fel csodálkozva, ha utamon a talaj szilárd marad lábam alatt. Pedig mindazok, akik fáradoztak, hogy velem jót tegyenek, a meg-váltó Szeretet hírnökei és eszközei voltak. És a látóhatár minden részéről felém irányultak a jótétemények, mint a fénysugarak egy kis

jelentéktelen pontra. Felém hangzik sok jótevőm hangja születésemtől fogva, és én még panaszkodom néha, hogy nem szeretnek, hogy nem kapom meg mások életében azt a helyet, azt az érdeklődést, amelyet rátartó kevélységem előre megjelölt magának.

Mily nemes dolog örökölni Isten barátaitól az isteni erények kincsét, amelyet meg kell őrizni és növelni. Mily jól esik alázatosan megállapítani, hogy adósai vagyunk a láthatatlan sokaságnak, és csak széjjel kell néznünk, láthatunk magunk körül olyanokat, akik elviselnek bennünket gyarlóságainkkal együtt, és láthatunk mindenütt jótevőket.

Az Úr hangját főleg bensőmben hallom, megszentelt lelkem mélyén, ahol mint Mester szól, majd óhajt valamit csendes kérő hangon, majd határozottan parancsol. Régóta ismerem hangját, a választott nép szentélyében élő Sámuelhez hasonlóan megtanultam megismerni az Úr szavát. Valahányszor této-vázni kezdtem vagy a csábítás megzavart, elhangzott szava hiven és csendesen. Törvényei által, előljáróim és értelmem szavával mondta, mit kell kerülnöm és mit tennem.

Az ő szavát, a jó Pásztorét, aki minden este hívja juhait, hallani fogom még akkor is, midőn minden más elnémul, amikor eljön a jó Pásztor az utolsó nagy elválás elhagyatott-

ságában és elszólít helyemről, megszabadít szolgaságomtól. Amikor a — *Nunc dimittis-t most bocsáss el* — imát mondom. Bárha megszeretném az Isten szavát és hozzászoknék nem félni az utolsó hívástól.

Mint az őrszem, ki fürgén felel a jeladásra, úgy kellene nekem is az életen átjutnom, szüntelen figyelve az Úr hangját a nélkül, hogy megzavartatni engedném magamat saját hangom hamis visszhangja által vagy türelmetlenkednék a múló zűrzavar miatt. Így az lennék, aki meghallgatja a szót és aki szót fogad.

XXIII.

Amen.

Régóta mondják és ismétlik az emberek ezt a kis szót, amely a pátriárkáktól származik, s amelyet az ígéret idejében gyakran ismételtetek az izraeliták. Ezzel a szóval kezdte Krisztus is nagyjelentőségű beszédeit: *amen, amen dico vobis — bizony, bizony mondom nektek . . .* — Gyakran találkozunk e szóval az evangéliumban s az apostolok írásaiban. Megcsendül e szó a mennyországban is, és összefoglalja a választottak hódoló imádatát.

És én még nem fontoltam meg, nem tanultam meg szeretni e szócskát, nem igyekeztem

alkalmazni azt, mint üdvös leckét lázongásaimra, mint jótékony kötést sebeimre. Nem is gondoltam rá, hogy e kis szó oly messziről jön, s nekem van szánva, hogy imádságommá tegyem, mert elég e szócska, hogy minden akaratomat belehelyezzem és így védve legyek minden lelki veszélytől, ellenséges támadástól, s mentve legyek a szétszóródástól, a bánkódástól, a haláltól.

Mikor a pap misézik és latin imákat mond a misekönyvből a kis oltárszolga a jelenlevők nevében ráfeleli: *Amen!* Igen, ez az, amit mi kívánunk és amit kérünk. Előre elfogadunk ezzel mindent és óhajtjuk, hogy Isten meghallgassa az imákat, amelyeket a pap mindnyájunk nevében mond. A pogány lelkek mosolyoghatnak ezen; a valóságban nincs szebb ennél az Anyaszentegyházba vetett teljes bizalomnál.

Krisztus tanítványai annyira biztosak, hogy a pap csak üdvös dolgokat kérhet számukra, annyira hozzászoktak az ima sikerének gondját a mennyei Atyára bízni, olyan jól megértették a hegyibeszéd értelmét és tudják, hogy Isten az ő szükségéikkel jobban törődik, mint a madarak táplálásával, annyira hisznek és bíznak Udvözítőjükben, hogy az egyszerű *amen* elég, hogy meghitt odaadásukat kifejezzék és helybenhagyják azt, amit a Bölcsesség felőlük intézkedik.

Életem szilárd és teljes *amen* lehetne. A tökéletesség nem a ritkaságban, hanem a helyességben és igazságban van: s hogy igazak lehessünk, nem a mi gondolatunkat kell mereven követnünk, hanem mindenben Isten szándékához kell alkalmazkodnunk, hogy semmit se tegyünk másért, mint hogy a Mesterrel közreműködjünk. — *Egy a mi Mesterünk.* (Mt. 23, 10.)

Olyan legyen a mi *amen*-ünk, hogy meg ne szakadjon, hanem a fonálhoz hasonlóan folytatólagosan százszor és ezerszer is ide-oda fordítva, keresztezve és átfűzve mindig hajlékony és tartós maradjon és varratlan kötös csodálatos szövetét adja. Ne legyen benne csomó, sem akadály vagy merevség, de elernyedtt puhaság, hirtelenkedés vagy szeszély sem. Homokszemekből nem lehet szőni, sem vízből fonalaí csinálni.

Egész életemet egy *amen*be kell foglalnom. Annyiszor imádkoztam ezt, és síromon is ez lesz a küzdő Egyház utolsó búcsúszava a *Requiescat in pace* után.

Nem lehetne-e az *amen* életem végleges jelszava, ha minden teremtettt dolgot belefoglalnék és Istennek ajánlanék? Egy ilyen szívből jövő tartalmas *amen* szétfoszlatna minden panaszt lelkemben, elnémítana bennem minden követelődzést és derült fénnel töltene be.

Voltak olyanok, akik elővettek egy nagy ív papirost, egy tiszta fehér lapot, és aljára aláírás gyanánt ezt az egy szót írták: *amen*. Azután átadták magukat mindenestül Istennek. A Gondviselés pedig elkezdte írni az *amen* fölé egy emberi élet hosszú, fájdalmas történetét; a csapások, a gyász esetek sorra jöttek, mindegyik a maga komor dátumával, az *amen* már előre elfogadta azokat és így elvette keserű mérgüket. Tiszta és nagy örömöket is írt Isten a lapra, mindegyiket a maga idejére, mint valami úti feljegyzést, és ezektől sem fordult el a lélek, nem dobta feledésbe, de nem is tapadt hozzájuk és nem is szendergett el bennük, hanem örvendett fölöttük Istennel és Istenért, mert a tanulékony lélek már előre kimondta a megváltó szót: *amen*!

Amen előre is minden isteni rendelkezésre! *Amen* az előre láthatatlan sikertelenségre, a mindennapi élet gyötrő küszködésére! *Amen* a lekésett vonat után vagy a későn érkező elé. *Amen* az esőnek, a napfénynek, az álmatlanságnak, a fáradtságnak, a rekkenő hőségnek és a csikorgó hidegnek. *Amen* a komor társakra, akik telve vannak fogyatékossággal és esetlenséggel. *Amen* az öregedő szülőkre, akiket a kor néha önzővé és házsártossá tesz. Igen, *amen*, és pedig olyan örömet,

ahogy csak lehetséges, mindig nemeslelkűen és határozottan.

Ez a kis *amen* eltávolít utunkról sok vét-
kes meggondolatlanságot, meggátol, hogy
bizonytalan örvénybe ne ugorjunk és el ne
pusztuljunk oktalan ábrándjainkat követve.

Ha majd az imádság nehéz lesz, ha nem
lesz több eredeti imaformám készletben,
midőn mindenre ráborul a komorság, nem lesz
többé ihlet és kiüresedve érzem színtelen
lelki világomat, akkor nem küszködöm, hogy
a nehezen érthető misztikusok nyelvén szól-
jak, nem keresek elragadó, szép elméleteket
és különös imarecepteket, akkor nem fogok
a nagyhangzású szavaktól és imbolygó érzel-
mektől ámulatba esni, hanem két kezembe
veszem fejemet és szívem mélyéből az egy-
szerű *ament* mondom.

Az *amen* végleges valami, mint a követ-
kezmény, mint az aláírt szerződés, mint a be-
rekesztett pör, mint a halott, akit eltemetnek.
Az *amen* rövid, mint az igazság, és csak az
igazság, s amelyet mégis sohasem tudunk
eléggé elmondani. Az *amen* őszinte, világos,
öntudatos és önérzetes; a hazugság hatalmas-
ságai, amelyek bennünk vannak, félnek hatá-
rozott irányától és a világosságtól, amelyet
minden zugba lövel. Pedig mily jó volna
vitatkozni vele!

Annyira hozzászoktunk a csűrés-csávaráshoz és a mesterkedéshez, hogy szeretnénk találni valami kompromisszumot, megalkuvást, és óhajtanók, hogy alkalmazkodó erkölcsi világunk nyujtana valami síma megoldásfélét. Nagyon jól értünk a tétova ingadozáshoz, pedig imádkozunk a Szentlélekhez — *irányítsd, ami helytelen útra tért.* — Mi mégis oly kevésbé szeretjük magunkat az ő kegyelmi irányításának alávetni.

De az *amen*-nel minden ellenállás megtörik és megszűnünk a magunké lenni. Elmondom tehát a szerény, alázatos *ament*, amely örök, mint az Isten Fia. Elmondom a névtelen és láthatatlan sokasággal, amely velem együtt imádkozza. Csupán a hangsúlyozás lesz különböző, a jelentése mindig ugyanaz marad. A diadalmas *amentől* a zokogó *amenig*, amely a *Pie Jesu* verset bezárja, mindegyik élesztheti mindennapi imámat. Nem kell egyéb e kis szónál, hogy a hiányzó erények növekedjenek bennem.

Keresztségemkor, midőn a pap az *in nomine Patris*-t mondta, nem tette hozzá az *amen*-t. Nem azért volt-e az, hogy nekem legyen alkalmam azt hozzátennem? Hogy egész életem teljes és egyszerű felelet legyen arra a kegyelemre, amely megelőzött, mikor még létezésemről öntudatom sem volt, arra

a kegyelemre, amely minden halált megölhet
bennem. *Amen.*

XXIV.

*Ego vadam.
Hogy én elmenjek.*

Mikor tanítványaid szomorkodtak azon, hogy elveszítenek, azt mondtad nekik, hogy jó lesz számukra, ha nem látnak téged, és hogy örvendjenek e távozáson.

Miért? Nem kellene-e törvényhozónak a parancsai mellett maradnia, hogy azokat értelmezze és megtartásukat biztosítsa? Nem kell-e az igazság Urának folytatnia azok nevelését, akik mindent elhagytak, hogy őt hallgassák? Mert ha nem látnak többé, elfelejtik szavaidat és tetteidet, és úgy leszel, mintha sohasem léteztél volna.

Hasznosabb nektek. (Jn. 16, 7.) — Javunkra lesz, mondja az isteni Bölcsesség, és neki van igaza. Ha el is távoztál tőlünk, az csak azért van, hogy a Szentlélek eljöhessen hozzánk, és mindenfelől, mindenkor egyformán könnyen és ugyanazzal a joggal mindenki tanítványod lehessen.

Ha Galileában beszéltél, csak azok hallhattak, akik nem voltak nagyon távol tőled, és a tömeg utolsó soraiban már csak elvétve

hallották örök életet adó igéidet. Tolakodtak a kis hajlék kapujánál, ahová Kafarnaumban félrevonultál, és ott is, mint másutt, az erősebbek félretolták a gyöngébbeket és kituszkolták őket, s így csalódva tértek vissza, mert semmit sem láttak.

Ha valamelyik beteg érinteni akarta köntösöd szélét, leleményesnek kellett lennie, hogy az sikerüljön. Bartimé, a vak, nagyon hangosan kiáltott az út szélén, hogy nyomorúságának hangja eljusson hozzád. Galileában voltál, és azalatt másult kerestek; átkeltél a Tiberiás taván, a nép pedig a part mentén futott, hogy találkozzék veled a kellő pillanatban. Róma nem látott téged soha, sem Spanyolország, sem Gallia, melyet Caesar légiói megnyitottak, sem más nép a nagy római birodalom határain túl, hol a megszámlálhatatlan sokaság tévelygett lelki sötétségben. Csak kevesek kiváltsága volt, hogy láthattak, azok, akik éppen akkor és ott éltek. Pedig minden lélek „egy szükségese” és élete vagy.

Hasznosabb nektek. — Jó volt, hogy távozol és hogy az Olajfák hegyén a fényes felhőbe burkolva eltüntetted előttünk látható feltámadt testedet, de itt hagytad láthatatlan jelenlétedet.

Az Egyház, mely a te jelenléted láthatat-

lan folytatása, katolikus és általános; ha ő megszólal, mindenki hallgatja és szentségei a te műved, eljutnak földünk legrejtettebb zugaiba és ezáltal közel hoznak téged tieid mindegyikéhez.

Mert te vagy az, aki a bűnöket megbocsátod, amikor a pap feloldozza a bűnöst, kit a te kegyelmed ösztönzött a bűnbánatra. S hogy meggyógyuljunk, nem szükséges többé a ház fedelét kiszedni és ott leereszkedni. A tehetetlenek mindig ott vannak lábadnál és tekintetedet nem veszed le többé senkiről.

Ma is lehet bárki kortársad; nem szükséges a századok sokszoros rétegén áthatolnia, hogy megtaláljon téged mint valami régi, megható történelmi emléket. A jámborság meglát téged ott, ahol vagy, és áldja megváltó kezedet. Te mindenkié vagy, mindenkihez beszélsz, mindenkit megvilágítasz a Szentlélek révén, akit elküldtél, aki által megismerjük az Atyát és a Fiút.

Per te sciamus da Patrem

Noscamus atque Filium!

Nemde, Istenem, az a belső élet kezdete, hogy megtudjuk az örök Pásztor jelenlétét és tevékenységét juhain közt? És nemde az a keresztény szeretet kezdete, hogy megtudjuk, mennyire ugyanabból az egy jótéteményből élünk, s ugyanaz a kegyelem működik ben-

nünk, s ugyanegy Szentlélek által lettünk Isten fogadott fiaivá, és így nem többek, hanem egy vagyunk, egy veled, Uram.

Az Egyház akkor született meg, mikor látható formában elmentél és neki hagytad a szükséges hatalmak teljességét, hogy küldetésedet folytassa. De talán helytelenül mondom, és ez a jogász-beszéd mód nem is mutatja meg az igazság teljes gazdagságát. Téged nem elvont hatalom helyettesít!

Mikor elmentél, nem valami szabadalmi levelet hagytál hátra, sem szigorúan véve csupán valami megbízást, amelyet Egyházzad teljesít a Szentlélek örökődése mellett, hanem te magad folytatod működésedet, te gyakorlod hatalmadat, a te eleven szavaid hangzanak a tévmentes tanítóhivatal által. Csak a halandó tested korlátai szűntek meg elhatárolni látható működésedet. Most láthatatlan, titokzatos tested az egész Egyházé és tanítványaid legkisebbjéé. A haldoklóké, a szegényeké vagy mint valaha Simon anyósáé a Genezareti-tó partjánál.

Nem kell-e a Szentlélek e csodálatos működését úgy becsülnöm, amint megbecsültem volna a megtestesült Ige látható jelenlétét, ha abban részem lett volna? Krisztus várja, mint hajdan, azok nyilatkozatát, akik teljesen követni képesek őt. Körüljártatja isteni szemét

és átfut a tömeg sorain. Minden felebarátom és testvérem körülötte van ma is, mint valaha voltak a tanítványok, akik hallhatták, érinthették. A láthatatlan Krisztus e közelségét és tevékenységét meg kell tisztelnem bennük, mint szent dolgot.

Hasznosabb nektek, hogy én elmenjek. — Uram, add, hogy kezdjem már végre szeretni Szentlelkedet és bámuljam csodáit. A katolikus egység nagy összekötő kapcsa a vigasztaló Szentlélek, aki vigasztal nem éppen távolléted miatt, hanem nyomorúságunk miatt. Ő eltölti szívünket kegyelmével, ugyanő, aki azt a semmiből alkotta. Ő az a Vigasztaló, aki minket lélekben Üdvözítőnk jelenlétébe helyez és elmondja evangéliumának végtelen gazdagságát, részletezi teljességét. A Vigasztaló eltünteti a holt multat, áthidalja a századokat, hogy már most a küzdő Egyházban megkezdhessük az örökkévaló életet, mert az örök életnek a magva az ő kegyelme.

Most már értem, miért könyörgünk a mindenszentek litániájában Krisztushoz és kérjük őt „csodálatos mennybemenetele” által. Értem, miért figyelmeztették Galileában az angyalok az apostolokat, hogy ne álldogáljanak ott, azt a fényes felhőt nézve és abban keresve őt, aki az egész földre kiterjesztette jelenlétét. Ne keressék őt itt vagy ott — mintha ideig-óráig

való Messiás volna. Ővé a mi szívünk örökre és ő a mienk most és mindenkor.

Soha meg nem vigasztalódhattunk volna távozása fölött, ha látható testével nem hagyott volna el úgy, hogy itt jelen maradt Szentlelkével, Szellemével.

XXV.

*Os meum annuntiabit...
Ajkam hirdeti...*

Uram, hallottam szolgálid és ellenségeid beszédét és meglepődtem, hogy bizonyos dolgokban ugyanazt mondták. Az előbbieket megengedték az utóbbiaknak, hogy a szóbeli imádság kezdetleges imaforma, és mint közönséges vallásos tevékenység, csak kezdőknek való és a tökéletesek, akik lélekben imádkoznak — az igaz imádók lélekben (Jn. 4, 2.) — mellőzhetik azt, sőt mellőzniök is kell. Az ajkak mozgatása és a szavak mondása, hogy Istennel valamit közöljünk, visszamaradt emlékek látszik a sötét múltból, amikor őseink még pogányok voltak. Ötvenszer egymásután *Üdvözlégyet* mondani egy negyedóra alatt, a régi ázsiai remetéknél való, akik szóbeli imát mormolnak értelmetlen egyhangúsággal.

Vajjon a szóbeli ima igazán rászolgált

volna e kevély elítélésre? Talán az emberhez egyedül méltó ima a ragyogó szellem imája, aki valami magas elefántcsont toronyba zárkózva a Végtelen fölött elmélkedik? Nem találhatok-e én is kincset a szóbeli imában és nem okulhatok-e azon, hogy azt az Egyház papjainak oly szigorúan meghagyja?

A szóbeli ima alázatos, de igaz. Igaz, mert emberi mivoltunk valóságának megfelel és minthogy igaz, rendet, békét és igazságosságot hoz életünkbe.

Ha fáradt vagyok estefelé, testem kimerült és elernyed, nem tudok nagyságod fölött eszmélődni, sem valami elvont Isten-tan tanulmányozásába merülni, nem vagyok képes még a bibliai jeleneteket sem figyelemmel szemlélni, sem ihletett szentírási szavakat megfontolva olvasni.

De marad egy eszköz, amelyet mint fáradt vándor elővehetek: szentolvasóm. Elkezdem mondani szóbeli imámat, mint a tizenegyedik óra munkásai, akiket tennivalójuk csekélysége nem mentett fel köteles munkájuktól. Szavakat mondok, ajkam mozog, mint mikor legelőször imádkoztam s mint ahogy kétségkívül utoljára a halálküzdőlemben próbálok még imát rebegni. E két ima között, amelyekben az öntudat még nem vagy már nem egészen teljes — van sok ima; az öntudat minden

fokozatára jut belőle és minden testi-lelki állapotra, mert az ima parancsa nincs korlátozva.

Tehát mindig kell tudnunk imádkozni. Ha fáradt vagyok a munkában eltöltött nap estéjén, ha nem tudom lelkemet fölvilványozni, bevallom gyöngeségemet és kimerültségemet, de imádkozni mégis tudok ajkam alázatos imájával. A mindennapi élet ezernyi szétzóródottságában, tülekedésében és zűrzavarában, az utcákon, a vasúton, a villamoson, a pénztáraknál és hivatalokban is szavak, megszentelt fohászok és röpigimák tolulnak ajkunkra, hogy veled, egyetlen Mesterünk, szüntelen együtt legyünk, s hogy el ne merüljünk a földi dolgokban.

Tehát azt kívánod, hogy szeressem a szóbeli imát, mert az egyszerű és alázatos s megfelel lényemnek, gyarló természetemnek s különösen nekem van szánva, aki oly ritkán vagyok felkészülve a magasan szárnyaló elmélkedő imára, főleg az esténkinti fáradtságom idején.

*Christum tamen sub ipso
Meditabimur sopore...*

Nemde már Prudentius költő mondotta ezt evangéliumod szellemében, hogy még a ránk nehezedeő álomban is rólad elmélkedünk (szóbeli ima által).

Tehát ez a szegények imája, a tömeg imája, ez a katolikus imádság, amelyben nem az én gondolataimat és kifejezéseimet találok, hanem valami örök imát, amelyet lelkem mint egyenruhát magára ölt, s amely által megszólalok, mint a többi hittestvérem, mint az őskeresztények.

Ave Maria! — Egy szót sem kell feltalálnom, hanem elmondom az *Üdvözlégyet*, amint századok óta ismétli Egyházad, a mi Egyházunk. Amint elmondták azt őseink és a keresztény középkor; amint elimádkozták a nagy csaták előtt a máriás zászlók alatt, a temetőben, a bölcsőnél, a családban... Mindannyian azt mondták, amit most én mondok, és minthogy folytatom a halhatatlan hagyományt, én is úgy érzem, hogy örökös vagyok, benne vagyok a megszakíthatatlan sorozatban, a sokaságban, egymás mellett az élőkkel és holtakkal, az Isten Anyja köré csoportosulva.

A katonában is az egész nemzetet látjuk. A katona a nemzeté, még ruháját is az ország szabja meg s azáltal a katona kiemelkedik a családból, a községből s az államot képviseli. Nem gazdag vagy szegény, nem tudós vagy tanulatlan, hanem az ország összes védőjével együtt *katona*, aki ugyanolyan parancsok szerint igazodik s ugyanegy ügyet

képvisel és szolgál. Ő mindenkié és mindenkiért van.

Ha szóbeli imát mondok, elimádkozom a változhatatlan *Miatyánkot*, a zsoltárokat, a *Gloria in excelsis-t*, *Magnificat*-ot vagy bármely más imát, amelyre a küzdő Egyház tanít — nem vagyok magam, és nem vagyok ebből vagy abból a családból vagy községből való, sem ebből vagy abból a századból, hanem egy vagyok az összes testvérekkel, a japánokkal, négerekkel, az ifjakkal, öregekkel egyaránt és egyformán nem más, mint keresztény, mindentől eltekintve, csak mint hívő a közös és egyforma istentiszteletben.

Igy eltűnik minden egyéni dagályosság. Gondolataim, szavaim megszabadulnak az „én” bilincseitől, és lelkem általános, katolikus lesz.

Istenem, ha majd eljössz értem, add, hogy imádságom akkorra már magára öltse ezt a formát, és szóbeli imámban hasonló legyek szolgálidhoz.

Akik a szóbeli imát kárhoztatják, nem ismerik azt; akik szégyenlik vagy megvetik, nem tudják, mit cselekszenek. — *Nyisd meg ajkamat!* (Zsolt. 50, 17.)

XXVI.

Benedicite omnia opera Domini Domino!
Aldjátok az Úr minden alkotmányai az Urat!

Az imádkozó keresztények ismerik a szórakozás nehézségét, amely alkalmatlankodik náluk, mint a szúnyogok az egyiptomiaknál — *szúnyogok minden határaikban.* (Zsolt. 104, 31.) — Küzdenek az imádság ez élősködői ellen és jól teszik. Küzdelmük érdemszerző, még ha parányi is az ellenség. Nagyon nehéz megszabadulni az apró kis terhektől. A képzelet tehetetlenségére vall, hogy minden ingerlésnek enged, s ez az egyik jele korlátoztságunknak.

Néha talán annál nehezebb a hibát kiirtani, minél kisebb az. Meg tudnak szelídíteni néha még nagyobb vadállatot is, de a legyet rendre szoktatni vagy a szitakötőt idomítani nem vagyunk képesek. A sikertelenség kedvetlenít vagy szomorít. És azt hiszik tanítványaid, Uram, hogy imájuk nem ér semmit, mert észreveszik, hogy az ima szent idején mással is foglalkoznak kívüled.

Pedig kell lennie útnak, amely minden teremtményen keresztül egyenesen elvezet a Teremtőhöz. Kell lennie valami módnak, hogy a legkülönbözőbb és legközönségesebb dolgokban is azt lássuk, aki azokat alkotta.

Értenünk kell ahhoz, hogy valahogy megkérdesszük az isteni Ige műveit — *ki által minden lett* — és hallani tudjuk mindenfelől a Teremtő dicséretét, a természetfölötti igazság szavát. A helyett, hogy szüntelen csak futunk a szórakozás elől és minden szórakoztató teremtménytől csak elfordulni igyekszünk, nem jobb lenne-e nyugodt lélekkel a dolgok mélyére tekinteni, alázatos, gyermekded szemmel? Hiszen a tiszta gyermekszemek az égbe hatolnak.

Mikor a pap visszajön az oltártól, telve a miseáldozat szent titkától, az Egyház anyai óhaja szerint a *Benedicite* zsoltárt imádkozza. Ebben a szent pillanatban, amikor az ima úgyszólván önkénytelenül árasztja el a lelket, a pap mély áhítattal térdelve, imájában madarakról, halakról, bálnákról, cápákról, hegyekről, viharokról, jégről, fagyról beszél, a látható, érzékelhető világról, mindarról, amit az Isten teremtett és ami az ő hatalmát hirdeti, annak az isteni Igének hatalmát, akit még szentségileg is, mint lelkében jelenlevőt imád abban a pillanatban.

Ime a papi ima, amelyre minden kereszténynek törekednie kellene, ez a mindent átfogó ima, ez a mindenkire áldást osztó ima. Senki, semmi sincs belőle kivéve vagy kizárva. Csak azok nem részesülnek ebben az

áldásban, akik készakarva kizárják magukat.

Isten nagy áldása kiterjed mindenre a mennyezettől a padlásig, a kaputól a szentélyig. Miért állítanók Istent az ő műveivel ellentétbe? Imánk is, miért ne foglalkozhatnék Isten legszerényebb művével is? Hiszen Krisztus beszédeiben még a molyról és rozsdáról is szól s az ökörről, amely kútba esik, a skorpióról, seprőről és az olajlámpáról. Amit Isten megszentelt, azt ne akarjuk mindenáron megvetni vagy közönségesnek és zavarónak tartani. — *Te közönségesnek ne mondd!* (Ap. Csel. 10, 15.)

Hallottunk-e a joppei látomásról, mikor Szent Péter zsidó felfogása ellenére megértette, hogy Isten nem irtózik a madaraktól és négy lábúaktól, és hogy a tiszta és alázatos szív, amely minden rendetlen vonzalomtól ment, használhatja azokat a nélkül, hogy lealázná magát és dicsérheti általuk Istent.

Istenem, éreztem némelykor, hogy csupán csak a rendetlen vonzalom rossz, mert az akadályoz meg, hogy a dolgok lényegéig hatoljunk, mert az távolítja el őket az ő igazi céljuktól és így a világosságból sötétséget csinál. De ha összehívnám bensőséges dicsérő imámban vagy Istennel való bizalmas társalgásomban az összes teremtményeket és ha elmondanám Istennek, mit olvastam ki belő-

lük, nem szórakoznám el oly könnyen imámban, mert Isten üzenetét tanulnám meg belőlük. Ha megszentelném még elszórakozásaimat is azáltal, hogy Isten társaságában járnék-kelnék a világban, úgy hiszem, hogy akkor semmi sem vonná el figyelmemet az imától, és Isten az én teljességem volna.

Sajnos, a külső dolgok nagyon könnyen magukhoz vonzanak és ami a rossz elszórakozásaimban, az nem az, hogy műveidet szemlélem, Uram, hanem, hogy a felszínen megállapodom és nem jutok el a dolgok belső lényegéig. Úgy látok mindent, ami körülöttem van, mintha én volnék a középpontjuk. Pedig ha úgy látnám a teremtményeket, amint igazi középpontjuk köré csoportosulnak, vagyis a teremítő Isten köré s a megváltó Igére irányulnak: ez a látvány csodálkozó imádsággá lenne számomra. Akkor nem kellene elfordítani tekintetemet a madaraktól vagy a hangyáktól, hogy reád gondolhassak, Istenem, mintha el volnék választva műveidtől. A munkás, a mester nincs-e otthon műhelyében? Ha szobrot nézünk, vajjon az elvonja-e figyelmünket a szobrásztól, aki azt alkotta? Taníts meg tisztán látni, adj átható, világos tekintetet; akkor nem kell semmit megvetnem és mindenből a te dicséretedet zenghetem!

Istenem, nem volna-e ez némiképen már a

menyország megízlelése számomra? S ha elmondanám neked ügyes-bajos dolgaimat, amivel foglalkozom, ami nyugtalanít, ezáltal is sok elszórakozásból formálhatnék imádságot és erényt. S általában, ha imádságom nem csupán életem folyama *mellett* húzódnék meg, hanem *benne* volna, vagyis életem maga imádság volna, akkor azt hiszem hogy régi tévedéseim és régi félelmeim szétfoszlanának mint üres kísértetek, és a békés örökkévalóság hajnala ragyogná be a te bolyongó tanítványod életét.

Tehát egyesülnünk kell Isten művével! Mindegyiknek megvan a maga szerepe a nagy isteni tervben; mindegyik előresegíti az egy szükségést, az Isten dicsőítését. Szeretem a földet is, amelyet te megszenteltél, amelyet te szerettél, meglátogattál; amelyet te alkottál évezredek előtt, ezt a földet, a mi hajlékunkat, mert te ide helyeztél minket, s ez a mi gondviselésszerű nevelőnk a megpróbáltatás, a zarándokság idején. Szeretem e földet, Istennem, hatalmas, féltékeny szeretettel, amely szeretet megszenteli s felbuzdítja lelkemet.

S ezt a szeretetet tőled tanulom, Uram, mert e földön árasztottad szét végtelen megváltói szeretetedet s azért e földet szeretve megegyezem veled és hasonló vagyok hozzád.
— *Aldja a föld a föld Urát.* (Dán. 3, 74.)

XXVII.

Oculis clausis.
Behúnyt szemmel.

Ha meggondoljuk, mik vagyunk, nem késlekedünk megállapítani, hogy életünk legfontosabb pillanatai nem azok, midőn beszéltünk, sem midőn nyilvánosan cselekedtünk: hanem a legfontosabb pillanatok igazában a legcsendesebb pillanatok voltak.

A csendben formálódnak a lélekben a látzólag leghirtelenebb elhatározások. A csendben folytatódnak és fejeződnek be a szétomlások, a romok; s ugyancsak a csendben szilárdul meg a hűség, amely minden próbát kibír. Amit látunk, az csekélység ahhoz, ami rejtve van bennünk.

Jól tudjuk ezt. Ismeretes ugyanis, hogy van minden emberi lélek mélyén valami benső menedék, amelyet semmi vonzalom nem nyit meg és semmi erőszak nem törhet fel. A tanácsok, fenyegetések és parancsok zuhoghatnak és dörömbölhetnek e benső világ ajtaján, még sem surranhat be azon senki titokban vagy erőszakkal, mert ott benn senki le nem igazhat bennünket. Így senki sem akarhat helyettünk, nem szerethet helyettünk, amint senki sem élhet helyettünk. Bármit tegyünk, a felelősség a mienk, és minden látszat elle-

nére egyedül élünk, egyedül halunk, egyedül vétkezünk és egyedül kezdhetünk bánkódni az isteni kegyelem erejéből bűneink fölött.

De ez mégsem teljes képe a valóságnak. Midőn belépünk belső magányunkba, észrevesszük ott a láthatatlan jelenlevőt. Mikor be akarunk zárkozni meghitt otthonunkba, szembe találjuk magunkat azzal, akit semmi zárt ajtó nem akadályoz, hogy mindenütt otthon legyen. Mikor azt hisszük, hogy egyedül vagyunk, megállapíthatjuk, hogy a magány lehetetlen. És lelkiismeretünk mélyén, akarásunk kezdetén ott van ő, aki minket alkotott, megváltott, — ott van és érdeklődik, vigyáz, irányít és közreműködik. Meghódított, foglyul ejtett bennünket, és nem tudunk menekülni Isten elől, akinek igazi neve az Elkerülhetetlen. Ha behúnyjuk szemünket, nem távolítjuk el őt éppen oly kevéssé, mint alvással nem szüntethetjük meg a vihart.

A keresztény, ha imádkozik, összeszedi magát, vagyis magára talál, összefogja és kiragadja magát a múltó hatalmak köréből, minden idegen kézből, minden makacs vágyakozásból, amelyek mindannyian darabokra szedik őt és megakadályozzák, hogy az legyen, aminek lennie kell.

Behúnyt szemmel! — Azért húnyjuk be szemünket, hogy összeszedjük magunkat.

Vagy talán azért, hogy semmit se lássunk, mint a félénkek és képmutatók? Nem, hanem, hogy mindent lássunk, de semmi se vakítson. Mi is azt gondoljuk talán, hogy az igazi égboltot a napfénynél látjuk? Nem, az igazi égbolt az esti, az éjtszakai. A világosság eltakarja azt, mihelyt a nap fölkel. Csukjuk be szemünket, hogy láthassuk lelkünk békés egét beragyogva a kegyelmi csillagokkal — *leszállván a világosság Atyjától.*

Az a régi jámbor szokás, hogy összetett kézzel és behúnyt szemmel imádkozunk, telve van mélységes értelemmel, amelyet a szóra-
kozottak nem értenek meg. Behúnyt szemmel! Tégy csak úgy, ha a szavak nehezen erednek ajkadról, ha nincs mit mondanod annak, aki maga az Igazság. Behúnyt szemek, mint azoké, akik a hirtelen nagy örömhírben elfelednek minden egyebet és elmerülnek a minden reményt felülmúló örömben. Behúnyt szemek, mint azoké, akik oly lesújtó gyászhiót hallanak, hogy zokogni sem tudnak, hanem keresnek lelkük mélyén valami biztosat, amibe belefogódzhatnak. Behúnyt szemek, mint a hű szolgáké, a te szolgáidé, Uram, akik utolsó álmukat alusszák békében, a te megváltó irgalmad oltalmában... Mindezek behúnyják szemüket, mert nincs szükségük a nap bántó

fényére, és a látható dolgok ragyogása nem jelent semmit számukra.

Add, hogy én is tudjak így csukott szemmel lenni, összeszedetten, nem tudatlanságból vagy restségből, hanem eleven és belső fénytől ragyogó lelki összeszedettség folytán. Hiszen az, ami lelkemben végbemegy — első sorban és főleg tevékenységed által — és azok a belső csendes órák arra valók, hogy egymással beszéljünk és egymást lássuk. Sohasem tértem magamba a nélkül, hogy lelkem bejáratánál ne találtalak volna, mert megváltásodnak az én lelkemben kell megtörténnie, ha nem akarok örökre idegen lenni előtted.

Bennem minden téged juttat eszembe, minden rólad szól, mihelyt rászánom magamat, hogy úgy tekintsem életemet, mint Istened meghódított birtokát, mihelyt keresem magamban szereteted utait, műveit és megtestesülésed nyomait. Lásd, Uram, oly neveket viselek, amelyek csak a tied. Kereszténynek, apostolnak, sőt szentnek is neveznek a miatt, amit te megáldottál és megszenteltél bennem.

De akkor miért űz ki engem önmagamból a sok dőre ábrándozás, aggodalom, felindulás és szomorkodás? Miért telik el napjaim nagy része valami öntudatlan holdkórosság-

hoz hasonló állapotban a nélkül, hogy tetteim igazán az enyéim volnának és beszédem tartalma több volna, mint üres szavak?

Nem élek mély életet. Nem őrzöm féltve belső szentélyemet. Csavargókat engedek be hajlékomba, Uram, és hitetlenek tanyáznak Sion templomában. Csak te tudod a szentélyt megtisztítani, a tolakodókat kiutasítani és csak te tudsz engem visszaadni önmagamnak a békés összeszedettségben.

Behúnyt szemmel. — Nem kellene-e hozzá szoknom ehhez a magatartáshoz, amely utolsó lesz életem végén, főleg azért, hogy el ne mulasszam az Istennel való találkozások alkalmát? Nem kellene-e őriznem lelkem utait és nem kellene-e magamat vezetni hagynom a Bárány fényétől.

Az összeszedettség megtanít becsülni a hitet és kigyógyít tehetetlen ingerültségemből. Behúnyom szememet, mint aki átadja magát, rábízza magát valakire, mint aki megszűnik félni és kész meghalni.

Siettesd bennem a béke órájának elérését! Kell, hogy megjöjjön a maga idején, mint a kalászhok, mind egyszerre érnek meg a nagy gabonátblákon. Nem leszek nyugton, csak mikor megtudom, hogy mindenem megvan, amire szükségem van, mikor óhajaim megegyeznek szent akaratoddal, mikor kívü-

led semmim sem lesz és semmi más után nem vágyódom: akkor ráeszmélek, — *behűnyt szemmel* — hogy mily boldogító tudat a te gyermekednek lenni.

XXVIII.

*Surgam et Ibo ad Patrem.
Fölkelek és Atyámhoz megyek.*

Istenem, ma azokról szeretnék beszélni veled, akik még nem imádkoznak vagy még nem tudják, hogy imádkoznak. Szeretném megkérdezni, mi vagy te azoknak, vagy mit teszel azokért a juhokért, — a te juhaidért — akik nincsenek még aklodban. Érdeklődöm irántuk; sőt azt kellene talán mondanom, hogy *jobban*, mint a többiek iránt? Bizonyára nem, mert művedben minden egyforma gondot érdemel, de azok sorsa bizonytalanabb és ha a tévelygő lelkek egyike bejut az üdvösség kapuján, nagyobb öröm van az égben, mint a kilencvenkilenc igaz állhatatosságán.

Uram, mondd, mi vagy te azoknak, akik keresnek, mit teszel azokért, akik nem talál-
nak, akik eltévednek s mindazokért, akik készakarva hagyták el a világosságot? Szeretnék mindent a te nézőpontodból látni és a te ítéleteiddel és véleményeddel tölteni meg lelkemet, hogy helyet ne adjak se a farizeu-

sok könyörtelen szigorúságának, se a kételkedők, szkeptikusok könnyelmű vélekedésének. Nem tudom, milyen lélekkel forduljak a hitetlen és romlott emberek felé; hogyan tekintsek rájuk s vajjon nem kell-e bizalmatlannak lennem irántuk?

Ezeknek is természetfölötti hivatásuk van, vagyis mindnyájan arra vannak alkotva, hogy veled örökre egyesüljenek. Ez a hivatás és cél nem tétlen bennük, hanem isteni kegyelmed által szüntelen ösztönzi és irányítja őket, a tévelygőket, a hanyagokat és a vétkeket a világosság és a béke felé. Te működöl bennük, mint a láthatatlan földalatti munkás, aki észrevétlenül is szüntelen dolgozik a rejtett mélységben. Te akadályozod meg, nehogy önzésük elhatalmasodjék és mindenre kiterjedjen, mindent elárasszon, mint a tenger vagy mindent jégkéreggel borítson be. Te őrzöd bennük a tűzszikrát a hamu alatt és te éleszted a terméketlen fában az új életáram hajtását. Te vagy a hitetlenek Megváltója, a szegények Atyja, a bűnösök barátja — *világosságot a pogányok megvilágosítására.* (Lk. 1, 32.)

Ha a te érzelmeidet öntöm szivembe, úgy tekintem a tévelygőket mint eleven tömeget, amely valami előtte ugyan ismeretlen cél felé hömpölyög, de te ismered e célt. És a tömeg

is eléri azt, ha folytatja útját, előre megy és követi azt az ismeretlen helyre irányító csillagot, amelyet kegyelmed gyújtott ki előttük a napkeleti bölcsek csillagához hasonlóan. És a világosság őszinte szeretete eljuttatja őket az Igazsághoz.

Fölkelek és megyek! (Lk. 15, 18.) — Tisztelni akarom, Istenem, a bűnbánó lelkek első megrendülését, azt az első nyugtalanságot azok lelkében, akik téged keresnek. Oly régóta gondol és eped ez az emberiség nyomorúsága mélyéből az egyetlen reményre: fölkelni és elmenni a mindenható szeretet keresésére: oly szeretetet keresni, amely a küszködésnek megadja értelmét és megmenti a szenvedést, hogy haszontalan ne legyen!

Istenem, ők téged kerestek, hiszen apostolod mondta nevedben, tehát mi is mondhatjuk, téged kerestek e tékozló fiúk, megterhelve saját vétkeik súlyával vagy őseikével. De minthogy kerestek, a te kegyelmed közreműködött törekvésükben, és te közelebb voltál hozzájuk, mintsem gondolták. — *Közöttetek állott az, akit ti nem ismertek.* (Jn. 1, 26.)

És nem kell-e gondolnunk, hogy még ma is készíted Afrika vadembereit és Ázsia nagy népeit, hogy egyszer teljesen megismerhesenek, és mindig közelebb hozod és kivezeted őket az oktalan tagadás és tudatlanság sötét-

jéből? Nem szabad-e gondolnunk, hogy azokban a különös vallásokban van valami, ami azt jelenti, hogy: — *fölkelek és Atyámhoz megyek.* — E tékozló fiúk vagy tévelygők mozdulatai is, mint a betegek és ébredzők, még ügyetlenségükben és meggondolatlanságukban is kifejeznek valami igaz vágyakozást!

Te irányítottad, Uram, az üdvösség rendjét és a teljes igazság fokozatos kiosztását, amely igazságot akkor adtad nekünk, mikor közénk jöttél. Azt hiszem, nem véték a világosság ellen, ha annak első fényét, pirkadását az éjtszakában keresem. Az életnek nagyon mély forrásai vannak! És az ember csak lassan jut előre a tapasztalatokban. A bűnbeesés óta tapogatódzik és utánad kiált, mint a gyermek, aki hirtelen megvakult és valami ismeretlen irgalom után kiált.

Istenem, adj könyörületet szívembe a lelkek iránt és add, hogy soha a bűnösöket meg ne vessem! Add, hogy szenvedélyesen érdeklődjem nagy műved iránt, a látható Egyház határain túl is, hogy semmi se legyen nekem túlságosan nehéz a hit hirdetésében itthon és a távoli országokban!

Ismerek olyanokat, akik a fölött tünődnek, — egyébként jogosan — hogy miként terjeszthetnék ki nemzetük határát külföldön, és

égnek a vágytól, hogy másokat némiképp magukhoz hasonlókká tegyenek. De sokkal irigylendőbb, nagyszerűbb feladat az árvákat az igazi Atyához vezetni, a juhokat a jó Pásztorhoz, és így közreműködni Krisztussal, aki fáradozik és igyekszik kegyelmével legyőzni az emberi nehézkességet.

Azután kérlek, Uram, add meg nekem, hogy elűzzek magatartásomból és gondolataimból minden kevélységet, amellyel mi oly könnyen lesujtjuk a hitetleneket — akiket ellenfelünknek mondunk — és a vétkeket. A te néped ők is, Uram, tehát nem rágalmazom őket. Ők is a te néped, Uram, a te néped, amelyet már holnap talán meghódítasz, tehát hogyan vethetném meg ma őket?

Ahol valamely lélek fölfelé törekszik, megérdemli, hogy mérhetetlen részvéttel és becsüléssel legyünk telve iránta. Minden homlok, amely a világosság felé fordul, dicsfényt hord magán. Azokat pedig, akik készakarva tesznek rosszat és szándékosan gyűlölik a világosságot, nem ítélem el, mielőtt te nem ítélteél fölöttük.

Minthogy kegyes és jóságos voltál hűtlen és gyöngé apostolaid iránt is, és elfogadtad közreműködésüket, noha sok gyarlósággal voltak telve, én is felajánlom magamat, szeretnék dolgozni veled, hogy győzelmed minél

nagyobb legyen. Gyűlölni pedig nem akarok soha senkit felebarátaim közül, hanem csupán a rosszat, a bűnt, amely megvan bennem is, bennük is.

Uram, sokat fordulok meg emberek között, járok-kelek nagy városainkban, ujságot olvasok, hallok sokat a nélkül, hogy igazán érteném, nézek a nélkül, hogy látnék . . . Pedig ha lelki ember volnék, akkor minden hozzád vezetne engem, minden ember, akit látok, minden szó, amelyet hallok, minden cselekedet, amelyet akaratlanul is észreveszek, rólad beszélhetne nekem. Ha erényes a cselekedet, rád emlékeztetne, mert a te kegyelmed erejéből fakad. Ha vétkes, hűtlen a tett, az is eszembe juttat téged, mert kényszerít, hogy a tékozló fiúk Atyjára gondoljak.

XXIX.

*In ipso radicati.
Őbenne gyökerezve.*

Mi is úgy vagyunk, mint a gyökér, amely a föld belsejébe törekszik, elrejti magát, hogy jobban tudja hivatását betölteni, hogy jobban tápláljon. Valami titokzatos erő — a növény belső törvénye — húzza beljebb, és annál jobban kapaszkodik, minél régebben igyekszik előre.

Nekem is napról-napra beljebb kellene jutnom Isten mélységeibe és behatolnom az Igazságba és Igazságosságba. Mindinkább be kell kapcsolódnom habozás és tétovázás nélkül, minden tettemmel és vágyammal az Örökkévalóba, mert belőle kell táplálkoznia lelkemnek.

Abban a talajban kell életforrásaimat keresnem, amelyen vagyok. A gyökér nem választ magának talajt, hanem felhasználja azt, ahol van. A gyökér is növény, még a mélyben is. A talaj, ahová engem a Gondviselés helyezett, telve van tápláló erekekkel, amelyeket talán nem ismerek vagy lekicsinylek, és vonakodom meggyökerezni a kellemetlen foglalkozásokban, a homokos, sivár vidéken, a kemény, göröngyös kötelességekben.

Még nem tanultam meg, hogyan kell az érdes sziklába kapaszkodnom és hogyan kell a romokon virágoznom és növekednem, mindenütt törekvő készséggel eltelve, még a veszedelmes szakadékokban is. De ehhez sok igénytelenség és alázatosság kell; én pedig nagyon büszke és fennhéjázó növény vagyok, pedig tudnom kell, hogy elpusztulok, ha magamra hagyatkozom.

Úgy vagyunk gyakran, hogy csak ideiglenesen adjuk át magunkat feladatainknak és a felszínen vergődünk, mint a gyökér, amely

nem akar a földbe hatolni. Nem merünk határozottan a talaj mélyébe ereszkedni, pedig az adna erőt minden tettünknek és megszilárdítana minket — őbenne. — Nem akarjuk ráhagyni egyedül Istenre biztonságunkat, haladásunkat, jövőnket, boldogságunkat és egész valónkat. Elcsenevészedünk, mert magunkra hagyatkozunk és önmagunkból akarunk élni.

Szeretnünk kell őszintén a nekünk jutott talajt és környezetet. Hány növény tud növekedni az út szélén is? A kis hóvirág már virágzik a még télies talajon, a gyűszűvirág megél a cserjésben is, mások iszapos árkokban vagy köves, sziklás talajon. Minden növénynek megvan a maga földje és igyekszik élni abból, amije van.

Bárhová is helyezett bennünket a Gondviselés, mindenütt az ő isteni erejéből kell élnünk. Be vagyunk gyökerezve az ő végtelen nagy jóságába és Krisztus kegyelme felszívódik belénk igaz, nemes vágyaink összes szálain keresztül.

Istenem, bevallom, bármily megszégyenítően nevetséges is, bevallom, hogy hosszú ideig próbálgattam gyökeret verni — öngamban! Milyen megszégyenítő oktalanság! S mégis esztendőkre került, míg nyilvánvaló lett előttem próbálkozásom dőresége. Még most is gyakran azon veszem észre magamat,

hogy ismételten megpróbálom ugyanazt. Elég-séges akartam lenni önmagamnak és azt hittem, hogy a növekedésnek egyetlen feltétele a növekedni akarás. Úgy gondoltam, hogy a határozott akarat, hogy magamat tápláljam, elég arra, hogy éhségemet csillapítsam s így megmeneküljek a pusztulástól. Úgy tettem, mintha én magam volnék önmagam talaja és környezete, s nem volna szükségem sem tereád, Uram, sem másokra, hogy az lehessenek, ami vagyok vagy ami lenni szeretnék. Csak úgy tűntél fel nekem, Uram, mint valami messze levő felügyelő vagy legfeljebb mint a kertész, de nem mint maga a talaj, melyből életem fakad.

A többiekről, kik körülöttem vannak, azt gondoltam, hogy szomszédaim és versenytársaim vagy talán példaképeim; de nem tudtam, hogy a talaj, amelyben gyökerezem, példájukkal és erényeikkel van átítatva, és ha körükben, Egyházadban élek és növekszem az Egyház által, amelyen keresztül minden élet-erőmet, a gyógyító és erősítő kegyelmet kapom — az ő érdemeik gyümölcsében is részesülök.

Őbenne gyökerezve! (Kol. 2, 7.) — Istennem, bárcsak beléd kapcsolódnék lelkem lan-kadatlan szeretettel, olyan szeretettel, amely nemcsak vágyakozás, hanem életszükségle-

tem lenne, éhező lelkem epedése! A gyökér éhezik, azért igyekszik minél mélyebbre, hogy megtalálja azt, ami neki hiányzik, mert különben elpusztul ő maga s vele együtt mindaz, amit fenntart.

Úgy látom, még nem értettem meg, hogy minden, ami körülöttem van, eszköz, hogy veled egyesüljek, és hogy szüntelen növekedhetem, ha az igazságba mélyedek.

Látható eredményt és kézzelfogható növekvést akarok elérni és e végből megteszem nem ritkán azt az oktalanságot, hogy a növény leveleit vagy a szárát huzogatom. Hogy ne kelljen sokat gondolkoznom, vajjon miként tegyek valamit a legjobban, megfogom azt, ami kezem ügyébe kerül, és a kötelességet ott fogom meg, ahol éppen a legkönnyebb vége van. Talán nagy gondom van magaviseletemben a külső pontosságra és szabályosságra, de megfeledkezem cselekedeteim gyökerének ápolásáról.

Igazában talán soha komolyan nem törődtem a gyökerek útján való hosszú, türelmes önnneveléssel, s ha te, Istenem, nem gondoltál volna rá, nem jutottam volna előre. A gyökerek mélyéig leható lelki élet megkívánja, hogy igaz, őszinte és jó legyek még ha senki sem látja is. Nagyon kell vigyáznom azokra a titkos gondolatokra, amelyek lelkünket

irányítják vagy irányítani szeretnék, pedig azok néha nagyon közönségesek, sőt vétkek. Gondolnom kell nem annyira a növényre, amely látható, mint inkább a földalatti részére, az életet adó és újító gyökérre. Így igazán elkezdek a gyökér által nőni és az isteni kegyelem talajával közreműködni.

Az események kivethetnek megszokott foglalkozásainkból, elsodorhatnak egyik vidékről a másikra, fojtó és fagyasztó légkörbe vihetnek, le is tarolhatják külső életemet, de nem pusztul el a gyökér, amely *öbenne* állapodott meg a törhetetlen hit és szeretet által igazi erények forrása lett. Kérlek is, Uram, oltalmazd e gyökeret, mert vékony és gyönges veszélyben van a vadállat miatt, mely tőrja a földet — *a magános vad elpusztítja azt.* (Zsolt. 80, 14.)

Még szolgálid erőszakos buzgalma is veszélyt hozhat reá, mert hogy a konkolyt kitépják, néha a gabonádat is kirántják. Hányszor rendültem meg vagy szenvedtem sérülést híveid különben jószándékú és érdemes cselekedetei által. Néha még erényeiktől is kell tartanom, olyan törékeny és gyatra vagyok.

Reád hagyom tehát a gondot, hogy oltalmazd és engeddd, hogy növekedjem. Egyedül tőled várhatom a kegyelmet, hogy a gondviseléses talajba belegyökerezzem és táplálkozni

tudjak még rideg és érdes kötelességeimből is. Ha mindvégig megmaradok a talajban, ha hitem, bizalmam és szeretetem nem engedik magukat kitépetni, ezzel bizonyítom, hogy engem is az Atya mindenható keze plántált, mert — *minden ültetvény, amelyet az én mennyei Atyám nem ültetett, töből kiszaggatatik.* (Mt. 15, 13.)

Ha pedig több erőre, több megadásra, több szelídségre és elevenebb türelemre lesz szükségem, nem felejttem el, hogy ezt a többletet úgy szerezhetem meg, ha minél mélyebbre hatolok beléd és minél bensőségebben függök tőled. A talaj és a növény közt szüntelen közlekedés van. Istenem, te elveszed ínségemet, és én magamhoz veszem erődet. S hogy dicső legyek, mint Salamon minden pompájában, elég nekem, ha hasonló vagyok a galileai liliomokhoz, amelyek azokból a földes gyökérszálakból fakadnak.

XXX.

*Positis genibus.
Térdre borulva.*

Az ember nem egykönnyen szereti az igazságot önmagáért. Fut előle, mint a vademberek vagy a gyermekek, akik nem tudják, vajjon az az ismeretlen igazság megengedi-e,

hogy kedvük szerint éljenek és folytassák apró-cseprő kedvteléseiket: bizalmatlanok és félnek s a szokatlan új dolgok előtt menekülnek az erdők homályos bozótjába.

Ime, Uram, itt vagyok én is, aki nem egyszer idegenkedtem az igazság világosságától és a homályba menekültem előle, de belefáradtam a folytonos bujkálásba a türelmes, kitartó és kikerülhetetlen igazság előtt. Tudom, hogy egyszer úgyis utolér, midőn a halál órája lenyűgöz és minden visszavonulás útját egyszerre elvágja. Akkor látni fogom, amint felém jön és megfog, hogy számadásra hívjon. Belefáradtam ebbe a gyermekes hadi fortélyba, hogy szeszélyem és képzeletem szabadsága miatt visszautasítsam a fegyelem és korlátozás üdvös kötelékeit. Én is, mint mindazok, akiket végre is meghódított kegyelmed, térdre borulok, mert nem tudok szüntelen kisiklani kezedből és menekülni előled.

Térdre borulva! (Lk. 22, 41.) — Így vár téged a hívő nép a templomban, s így imádkozik hozzád a keresztyén a rejtekben. Ha nem jön szó ajkára vagy nem jut gondolat eszébe, önkénytelenül is térdre borulva hódol neked s így mutatja meg, hogy a tied akar lenni. Talán sok ezerszer megtettem ezt én is a nélkül, hogy igyekeztem volna ezt megérteni. Inkább csak utánczásból, szokásból

tettem, mint mikor valakit kalaplevéve üdvözlünk vagy kezet fogunk vele vagy előtte magunkat mentegetjük. Nem gondoltam rá, hogy ez az egyszerű hagyományos mozdulat mennyi üdvös tanulságot rejt magában a getszemáni éjtszaka óta, mikor Krisztus mindnyájunkért térdre borult. Ha jól megértettem volna, ha át volnék hatva értelmétől, akkor többé nem mondanám, hogy az imádság cserbenhagy, és hogy el vannak vágva az utak köztem és az Isten között.

Nem menekülök többé, térden állva engedem, hogy meghódítson az Úr. Vállam roskadozik, nem szökhetem a pusztába és nem menekülhetek előled. Életem hazugságainak súlya ránehezedik gyöngeségemre. Oly kínos vonszolni a tévedések fáradságosan gyártott tömegét. Oly nehéz futni, mikor az ember meg van terhelve bálványokkal, keze tele van hamis istenekkel. De különösen lehetetlen nehéz szívvel vánszorogni és vonszolni a lelket, amely összetört a terhek súlya alatt.

Magamtól szabadíts meg, béke Királya, kérlek térdre borulva! A napkeleti teherhordó állatok, a pusztá tevői, amelyekről tanítványaidnak beszéltél, térdre borulnak, mikor eljön az ideje, hogy a terhet lerakják róluk. Én meg fáradtan roskadok le előtted tévedéseim súlya alatt. Térdre borulva átadom magamat. Végy irgalmadba!

Térdre borulva. — Nem megyek tovább. Kegyelmeddel itt kell találkoznom. Nem kelek fel előbb, míg meg nem változtatod hűtlen nevemet és míg vissza nem adod világosságodat. — *Nem bocsátlak el, míg meg nem áldasz engem.* (Móz. 32, 26.) — Valahányszor térdre borulok, alázatosan kényszerítelek, hogy meghallgass. Ez az én egyetlen eszkööm, amellyel kényszeríthetlek, mert csak egy módja van, hogy nem tudsz visszautasítani valamit: mikor testvéreimmal térdre borulok. Ez az alázatos mozdulat mindenható; nem azért, mert lealázó, hanem, mert igaz. Sohasem sujtottál villámmal térdelő embert, sohasem beszéltél vele keményen. És a kötélből font korbács éles csapásait a pénzváltó asztal mellett ülő kereskedő és a „jó üzletekben” fáradozók érezték. A térden álló ember irgalmad oltalmában van, és reá irányuló tekinteted biztatás és föltámadás számára.

Hiszen valóban, a teremtmény előtted térdre borulva majdnem úr fölötted, és ha téged segítségül hív, hogy őszintébb és erősebb lehessen, mindig sikert ér el. Az áldás, melyet térden állva kérek, nem a Jákob fiainak áldása. Én nem érdelek kiváltságokat, és nem tudom, hogy még a lelki gazdagság is nem támasztana-e bennem egész sereg hűtlen vágyakozást; így új ellenség árasztaná el

lelkemet és lármája megszenstségtelenítené szentélyedet. Nem kérem, hogy a közös teher-
től szabadíts meg és felments a nagy emberi
robot alól, vagy hogy megrövidítsd munka-
napjaimat, hogy lézenghessek, mikor mások
gyötrődnek és haldokolnak. Nem kérem, hogy
ne öregedjem meg, nem kérem, hogy szün-
tesd meg a telet, hogy kímélj meg a vihartól.
Nem kérem, hogy tartsd távol tőlem azt a
szenvedést, amelyet az apró kis teendőkben
szétszórt élet és az okoz, hogy napjaink
ezernyi kellemetlenségben telnek el.

Elfogadok mindent a kemény emberi élet-
ben, hordozom én is az én részemet a közös
teherből. Nem akarok kevesebb könnyet on-
tani és kevesebb ütést, csapást kapni, mint
zarándoktársaim a küzdelmes életben. Elfoga-
dom, hogy engem is ide-oda dobjanak. Kész-
séggel rászánom magamat, hogy szenvedjek;
de térdre borulva kérlek, Uram, szabadíts
meg a gonosztól, amely bennem van. Nem
tanítottál volna bennünket erre az imára, ha
nem akartál volna meghallgatni.

Tudom, hogy mindennap térdre kell borul-
nom és mindennap, minden órában megszaba-
díthatsz engem a szüntelen előbukkanó rossz-
tól. Tudom, hogy nem egyszerre szünteted
meg minden bajomat, úgy, amint a fogat szok-
ták kihúzni. Tudom, hogy az én bajom és

szomorúságom szükséges, mint erényeim feltétele, mert azoknak ellenállásán növekszik és fejlődik lelki erőm.

XXXI.

*In finem.
Mindvégig.*

Az Oltáriszentség nem csupán egyik kiegészítő része keresztény életemnek, hanem kell, hogy annak középpontja legyen: közép-pont, ahová minden irányul és ahonnan minden ered. Talán még eddig nem kutattam elég mélyen az ő szentségének értelmét és tartalmát?

Rége, mikor a protestáns tagadás durva éket akart ütni a hagyományos hitigazságba, a katolikusok lángoló buzgalommal hirdették Krisztus valóságos jelenlétét az Oltáriszentségben, hogy a veszélyben levő hitigazságot megvédjék a kálvinisták és zwingliánusok ellen. S mikor a küzdelemben sokat hangoztatták a krisztusi jelenlétet, voltak, akik el kezdték hinni, hogy a jelenlét az Oltáriszentségben a leglényegesebb. Voltak, akik azt hitték, hogy Krisztus azért van jelen, hogy jelen legyen, és az Oltáriszentségről szóló másik nagy igazság háttérbe szorult szemük előtt, mint valamely csillag a nap fénye előtt.

A szentáldozást sokan mindinkább úgy tekintették, mint valami királyi látogatást, amelyben Krisztus a hívő lélekben lakást vesz. Minthogy pedig az ilyen látogatás, ha naponként megismétlődnék, veszítene jelentőségéből és értékéből, úgy vélték, hogy a szentáldozásnak ritkának kell lennie, hogy a hétköznapi élet szűrkesége el ne homályosítsa fényét. Minthogy a fejedelmi látogatás körülményes előkészületeket is kíván, főleg azt keresték, vajjon a hívő eléggé *méltó-e* befogadni az örök Királyt. A magatartás, a tisztaság, az illendőség lettek főszempontokká. A hajlékot teljesen ki kell tisztítani, fel kell díszíteni és kicsinosítani, mielőtt oda az isteni Főlség leszállna. A keresztények nagy csoportját, akiket túlságosan földiesnek tartottak, kizárták így a századok Királyának befogadásától, elvonták a gyakori szentáldozás jótéteményétől.

Pedig az Oltáriszentség elsősorban Krisztus működésének szentsége. Csak azért van ott jelen az Úr, hogy munkálkodhassék.

A szentségek láthatatlanul művelik azt, amit érzékelhetően jelképeznek, márpedig az Oltáriszentség nem a jelenlétet jelképezi elsősorban. Az Oltáriszentség *táplálékot jelent, — élő kenyeret.* — A táplálék pedig azért van, hogy magunkhoz vegyük és átalakítsuk

magunkká; de itt az isteni táplálék maga alakítja át az áldozó hívőt istenivé.

Tehát a szentáldozásban van valami szent mindennapiság, mint a táplálékban. De veszít-e az eledel valamit értékéből azért, mert az éhezőt mindennap ki kell elégítenie?

Talán ritkábban kell étkeznünk, hogy megszokottá, mindennapivá ne válják? Minthogy az Oltáriszentség eledel, a legfontosabb nem azt tudni, vajjon az áldozó méltó-e, hanem hogy szüksége van-e rá. A táplálék elsősorban nem jutalom, hanem gyógyszer a szervezet enyészete ellen; tartalék és kívülről kapott szükséges segítség, mert nélküle elpusztulna a szervezet. A kegyelem állapotában levő lélek tehát mindennap áldozhatik. Csak a halálos bűn fosztja meg ettől a képességtől; a halottnak úgysem adnak eledelt.

Végül, minthogy a szentáldozás nem valami körülményes látogatás, hanem a működő Krisztus jövetele lelkünkbe, a szentáldozás helyes módja az, hogy Krisztust lelkünkbe fogadjuk, nem azért elsősorban, hogy sok kérőlevelet nyujtsunk át neki, hanem hogy minél nagyobb területet adjunk át neki munkatér gyanánt. Eszközeivel jön hozzánk, ő, az ács fia. A hódoló szavak rövidek is lehetnek, de az önátadás legyen teljes. Az áldozó helyes imája Aquinói Szent Tamás

könyörgése: *Praesta meae menti de te vivere*
— *add szívemnek, hogy belőled élhessen!*

Krisztus azért jön lelkünkbe, hogy bensőleg alakítson át. Ő az igazság. A helyett, hogy nagyon érzelmes imaformák után nyúlnánk, szeressük az igazságot és adjuk beleegyezésünket, hogy az igazság minket az ő képére formáljon. Nincs megrendítőbb, mint mikor az igazság belép az életbe. Hogy ellenkezés nélkül fogad hassuk, oroszlán bátorság kell, mert egy csapásra hatalmába ejt és kényszerít Isten szolgálatára.

Krisztus azért jött lelkünkbe, hogy teljesen átalakítson. Ő a szeretet. Nincs kérlelhetlenebb, mint az igazi szeretet, amelyet nem lehet kirekeszteni, sem elaltatni, és amely átfogja az embert, mint zsákmányát. Engedd lelkedbe jönni ezt az uralkodó, féltékeny szeretetet, amely erős, mint a halál és nézd, hogyan dolgozik mint fáradhatatlan munkás; nézd, mint bánik el kicsinységeddel, önzéseddel és mit gondol tehetetlen restségedről!

Krisztus azért jön lelkünkbe, hogy teljesen átalakítson. Ő az, akinek jönnie kell. Nincs semmi oly lélekbemarkoló, mint a jövő vagy mint valami határidő. Eljön ő és a szentek ővele. Azt kívánja, hogy várakozásban éljünk, sohase állapodjunk meg a mulandóban, hanem kívánjuk szüntelen a tökéletesebbet.

Sokkal kényelmesebb volna Krisztust mint csak vendéget lelkünkbe fogadni és mást tőle nem várni, mint hogy kérelmeinket hallgassa meg. A felséges beszédek és a túlságos kifejezések mérhetetlenül kevesebbet érnek, mint az egyszerű önátadás abban a haldoklóban, aki utolsó útjára megáldozik, mikor már gondolatait sem tudja szépen rendbe szedni, és átengedi magát ellenállás nélkül az utolsó óra munkásának. — *Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?* (Ap. Csel. 9, 6.) — Együttműködni Krisztussal, mégpedig minél teljesebben! Ez mindig lehetséges, és ez a legkíváncsiabb gyümölcse minden szentáldozásnak.

Az Oltáriszentség, az Eucharisztia eledel. Eucharisztikus lelkeket nevelni nem annyit jelent, hogy csak selyemmel bélelt, kis, rejtett kápolnákká alakítsuk azokat át, hanem hogy kifejlesszük bennük az éhséget és szomjúságot az igazságosság után, — *hogy a láthatatlan javak szeretetére ragadtassunk.* — Ez lassú munka, mint minden nevelés. Az időt nem tolhatjuk előre vállunkkal és nem előzhetjük meg a Szentlélek művét. De kiáshatjuk, kiüresíthetjük lelkünket, hogy Krisztus teljessége betölthesse azt. — *Szívem magát neked egészen átadja.*

XXXII.

*Obsequium servitutis.
Szolgaságunk hódolata.*

Nem kell megszűnnünk annak lenni, amik vagyunk, hogy Istennek tessünk. Az ember *animal rationale*, vagyis eszes állat. Tudjuk ezt már első iskoláinkból s mégis, miért ütkö-zünk meg gyakran annyira az igazság leg-elemibb következményein? Ha igazán meg-értenők, mik vagyunk, sohasem mondanánk vagy gondolnánk rosszat a keresztény lélek ájtatoskodásáról, mert belátnók, hogy áhita-tunk megfelel természetünknek. Az ember lényegében állat is. S ez igaz, bármily bántó is legyen ma ez a szó a maga egyszerűségé-ben. És Isten azt akarta, hogy őt az eszes állatok imádják és szeressék. Ime, a valóság, amely előtt érzékenységünk vagy kényeske-désünk hiába ágaskodik. Az emberek eszes állatok és szolgálnak Istennek, természetük-höz híven. Beszélnek, kiáltanak, rendezett ritmusokban vagy másként; sírnak, hallgat-nak, kitárják karjukat; mozognak, járnak-kelnek jobbra-balra, jönnek-mennek... Mind-ez egészen természetes, hiszen úgy tesznek, ahogy testi-lelki mivoltuknak megfelel.

Istenük tiszteletére vakolatot készítenek, agyagot vernek és házat építenek égetett föld-

ből: és ez az ő templomuk. Hajdan a száraz sivatagban Jahvénak pásztorsátrát vertek — *hajlékban jártam és sátorban.* — (II Kir. 7, 6.)

Azután hangosak is, ha örömuket akarják kinyilvánítani vagy ha valamin bánkódnak. Zenét is játszanak. Kőbe alakot vésnek. Viaszgyertyákat gyujtanak és gyantát, tömjént égetnek ércedényekben.

Ezekből a mozdulatokból, énekekből, tűzből és füstből összeállítják az emberek liturgiájukat, istentiszteletüket a mindenség Urának.

És kik azok az oktalanok vagy pogányok, akik ezen megütköznek vagy mosolyognak? Nincs-e az embernek joga, hogy ember legyen, ha egyszer az? S ha egyszer már az, nincs-e joga emberi mivolta szerint cselekedni? Tehát miért a lekicsinylés vagy a megbotránkozás azon, hogy a keresztény nép körmenetet tart vagy búcsújárást végez, hogy énekel és siránkozik vagy hogy az Eucharisziát mint kincsét bezárja az oltárszekrénybe?

Istenem, szeretem Egyházadban azt a szeretetet minden iránt, ami testi. A test szent dolog, mert te istenivé tetted az eszes állatokat, akik mi vagyunk; mert az Ige testté lett és eljött közénk, hogy a mi hajlékunkban lakozzék. Mennyire hálás vagyok, hogy nem vetted meg azt a testet, amely küszködik és szenved s a gondolat és erény eszköze.

Test nélkül nem részesülhetnénk a kereszt-ség szentségében és szív nélkül nem tudnánk küzdeni a te szent szolgálatodban. Szeretem régi harcosaid vaskesztyűs, acélizmú karját, amellyel a szentsírt megszabadították véres testi küzdelmek árán. Szeretem apostolaid kezét, amely fölemeli a megtörtöket és keresztvizet önt a hitetlenek homlokára. Szeretem és tisztetem a vértanúk testét. Tiszta szellemekkel szemben tehetetlen lett volna az a láng, amely Szent Lőrincet vagy Szent Polikárpót égette, az a vad tehén, amely Szent Perpétuát szétroncsolta, az a kard, amely Szent Ágnes nyakát elvágta. De a szentek teste szenvedett és te, Uram, gondoltál rájuk, mint hajdan, mikor Fogor völgyében prófétád, Mózes, testét eltemetted: — *a szentek testei békességben temették el.* (Jéz. Sir. 44, 14.)

Nemde Aranyszájú Szent János ajka hirdette tiszteletedet és a nagy Keresztelő Szent János érdes hangja készítette elő utadat? Megcsodáljuk a katonákat, akik mellükkel, testükkel állnak sorompót a fenyegetett haza védelmére. De nem tetted-e te is csodálatosan istenivé nyomorúságunkat, mióta szolgálatodba vetted testünket?

Sajnos, bölcseségedet gyakran félreismerik. Az ember egyik féktelenségből a másikba esik, a gőgös megvetésből átcsap a durva

érzéki vágyakba a helyett, hogy az egyensúlyban megállapodnék. Szeretni neki a testet annyit jelent, mint mohón élvezni, végső céljának tekinteni azt és felhajszolni magában a legesztelenebb vágyakat. De az ilyen szeretet nem más, mint nagy megvetés. Az igazi szeretet becsülésből és szemérmes tartózkodásból áll; fél attól, hogy megsérti vagy beszenyezi azt, amihez hozzányúl, amint fél valaki, hogy behomályosítja a ragyogó kristályüveget, ha ujjaival érinti.

Szeretni a testet azt jelenti, hogy megbecsüljük azt azért, amit szenved és azért, amit előkészít, mert ő a munkása a nagy feladatoknak és küzd szüntelen kemény fegyelem alatt. Szeretni a testet annyi, mint tudni, hogy gyöngé az áteredő bűn óta, és hogy minden sérülése mellett megvan a feladata, hogy fájdalmasan visszaszerezze azt, amit elvesztett, míg csak be nem jut a dicsőségbe és így minden ellenségétől megszabadul. — *S többé nem leszen sem jajgatás, sem fájdalom.* (Titk. Jel. 21, 4.)

Az emberek liturgiája és néma imájuk az ő szolgaságuk hódolata! Még nem jutottunk ki Egyiptomból, még hordjuk a szolgaság igáját. Szolgálunk neked és szolgaság alatt vagyunk, még nem ismerjük a tiszta szellemek szabadságát.

Tehát légy könyörülettel, Uram, gyöngeségeink iránt, légy elnézéssel eszközeink, festményeink, képeink, ablakaink és nehézkes építményeink iránt! Ne vedd meg azt a kunyhót, ahol a hithirdető felüti kápolnáját és jobb eszköz híján két üres ládán helyezi el az oltárt. Ne vedd meg a dallamot, amelyet csi-szolatlan hangok énekelnek a falusi templomban. Tekints elnézéssel arra a behorpadt füstölőre, amelyet a kis oltárszolga himbál! És ha a pap az oltárnál *oremus*-t énekel, Uram, gondold arra, hogy a te néped imádkozik hozzád, az a nép, amely a halál hatalmában van, mely őt pusztítja; az a nép, amelyet a test, az anyag korlátai határolnak; igen, az a tapogatódzó, tétovázó nép, amelyet annyiszor lesújt a balsors csapása, s amely alig-alig szabadul a lelkére nehezedő nyomasztó állapottól.

A te néped! — A te nyájad szolgál neked, ahogy tud, mert meg van győződve, hogy ha a gőgösök, akik restellik, hogy emberek, darabosaknak és külsőségesnek tartják is őket istentiszteletükben, te, aki alkottad őket, mindig csak gyengédséggel leszel telve a szegény emberi test iránt, amelyet a te szent testeddel megváltottál.

XXXIII.

*Pretiosa margarita.
A drágagyöngy.*

Az életszentség, hacsak ritka alkalmakból fakadna, nem lehetne senkinek sem mindennapi kenyeire, állandó légköre. A ritka, rendkívüli és váratlan dolgokban keresni elede-lünket annyi, mint éhségre kárhoztatni ma-gunkat. Pedig a keresztény léleknek táplál-koznia kell azzal a kiváló és teljes erénnyel, amelyet életszentségnek nevezünk.

A mennyek országa hasonlít a drága-gyöngyhez, amelyet fölfedezünk, mint kin-cset. Kincs, kétségkívül az, de olyan kincs, amelyet már fölfedeztek, és amelyet nem kell még kutatni az éjben. Az életszentséget sem kell a sötétben, a rendkívüliben keresnünk. Isten barátjának lenni nem azt jelenti, hogy főszerepet játszunk. Van más szerep is, van-nak néma szereplők és statiszták is, akik éppen oly szükségesek, mint a többiek, mert nélkülük a dráma főszereplői nem tudnának kihez fordulni.

Hogy pedig valamit jól végezzünk el, nem szükséges ágaskodni, sem a sorokon kívül tolakodni. „Ne takarjatok el, én látszani akarok!” mondta a marignani győző a csatá-ban. Ha mindenki rendkívüli volna és senki

sem akarná, hogy mások eltakarják, akkor mindenki egyformán közönséges volna és senki sem tűnnék ki.

Ezek az igazságok nagyon régiek, de együgyű elfogultságunk makacsul nem akar tudomást venni róluk, és kevélységünk megkötötte magát, hogy nem próbálja megérteni azokat. A szentek élete mindjárt elkápráztat, ha valami csodálatos dologra akadunk. A hőstettek elbűvölnek nem azért, mert megfelelnek az igazságnak, hanem mert rendkívüliek és izgatják a képzeletet.

Még ha a közönséges dolgokban keressük is az életszentségünket, „rendkívüli” módon akarjuk azokat végezni. — *Communia non communitur!* — A közönséges dolgokat ne tegyük közönségesen — mondta Berchmans Szent János. S igaza volt. De a természetfölötti életnek ezt a szép elvét úgy is értelmezzük, hogy elferdítjük. Azt hiszik némelyek, hogy a járulékosokra ugyanazt a gondot kell fordítanunk, mint a lényegesre, hogy egészen egyforma figyelemmel kell lennünk a kicsiny és nagy dolgok iránt, és hogy a dolgok arányos fontosságának megkülönböztetése nem helyes.

Ha valaki így gondolkozik, akkor lelke elmerül a kicsinységekben. Mindig ugyanaz a magatartása, mert azt hiszi, hogy soha sem-

min sem változtathat. Pedig így merev és gépies lesz. Mindent egyforma gonddal akar véghez vinni és beleesik abba a végzetes hibába, hogy mindent mint egyformán értékest fogad; pedig a dolgok nem azok, és így a megkülönböztetés híján mindent összezavar.

Az életszentség nem a túlzásban van, még a jámbor túlzásban sem, hanem a minden kötelesség iránt tanúsított teljesen megfelelő odaadásban. Az életszentség nem azonos eljárás mindenben, hanem a részletnek a maga megfelelő értékét tulajdonítja és nem többet, a lényegesnek pedig az abszolút értéket tulajdonítja és nem kevesebbet. Megőrzi az elméletben a megbecsülés minden árnyalatát és a gyakorlati megvalósításban a valóság minden módozatát. Az életszentség vidám és komoly, meggondolva megáll az akadály előtt vagy átugorja azt, hirtelen szemügyre vesz valamit vagy alaposan tanulmányoz. — Vagyis alkalmazkodik, másszóval engedelmeskedik és halad előre nem valami egyéni merev forma szerint, amelyet a dolgokra erőszakkal rákényszeríteni igyekszik, hanem értelmes meghódolást tanúsít azzal a törvénnyel szemben, amelyet Isten beléjük oltott.

Alkalmazkodni azt jelenti, hogy magunkat megtagadjuk, de azt is, hogy éljünk, mert az

élet szüntelen alkalmazkodás. Alkalmazkodnunk kell a szükséges és visszataszító feladathoz, alkalmazkodnunk a társalgás vidámságához és az esztétikai értékelő eljáráshoz. Alkalmazkodnunk kell a háborúhoz, a nélkül azonban, hogy csak a harcokról akarjunk ábrándozni és csak annak szentelnők magunkat. Alkalmazkodnunk kell a békéhez a nélkül, hogy megrémülnénk és elernyednénk, ha hirtelen a harc riadója fúj. Mindíg magunkkal kell hordanunk erőkészletünket és mindig egészen *Isten közelében* kell lennünk, aki szétosztja erőnket az egyes napokra. Dolgozunk kell az ő művén elégedetlenség nélkül, telve nagy, őszinte és bátor odaadással.

Aki elszánja magát, hogy alkalmazkodik, az beleegyezik abba, hogy mástól függjön és ez az, amit mi nem szeretünk. Mi előre csinálunk magunknak életet, tervet, nekünk való magánkörzetet és intézkedünk, törvényt hozunk, mintha mi volnánk a sorsunk ura és az események legfőbb irányítója. A mi mintaképünk nem Krisztus, aki mindennek alávetette magát, aki fájdalmasan megismerte az engedelmességet — *azokból, amiket szenvedett, engedelmességet tanult.* (Zsid. 5, 8.) — A mi mintaképünk öntudatlanul is olyasvalaki, aki hajdan a görög sztoikusok képzelete előtt lebegett, például a nagy tetteiről és

mesés viselt dolgairól híres Herkules. Szerintünk ugyan ez a Herkules meg van keresztelve, de azért nagyjában marad az, aki volt, járkál büszkén, vasbuzogánnyal kezében és irányítja a dolgokat és eseményeket.

Istenem, ha alkalmazkodhatnék kötelességemhez és óhajodhoz, sohasem panaszkodhatnék és készséges eszközöd lehetnék szent akarod megvalósítására. Ha alkalmazkodnám, mindenből hasznot húznék a nélkül, hogy valamihez ragaszkodnám. Akkor megőrizném lelkem üdeségét és derült világosságát, a műveid iránt való eleven érdeklődést, megőrizném mindazt, amit lesorvaszt vagy haszontalanul leront bennem saját kiválóságom gondja.

Bárcsak ott keresném az életszentséget, ahová te helyezted, Uram, hogy ugyanabban a szobában éljek télen-nyáron egyaránt, zúgolódás nélkül, hogy végezzem teendőimet s hogy szívből, őszintén vidám tudjak lenni a kellemetlenkedőkkel szemben is, hogy szívemet minden keserűségtől megőrizzem és lelkemet minden haragtól; hogy mindenkinek odaadóan szolgálatára legyek és ne évdjem azon, hogy magamról pontos ítéletet mondjak és az aranymérlegen mérjem meg magamat, mintha bizony a legkisebb rosszullétem megzavarná a világ egyensúlyát.

Nem is kívánom, hogy hirtelen csodával alakíts át engem, hanem azt kérem, hogy oltalmaz magammal szemben; emlékezzél meg, hogy a velem született baj az, hogy megsérült és oktalan vágyó tehetséget hordozok lelkemben, amely önmagának ellentmond a nélkül, hogy tudná, miért; elkóborol a nélkül, hogy mondaná hová, és izeg-mozog, de nem tudni, mi okból. A velem született baj az, hogy nincs kedvem a jóhoz, és mindig a középsterű után vágyódom. Úgy vagyok, mint a gyermek, engem is elvakít az, ami ragyog, és elmerülök nevetséges kedvteléseimben. Az én bajom az, hogy szegény bűnös vagyok, nincs bennem erő, sem érdem.

Uram, ha térden állva látsz magad előtt engem, amint némán reád tekintek s nem merem elsorolni nyomorúságom lajstromát, sem sikertelenségeim számát; ha ott látsz behúnyt szemmel, összetett kézzel, egyedül magamban, minden szó és mozdulat nélkül, akkor emlékezzél meg, hogy Megváltóm vagy, és ha volnék valami magam által, akkor abban a mértékben nem szorulnék rád. De semmim sincs magamtól.

Sohasem a feladat kicsinyes vagy prózai. A szerep, az állás, a feladat tőled jön, Uram, tehát isteni, s ez az a drágagyöngy — *pretiosa*

margarita — az egyetlen, amely a mennyek országához hasonlít.

Van valami, amit semmi és senki nem helyettesíthet, vagyis önmagam, bármily jelentéktelen vagyok is. Van tett, amelyet senki sem tehet meg helyettem, s ez az, hogy a rejtekben most imádlak téged. Hogy ritka legyek, nem szükséges valakit lemásolnom, hanem elég, hogy nem szűnök meg az lenni, aki vagyok, hogy nem rontom le önmagamot oktalan ábrándokban, hanem gondviselő kezéhez alkalmazkodva, fenntartás és ellenkezés nélkül teljesen az vagyok, aminek a te szent akaratod szerint lennem kell.

M. I. N. D.

TARTALOM

A magyar kiadáshoz	3
A harmadik magyar kiadáshoz	7
Bevezető	9
I. Ahova fejét lehajtsa	15
II. Vele vacsorálok	20
III. Te is galileai vagy!	26
IV. Tégy engem magad mellé!	31
V. Mester, hol lakol?	37
VI. Vétkeim szava	42
VII. Elfáradván az úton	48
VIII. Egy korsó olaj	54
IX. Szedjétek fel a morzsákat is!	59
X. Mindegyikre kezeit tévén	65
XI. A nélkül, hogy tudná	71
XII. Reá emlékezvén	77
XIII. A tömeg zsivaja	82
XIV. Hirdessék a te csodáidat	88
XV. Ismernek engem anyéim	93
XVI. Miérettünk	98
XVII. Egyek lévén mindnyájan	104
XVIII. Istennek szent Anyja	110
XIX. Osszetett kézzel	115
XX. Kezed alkotása	120
XXI. Mindig és mindenütt	126
XXII. Az Úr szava	131
XXIII. Amen!	136
XXIV. Hogy én elmenjek	142
XXV. Ajkam hirdeti	147
XXVI. Áldjátok az Úr minden alkotmányai az Úrat	152

XXVII. Behúnyt szemmel	157
XXVIII. Fölkelek és Atyámhoz megyek	162
XXIX. Őbenne gyökerezve	167
XXX. Térdre borulva	173
XXXI. Mindvégig	178
XXXII. Szolgaságunk hódolata	183
XXXIII. A drágagyöngy	188

